

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU IZB
I ORGANIZACJI ROLNICZYCH
RZPLITEJ POLSKIEJ

Z DZIAŁALNOŚCI W ROKU

1935 / 36

WARSZAWA — 1937 ROK

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU IZB

ORGANIZACJI ROLNICZYCH

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU IZB I ORGANIZACJI ROLNICZYCH
RZPLITEJ POLSKIEJ

3710 07492
3710 07492
3710 07492

11
202

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU IZB
I ORGANIZACJI ROLNICZYCH
RZPLITEJ POLSKIEJ

Z DZIAŁALNOŚCI W ROKU

1935 / 36

Lubelska Izba Rolnicza

WARSZAWA — 1937 ROK

SPRAWOZDANIE

ZWIĄZKU 128

ORGANIZACYJNY ROLNICZYCH

WYKONANIE

CW 566/1935-6

D 232/50/435

I. Ogólna sytuacja rolnictwa

Warunki klimatyczne i stan zasiewów

Warunki klimatyczne jesieni 1934 r. były naogół — w okresie siewów i wschodzenia ozimin — pomyślne. W związku ze sprzyjającymi warunkami wegetacyjnymi wystąpiło częściowo wybujaanie ozimin powodując potrzebę ich spasanía lub koszenia. Ze szkodników wystąpiły rdza brunatna na życie oraz mucha heska, powodując miejscami konieczność przeorywania ozimin.

Na dzień 15 listopada 1934 r. stan ozimin przedstawiał się według szacunku Głównego Urzędu Statystycznego i w porównaniu do szacunku dla lat poprzednich jak następuje:

	1934 r.	1933 r.	1932 r.
Pszenica	3,7	3,1	3,7
żyto	3,9	3,2	4,0
Jęczmień	3,5	3,2	3,5
Rzepak	3,8	3,4	3,6
Koniczyna	3,2	3,0	3,4

Z cyfr powyższych widać iż stan ozimin był znacznie lepszy niż w analogicznym okresie roku poprzedniego, a prawie identyczny do stanu ozimin w dniu 15 listopada 1932 r.

Raptowne mrozy w pierwszej połowie stycznia a następnie, po czasowym ociepleniu, w marcu — przy niedostatecznej pokrywie śnieżnej — spowodowały miejscami częściowe wymarznienie ozimin w skutek czego na wiosnę stan ich przedstawiał się gorzej niż na jesieni i jak wskazują poniżej przytoczone cyfry szacunków Głównego Urzędu Statystycznego był dość znacznie gorszy od stanu w latach poprzednich w analogicznym okresie.

	1935 r.	1934 r.	1933 r.
Pszenica	3,2	3,3	3,4
żyto	3,3	3,2	3,6
Jęczmień	2,9	3,1	3,3
Rzepak	2,5	3,2	3,3
Koniczyna	2,9	3,2	3,2

Na ten stan rzeczy wpłynął ponadto niepomyślny dla wegetacji roślinnej przebieg wiosny — przy zmiennej temperaturze, niedostatecznej ilości ciepła i nadmiernej ilości wilgoci — co przyczyniło się również do opóźnienia robót wiosennych w polu. Dalsze uszkodzenia zasiewów — zarówno ozimych jak i jarych — spowodowała w pierwszych dniach maja kilkodniowa śnieżycą oraz przymrozki.

Opóźniony rozwój zasiewów uległ poprawie wskutek ocieplenia, które nastąpiło z końcem maja — za wyjątkiem województw wschodnich gdzie chłody trwały do pierwszych dni czerwca.

W województwie poznańskim dał się odczuć z końcem maja brak wilgoci w roli, które to zjawisko rozszerzyło się w miesiącu następnym, częściowo na woj. łódzkie i pomorskie — powodując następnie kompletną suszę — podczas gdy na innych terenach dostateczna ilość wilgoci i ciepła powodowała dalszą poprawę zasiewów.

Żniwa odbyły się na obszarach, które ucierpiały od suszy, wcześniej niż zwykle i miały przebieg pomyślny — w reszcie kraju w terminach normalnych, a nawet opóźnionych i były utrudnione przez liczne opady.

Powierzchnia upraw

Ogólny obszar zasiewów uległ w Polsce w roku 1935 — w stosunku do roku poprzedniego — niewielkiejwyżce, również nieznaczne były zmiany powierzchni upraw na terenie poszczególnych województw przy czym jednak niemal powszechnie występował wzrost obszaru zasiewów.

Podobnie nieznaczne były zmiany powierzchni zajętej pod poszczególne ziemiopłody — co potwierdza załączona tablica.

Powierzchnia zasiewów pszenicy wykazała minimalną zniżkę przy czym — co należy podkreślić — nastąpiło załamanie trwającego od kilku lat wzrostu obszaru zasiewów pszenicy jarej, jak to wykazują poniżej podane cyfry:

1931 r.	1932 r.	1933 r.	1934 r.	1935 r.
+1,9%	+5,9%	+17,5%	+36,6%	—5,0%

Zjawisko to — które wystąpiło przede wszystkim na terenie Małopolski Wschodniej — było skutkiem faktu, iż znaczny wzrost uprawy pszenicy jarej w 1934 r. wywołany został zimowymi uszkodzeniami zasiewów ozimych, co wywołało konieczność ich zaorywania i zasiewu zbóż jarych. Eliminując skutki tego zjawiska należy stwierdzić, że w roku 1935 obszar uprawy pszenicy jarej był większy od analogicznego obszaru w 1933 r.

Powierzchnia uprawy żyta uległa powiększeniu i przewyższyła cyfry dla lat poprzednich — od 1930 roku poczynając — przy czym powierzchnia upraw żyta jarego wzrosła o 5,4% — przede wszystkim na obszarze województw zachodnich.

Wzrosły również powierzchnie zasiewów owsa — niemal we wszystkich województwach i jęczmienia — przede wszystkim na obszarach, gdzie wy-

Ogólna powierzchnia zasiewów w latach 1931 — 1935

ZIEMIOPŁODY	1931		1932		1933		1934a		1935	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Ogółem powierzchnia zasiana	16,948,429	100,00	16,824,781	100,00	16,931,704	100,00	17,051,128	100,00	17,180,515	100,00
Pszonica ogółem	1,819,103	10,74	1,726,154	10,26	1,694,456	10,01	1,774,420	10,41	1,754,137	10,21
" ozima	1,674,035	9,88	1,572,515	9,35	1,513,854	8,94	1,527,275	8,96	1,519,925	8,85
" jara	145,068	0,86	153,639	0,91	180,592	1,07	247,145	1,45	234,212	1,36
Zyto ogółem	5,771,965	34,05	5,645,711	33,55	5,775,396	34,11	5,675,121	33,28	5,783,940	33,67
" ozime	5,747,679	33,91	5,620,103	33,40	5,751,444	33,97	5,650,615	33,14	5,758,212	33,52
" jare	24,286	0,13	25,608	0,15	23,852	0,14	24,506	0,14	25,728	0,15
Jęczmień ogółem	1,272,401	7,50	1,296,704	7,71	1,166,484	6,89	1,191,236	6,98	1,218,705	7,09
" ozimy	51,407	0,39	40,081	0,24	32,710	0,19	31,269	0,18	32,897	0,19
" jary	1,220,994	7,20	1,166,623	6,93	1,133,774	6,70	1,159,967	6,80	1,186,808	6,90
Owies	2,171,933	12,82	2,220,414	13,20	2,204,432	13,02	2,212,080	12,97	2,234,213	13,01
Gryka	327,085	1,93	344,812	2,05	317,944	1,88	315,711	1,85	298,097	1,74
Proso	92,525	0,55	93,040	0,56	89,450	0,53	86,856	0,51	86,202	0,50
Rukurydza	98,247	0,58	96,936	0,58	91,123	0,54	90,528	0,53	92,971	0,54
Mieszanki jęczmień i owies	143,004	0,84	137,672	0,82	130,132	0,77	136,195	0,80	136,313	0,79
inne miesz. zbożowo strączk.	81,646	0,48	92,763	0,55	101,703	0,60	30,643	0,18	107,492	0,63
Zbożowo-strączkowe	200,925	1,19	177,809	1,06	173,352	1,02	177,806	1,04	155,195	0,90
Fasola, bob, soczewica	37,685	0,22	39,448	0,23	39,892	0,24	38,904	0,23	38,537	0,22
Seradela	247,469	1,46	262,593	1,56	268,462	1,58	267,563	1,57	279,542	1,63
Peluska	42,406	0,25	53,956	0,33	58,845	0,35	60,641	0,36	46,526	0,27
Wyka i bobik	118,073	0,70	137,670	0,85	142,294	0,84	142,368	0,83	118,013	0,69
Konieczyna	869,787	5,13	877,526	5,21	919,856	5,43	915,273	5,37	894,163	5,20
Łubin	335,614	1,98	359,255	2,10	365,337	2,16	356,272	2,09	360,878	2,10
Inne pastewne	61,673	0,36	93,564	0,55	102,627	0,61	181,252	1,06	88,377	0,51
Konopie	30,909	0,18	31,821	0,19	32,047	0,19	32,608	0,19	33,875	0,20
Len	102,059	0,60	93,678	0,56	95,047	0,56	106,162	0,62	123,365	0,72
Rzepak i rzepik	43,971	0,25	32,900	0,20	30,327	0,18	39,105	0,23	54,425	0,32
Chmiel	b		1,973	0,01	2,195	0,01	2,874	0,02	3,110	0,02
Tytoń	5,382	0,03	5,218	0,03	4,717	0,03	4,222	0,02	5,418	0,03
Ziemiaki	2,717,641	16,04	2,715,066	16,14	2,739,783	16,18	2,797,609	16,41	2,831,756	16,48
Buraki cukrowe	145,639	0,88	116,059	0,69	99,044	0,58	111,999	0,66	118,715	0,69
Inne okopowe	174,172	1,03	205,118	1,22	221,043	1,30	231,077	1,36	241,014	1,40
Drobne uprawy	35,115b	0,21	57,041	0,34	65,866	0,39	73,113	0,43	75,779	0,44

a) Przed powodzią lipcową.

b) W roku 1931 chmiel był włączony do drobnych warzyw.

stąpiło zmniejszenie upraw pszenicy, a więc w województwach: poznańskim, pomorskim, warszawskim, łódzkim i krakowskim.

Powierzchnia ziemniaków nie wykazała większych wahań.

Natomiast ponownie znacznie wzrósł obszar plantacji buraka cukrowego, osiągając nieomal połowę obszaru plantacji z 1929 r., który to rok był szczytowym dla tej uprawy.

Również znaczny wzrost, bo o 16,2% wykazała powierzchnia uprawy lnu. Wzrost obszaru tej uprawy na skutek akcji lniarskiej trwa już czwarty rok i w 1935 r. obszar jej przekroczył najwyższą uprzednio cyfrę z 1929 r. Zwiększenie to było przy tym najpoważniejsze w głównym ośrodku lniarskim, a mianowicie województwach wileńskim i nowogrodzkim.

Również znacznie — bo blisko o 40% — w stosunku do roku uprzedniego wzrosła powierzchnia uprawy rzepaku i rzepiku, osiągając nie notowaną dotychczas wysokość.

W dalszym ciągu wzrósł obszar plantacji chmielu — osiągając 88,6% obszaru plantacji z 1928 r. (najwyższe dane) — a bardzo znacznie — bo o 28,3% wzrósł w porównaniu do 1934 r. obszar plantacji tytoniu.

Reasumując można stwierdzić pewien stan równowagi w zakresie uprawy zbóż kłosowych i ziemniaków i stałą tendencję zwyżkową w zakresie upraw roślin przemysłowych.

Przeciętne plony z ha

Jak wynika z załączonej tabelki przeciętne plony zbóż dla całej Polski nie wiele się różniły od cyfr dla roku poprzedniego, były jednak od nich niższe, za wyjątkiem owsa, który wykazał plon w tej samej wysokości.

Podobnież nieco niższe niż w roku poprzednim były zbiory ziemniaków i buraka cukrowego.

Natomiast — wobec sprzyjających warunków podniosły się plony lnu — zarówno na włókno jak i na nasienie. Lepszą też była wydajność łąk — przyczem było to skutkiem lepszego wyniku pierwszego pokosu, na którym w roku poprzednim odbiła się susza.

Ogólnie biorąc można stwierdzić, że zmniejszenie plonów wystąpiło na terenie województw zachodnich i częściowo centralnych — na skutek szkód zimowych, szkodników i długotrwałej suszy, w województwach południowych i przylegających do nich powiatach byliśmy świadkami wysokich urodzajów — na pozostałych zaś obszarach — za wyjątkiem Wileńszczyzny, która miała słabe wyniki — zbiory były przeciętne.

Zbiory

Kształtowanie się wyżej przedstawionych elementów jak: warunki klimatyczne, obszar zasiewów i wydajność z jednostki powierzchni, sprawiło, że ogólny wynik zbiorów był przeciętny i zbliżony do wyników z roku poprzedniego.

Plony z 1 ha w kwintalach

ZIEMIOPŁODY	1931	1932	1933	1934	1935
Pszenica ogółem	12,5	7,8	12,8	11,9	11,5
„ ozima	12,5	7,7	12,9	12,1	11,6
„ jara	11,7	9,3	12,0	11,1	10,5
Żyto ogółem	9,9	10,8	12,2	11,5	11,4
„ ozime	9,9	10,8	12,3	11,5	11,5
„ jare	7,9	6,8	7,3	6,7	7,2
Jęczmień ogółem	11,6	11,6	12,3	12,3	12,0
„ ozimy	13,1	13,7	15,3	12,9	12,2
„ jary	11,5	11,5	12,2	12,3	12,0
Owies	10,6	10,8	12,2	11,6	11,6
Ziemniaki	114,0	110,0	103,0	121,0	115,0
Buraki cukrowe	186,0	205,0	187,0	229,0	211,0
Gryka	7,3	6,0	5,3	6,2	8,4
Proso	14,5	11,2	8,7	10,2	12,1
Kukurydza	10,6	10,9	6,1	8,4	13,6
Mieszanki na ziarno:					
jęczmień i owies	15,5	13,8	14,6	12,4	11,1
inne mieszanki ze zbóż	13,7	12,3	13,1	10,0	
zbożowo-strączk. nasienne	„	„	„	„	12,0
zbożowo-strączk. pasza	„	„	„	„	17,5
Groch	8,8	9,5	10,1	6,9	9,3
Fasola, bób, soczewica	12,2	9,3	8,7	8,6	10,7
Peluszka nasienie	11,9	10,1	10,6	7,3	8,5
Peluszka pasza	27,0	21,6	22,2	18,0	18,0
Wyka i bobik nasienie	11,4	9,2	9,8	7,4	9,0
Wyka i bobik pasza	24,6	19,9	21,4	16,6	18,2
Koniczyna nasienie	„	2,1	2,0	1,8	2,1
Koniczyna pasza	30,4	29,8	35,2	29,6	31,9
Seradela nasienie	7,3	6,1	6,2	5,7	4,7
Seradela pasza	23,4	17,6	19,2	17,3	16,2
Lubin nasienie	12,8	11,0	11,4	10,6	9,8
Inne pastewne pasza	23,0	23,4	21,1	18,7	16,0
Len nasienie	4,8	4,4	4,7	5,2	5,8
Len włókno	3,4	2,7	2,8	2,9	3,2
Konopie nasienie	6,9	4,5	4,9	5,2	6,0
Konopie włókno	4,7	3,2	3,3	3,2	3,6
Rzepak i rzepik	10,2	7,1	9,2	8,6	8,0
Chmiel	„	7,9	5,3	5,1	5,4
Tytoń	15,1	16,4	15,3	15,8	20,6

ZIEMIOPŁODY	1931	1932	1933	1934	1935
Pszenica ogółem	22.649.137	13.464.284	21.740.860	20.803.929	20.108.904
„ ozima	20 958.991	12.033.467	19 571 626	18.073.608	17.644.601
„ jara	1.690.146	1.430.817	2.169.234	2.730.321	2.463.493
Żyto ogółem	57.026.305	61.104.612	70.732.893	64.639.598	66.170.265
„ ozime	56.857.195	60.929.284	70.557.679	64.476.298	65.984.015
„ jare	169.110	175.328	175.214	163.300	186.250
Jęczmień ogółem	14.757.326	14.008.366	14.358.771	14.526.120	14.683.548
„ ozimy	672.048	550.580	499.047	396.605	395.322
„ jary	14.085.278	13.457.786	13.859.724	14.129.515	14.288.226
Owies	23.094.689	23.908.305	26.820.468	25.507.294	25.979.267
Ziemniaki	309883854	299745281	283300585	334704153	325017239
Buraki cukrowe	27.612.475	23.785.706	18.523.050	25.665.022	25.005.565
Gryka	2.373.515	2.060.453	1.676.354	1.948 815	2.515.806
Proso	1.341.983	1.044.977	775.252	856.246	1.044.091
Kukurydza	1.041.220	1.057.390	558.828	757.451	1.264.417
Mieszanki na ziarno:					
jęczmień i owies	2.211.552	1.894.967	1.896.845	1.681.248	1.513.887
inne mieszanki ze zbóż	1.117.740	1.144.278	1.334.985	303.418	„
zbożowo-strączk. nasienne	„	„	„	„	636.687
zbożowo-strączk. pasza	„	„	„	„	422.695
Groch	1.761.708	1.697.088	1.758.439	1.219.037	1.443.806
Fasola, bób, soczewica	458.173	367.357	346.540	331.393	411.607
Peluszka nasienie	286.147	331.523	396.395	251.189	264.441
Peluszka pasza	440.314	417.078	425.835	412.697	241.007
Wyka i bobik nasienie	605.872	651.611	698.269	527.277	613.109
Wyka i bobik pasza	1.496.546	1.267.132	1.429.639	1.161.527	819.834
Koniczyna nasienie	„	381.622	330.463	282.368	320.987
Koniczyna pasza	24.603.344	17.892.507	22.479.723	18.893.523	23.485.505
Seradela nasienie ¹	829.886	758.362	757.056	644.781	590.028
Seradela pasza ¹	2.397 582	1.340.591	1.401.442	1.433.781	1.225.748
Łubin nasienie ²	1.666.981	1.622.009	1.559 997	1.365.902	1.300.837
Inne pastewne pasze	985.107	1.251.661	1.207.753	1.711.617	369.370
Len nasienie	493.141	416.707	450.604	553.623	709.428
Len włókno	342.967	255.968	266.193	308.188	398.302
Konopie nasienie	213.649	141.812	156.806	168.010	204.433
Konopie włókno	144.118	101.032	104.295	104.031	121.021
Rzepak i rzepik	436.844	234.674	278.462	335.343	436 150
Chmiel	„	15.586	11.527	14.388	16.927
Tytoń	81.358	85.827	72.267	66.890	111.676

Porównując z przeciętną obliczoną dla pięciu lat poprzednich stwierdzamy, że ogólny zbiór był w 1935 r. nieznacznie niższy jeśli chodzi o pszenicę (0,5%), natomiast wyższy dla pozostałych zbóż głównych i ziemniaków. Niższy był też w roku 1935 — w porównaniu do powołanej przeciętnej i to dość znacznie, bo z górą o 12% — zbiór buraków cukrowych, należy jednak przypomnieć, że przeciętną objęte są również zbiory z 1930 roku, w którym obszar plantacji był niewspółmiernie wyższy od przeciętnej dla omawianego pięciolecia. W porównaniu zaś do roku poprzedniego zbiory ogólne w 1935 były niższe dla pszenicy (—3,3%), ziemniaków (—2,9%) i buraków (—2,6%); wyższe zaś dla żyta (+2,4%), owsa (+1,9%) i jęczmienia (+1,1%).

Jeśli chodzi o zbiory na obszarze poszczególnych województw to dość znaczne odchylenia zarówno wzwyż jak i w dół niwelowały się wzajemnie, dając wyżej przytoczony obraz. Największe odchylenia w porównaniu do przeciętnej z lat 1930 — 1934 wykazały województwa:

dla pszenicy:	Poznańskie —37,3% i Tarnopolskie +20,2%
„ żyta:	Poznańskie —12,5% i Tarnopolskie +40,7%
„ jęczmienia:	Poznańskie —14,6% i Stanisławow. +21,3%
„ owsa:	Poznańskie —42,5% i Polesie +35,4%
„ ziemniaków:	Poznańskie —37,0% i Tarnopolskie +42,6%
„ buraków cukrowych:	Poznańskie —26% i Śląskie +41,1%

Światowe zasiewy i zbiory zbóż

Zbiory światowe czterech głównych zbóż — były bardzo zbliżone do wyników osiągniętych w 1934 roku — które to wyniki były słabe.

	Powierzchnia zasiewów w milj. ha				Zbiory w milj. q			
	Pszena nica	żyto	jęcz- mień	owies	Pszena nica	żyto	jęcz- mień	owies
Przeciętna 1929 — 1933 r.	102,0	18,9	25,7	40,1	1,022,6	247,7	311,7	495,5
„ 1934	96,0	18,2	23,4	36,0	930,4	237,5	276,9	385,2
„ 1935	96,0	19,0	25,9	39,4	937,2	244,4	304,0	486,3

Najgorzej przedstawiały się zbiory pszenicy, które utrzymały się na poziomie roku poprzedniego — a więc o wiele poniżej przeciętnej dla lat 1929 — 1933. Było to wynikiem klęski rdzy w Ameryce Północnej oraz posuchy w Argentynie, Australii i Europie południowo-wschodniej.

W wyniku tych zjawisk zbiór pszenicy w krajach wywozowych osiągnął zaledwie cyfrę 549 mil. q — a więc był o 16% niższy od przeciętnej dla pięciolecia 1929 — 1933. Natomiast wyższy od przeciętnej dla tych lat i to o 9% był zbiór w krajach importujących. W tym stanie rzeczy obliczano nadwyżkę eksportową krajów wywozowych na około 105 mil. q., która to nadwyżka nie mogła pokryć niedoborów krajów importowych oblicza-

Ceny głównych zbóż i produktów zwierzęcych w złotych za q.

Rok i miesiąc	Pszenvca	Z y t o	Jęczmień	Owies	Brdzo średn. wszystkich gatunkach		Maso I gatunek za 1 kg	Jaja. za 1 kg
					na targowicy w Poznaniu	Tyzoda chle- wna średnio 4-eh gatunk.		
przeciętnie 1930/31	29,23	22,82	25,61	24,88	90,89	131,96	4,77	2,70
" 1931/32	29,98	25,79	24,59	23,70	58,56	100,78	3,77	1,79
" 1932/33	31,63	17,87	17,10	16,17	46,29	94,64	3,23	1,55
" 1933/34	20,37	14,34	15,93	13,43	50,55	78,17	3,06	1,25
" 1934/35	18,63	15,04	19,96	15,82	43,23	59,16	2,59	1,13
" 1935/36	15,60	10,64	—	15,35	49,44	104,16	2,97	1,08
IX	18,63	12,78	16,98	15,58	50,73	95,81	3,07	1,08
X	19,47	13,04	16,97	15,83	49,95	93,65	3,20	1,38
XI	20,04	13,88	16,63	15,53	48,64	90,56	3,10	1,61
XII	19,54	12,84	16,63	14,70	44,02	83,66	3,11	1,81
I	20,06	12,45	15,96	14,09	41,89	81,69	2,71	1,68
II	20,46	12,50	15,27	14,22	41,68	83,92	3,10	1,23
III	21,25	13,00	15,61	15,08	42,22	80,00	2,95	1,11
IV	22,03	14,57	15,73	15,22	44,92	83,59	2,76	0,88
V	23,30	14,87	16,82	15,90	47,28	90,81	2,56	0,96
VI	23,52	14,89	15,86	16,04	50,86	97,13	2,10	1,04
VII	20,32	13,81	15,87	15,42	50,30	97,87	2,43	1,03
przeciętna 1935/36	20,34	13,21	16,12	15,25	46,83	90,24	3,05	1,24

nych na 147 mil. q — w wyniku czego należało oczekiwać spadku zapasów pszenicy o 42 mil. q. do poziomu 58 mil. q. czyli do poziomu z przed kryzysu.

Zbiory pozostałych zbóż głównych były wyższe od zbiorów w 1934 r. i zbliżone były do przeciętnej dla lat 1929 — 1933.

Ceny

Tak znaczny — jak wyżej przedstawiono — spadek zapasów światowych pszenicy nie mógł pozostać bez wpływu na kształtowanie się cen. Dlatego też gdy do nowych zbiorów ceny kształtowały się zniżkowo — to po stwierdzeniu niedoboru kampanji wystąpiła silna tendencja zwyżkowa.

Ceny krajowe kształtowały się z jednej strony pod wpływem ogólnej tendencji zwyżkowej — z drugiej pod działaniem specyficznych czynników rynku wewnętrznego.

Do końca kampanji 1934/35 występowała tendencja zniżkowa, która swój punkt szczytowy osiągnęła w sierpniu. Po nowych zbiorach wystąpiła tendencja zwyżkowa, zarówno pod wpływem tendencji światowych jak i faktu, że zbiory były słabsze niż przewidywano. Przyczyniło się do tego również niewątpliwie racjonalne rozłożenie w czasie podaży zbiorów ze strony rolnictwa — umożliwione naskutek zmniejszenia w drodze zarządzeń prawnych nacisku wierzycieli i skarbu. Należy też zaznaczyć, że zaprzestanie akcji interwencyjnej przywróciło cenom zbóż w roku 1935/36 ich normalny rozwój sezonowy. Trzeba też stwierdzić, że wobec zwiększonej podaży w ostatnich miesiącach 1935 r. (za wyjątkiem pszenicy) wystąpiła tendencja zniżkowa — zwłaszcza dla żyta.

Stan pogłowia inwentarza żywego

Zamieszczona poniżej tablica, zawierająca zestawienie stanu ilościowego inwentarza żywego na dzień 1 czerwca za ostatnie pięciolecie, pozwala stwierdzić zmiany liczbowe i procentowe, jakie w ciągu 1935/36 roku zaszły w stanie pogłowia poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich.

Wynika z nich, że stan pogłowia dla wszystkich gatunków zwierząt uległ zwyżce. Zwyżka ta wynosiła dla pogłowia koni 1,6% i nie wyrównała jeszcze obniżki jaka w tem pogłowie wystąpiła po 1931 roku, jest jednak od szeregu lat pierwszym skokiem wzwyż. Natomiast dzięki dalszemu wzrostowi pogłowia bydła rogatego o + 4,9% stan jego przekroczył poziom z 1931 roku. Zwyżka liczby nierogacizny zrównoważyła ubytek jaki wystąpił w tej dziedzinie na dzień 1 czerwca 1935 w porównaniu do stanu na dzień 1 czerwca 1934 r. — i była wyrazem normalnych fluktuacyj w tej dziedzinie gospodarki. Natomiast w dalszym ciągu silnie zwyżkował stan pogłowia owiec (o + 8,5% i 240 tysięcy sztuk) — co jest wynikiem akcji w zakresie popierania owczarstwa i preferencyj dla wełny krajowej oraz kóz (o + 6,8% i 24 tysiące sztuk).

W okresie sprawozdawczym wystąpiła ponadto znaczna poprawa w dziedzinie cen uzyskiwanych w zakresie produkcji hodowlanej. Pod wpływem

ogólnych tendencji zwykłych jak i wskutek przestawienia polityki gospodarczej na popieranie produkcji hodowlanej. Największa zwyżka wystąpiła w cenach trzody chlewnej, której ceny podniosły się o około 50%. Ogólnie zaś biorąc przeciętna cena bydła i trzody chlewnej podniosła się do poziomu z 1932/33 r. zaś masła i jaj do poziomu z 1933/34 r.

Ogólna ilość zwierząt gospodarskich

(w tysiącach sztuk)

L A T A	Konie	Bydło rogate	Trzoda chlewna	Owce	Kozy
30.VI—1932	3.940	9.461	5.844	2.488	284
Zmiany % w stosunku do r. 1931	—4.4	—3.3	—20.2	—4.3	+4.3
30.VI—1933	3.773	8.985	5.753	2.557	277
Zmiany % w stosunku do r. 1932	—4.2	—5.0	—1.6	+2.7	+10.5
30.VI—1934	3.764	9.258	7.091	2.554	321
Zmiany % w stosunku do r. 1933	—0.3	+2.8	+23.1	—0.3	+15.2
30.VI—1935	3.762	9.696	6.703	2.783	354
Zmiany % w stosunku do r. 1934	0.0	+4.7	—5.5	+9.0	+10.6
30.VI—1936	3.823	10.167	7.055	3.020	378
Zmiany % w stosunku do r. 1935	+1.6	+4.9	+5.3	+8.5	+6.8

Handel zagraniczny artykułami rolniczymi

Załączone tablice dają obraz zmian, jakie zaszły w roku sprawozdawczym w porównaniu z latami poprzednimi w obrotach zagranicznych płodami rolnymi — zarówno co do rozmiarów importu i eksportu jak i ich wartości.

Przy analizie wspomnianych zestawień rzuca się przede wszystkim w oczy spadek salda wywozowego pszenicy w ziarnie do poziomu z 1933/34 r. Natomiast poważny i dalszy wzrost — bo znów blisko 172% — wykazało saldo eksportowe mąki pszennej, osiągając nie notowaną w poprzednich latach wysokość. Jeśli chodzi o żyto to saldo eksportowe żyta w ziarnie spadło o 59% w stosunku do roku poprzedniego; natomiast saldo mąki żytniej wzrosło o 136% również do nienotowanej w ostatnich latach wysokości. Wynikałby stąd fakt przestawienia eksportu z ziarna na mąkę.

Z pozostałych czterech głównych zbóż wzrosło ponownie saldo wywozu jęczmienia (o 7%), a w jeszcze większym stopniu owsa o 161% (w poprzednim roku o 226%).

Z innych artykułów należy wskazać na ponowny wzrost — po katastrofalnym spadku do jednej trzeciej w okresie poprzednim — salda eksportowego grochu, dzięki czemu wspomniany spadek został zrównoważony. Podobne zjawisko stwierdzamy w wywozie ziemniaków świeżych, gdzie

Handel zagraniczny ziemiopłodami i ich przetworami (w tys. q.)

Wyszczególnienie	1932/33			1933/34			1934/35			1935/36		
	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo	Przywóz	Wywóz	Saldo
Pazienica	218,6	388,0	169,4	23,0	724,0	494,0	3,9	577,9	574,0	0,1	508,4	508,3
Mąka pszenna	—	105,5	105,5	17,0	145,0	128,0	—	348,8	348,8	0,0	945,1	945,1
Zyto	98,0	2980,8	2892,8	10,4	4753,0	4649,0	0,3	5305,6	5305,6	0,0	2172,0	2172,0
Mąka żytnia	—	229,7	229,7	—	833,0	833,0	—	620,1	620,1	0,0	1465,3	1465,3
Jęczmień	0,4	1614,3	1613,9	0,1	1387,0	1606,9	0,1	3256,9	3256,9	0,2	3506,2	3506,2
Owies	—	138,7	138,7	—	138,0	138,0	—	450,6	450,6	0,1	1177,0	1177,0
Gryka	—	61,3	61,3	—	4,0	4,0	—	7,3	7,3	0,0	286,7	286,7
Groch	0,3	243,7	243,4	—	286,0	286,0	0,1	95,5	95,4	0,6	230,3	229,7
Fasola	0,1	269,4	269,3	—	98,0	98,0	0,0	73,2	73,2	0,0	262,9	262,9
Bób	0,1	7,5	7,4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ziemiaki świeże	0,1	212,3	211,6	0,6	274,8	274,2	—	202,7	200,7	2,2	452,1	449,9
Buraki świeże	0,7	640,3	640,3	—	671,0	670,0	—	759,8	759,8	0,0	819,4	819,4
Chmiel (i ekstrakt chmielowy)	—	17,8	17,8	—	14,7	14,7	0,1	17,4	17,3	0,1	20,1	20,0
Nasiona pastewne (konieczny i inkarnat-kisiel, esparcety, lucerny, komonicy przelotu, hubinu, peluski, wyki, bobiku)	1,3	363,1	361,8	12,7	364,3	351,4	19,8	301,8	282,0	27,0	432,3	405,3
Nasiona buraków cukrowych	—	54,3	54,3	—	71,0	71,0	—	34,7	34,7	0,0	69,0	69,0
Semię lniane	191,1	0,8	—190,3*	85,7	0,4	—85,3**	4,8	—	—4,8**	0,2	46,4	46,2
Semię rzepakowe i rzepiku	—	58,5	58,5	—	52,6	52,6	—	9,7	9,7	0,0	18,6	18,6
Len (słoma ln., len surowy, miedlonny, trzepak, czesany, wyczeski i wytrzepki)	1,9	50,4	48,5	2,0	44,6	42,6	0,7	11,9	11,2	0,7	181,7	181,0
Ziemiaki suszone, krajanka i placki	—	80,0	80,0	—	19,4	19,4	—	25,3	25,3	—	33,1	33,1
Mąka i krochmal ziemniaczany	0,1	44,1	44,0	—	67,4	67,4	0,3	54,2	54,2	0,2	63,2	63,2
Cukier surowy	52,2	789,9	737,7	—	482,4	482,4	—	788,1	788,1	—	426,9	426,9
Cukier kryształ	—	330,9	330,9	—	476,6	476,6	—	368,7	368,7	—	350,3	350,3
Spirytus	—	87,8	87,8	—	58,7	58,7	—	—	—	—	—	—
Otręby żytnie	21,9	61,0	39,1	0,5	57,0	56,5	—	33,3	33,3	—	6,0	6,0
Otręby pszenne	0,5	63,5	63,0	—	14,6	14,6	—	26,2	26,2	—	10,4	10,4
Otręby jęczmiennie i inne**	1,9	15,0	13,1	35,0	876,0	838,0	—	0,3	0,3	—	—	—
Makuchy lniane	3,7	137,7	134,0	0,8	33,1	32,3	—	34,5	34,5	—	14,1	14,1
Melasa	6,1	272,9	266,8	—	221,8	221,8	—	239,5	239,5	0,0	183,9	183,9
Wysłodziny suszone	26,3	198,6	172,3	—	133,7	133,7	—	63,6	63,6	—	119,1	119,1

* Saldo przywosowe ** W związku ze zmianą nomenklatury otręby jęczmiennie podane są łącznie z „innymi”

Handel zagraniczny ziemiopłodami i ich przetworami (w tys. zł.)

Wyszczególnienie	1932/33			1933/34			1934/35			1935/36		
	Przywóz	Wywóz	Saldo wywóz.	Przywóz	Wywóz	Saldo wywóz.	Przywóz	Wywóz	Saldo wywóz.	Przywóz	Wywóz	Saldo wywóz.
Pszenvca	3.814	8.224	4.410	2.991	13.361	10.370	80	7.893	7.893	3	8.149	8.146
Mąka pszenna	1.967	1.967	—	—	1.748	1.748	—	4.019	4.019	0,1	11.027	11.026,9
Zyto	1.254	39.131	39.131	994	40.141	39.147	7	60.227	60.220	0,4	23.206	23.205,6
Mąka żytnia	—	3.422	3.422	—	7.106	7.106	—	6.593	6.593	0,1	12.792	12.791,9
Jęczmień	10	23.643	23.633	—	18.971	18.188	7	45.264	45.257	4	36.088	36.083
Owies	2	2.045	2.043	—	1.661	1.661	—	5.658	5.657	1	13.130	13.12,9
Gryka	—	1.260	1.260	—	89	89	0	129	129	0,1	3.581	3.580,9
Groch	59	7.372	7.313	—	8.266	8.266	18	3.891	3.873	34	6.763	6.759
Fasola	12	8.164	8.152	—	3.380	3.380	8	2.964	2.964	10	7.966	7.962
Bob	6	177	172	—	6	6	0,2	0,1	0,1	0,3	—	—
Ziemiaki świeże	7	1.084	1.077	—	1.634	1.634	42	1.618	1.478	45	4.156	4.111
Buraki świeże	—	2.314	2.314	—	2.454	2.454	6	3.371	3.365	0,2	3.411	3.410,8
Chmiel i ekstrakt chmielowy	1	3.743	3.742	—	7.430	7.430	72	6.243	6.171	78	4.361	4.283
Nasiona pastewne (konieczny i inkar-natki, seradeli, esparcecy, lucerny, komonicy, przełotu, fidulu, peluski, wyki i bobiki)	276	19.367	19.091	675	13.462	12.787	846,5	13.614	127.675	1249	14.756	13.597
Nasiona buraków cukrowych	—	2.314	2.314	—	7.509	7.509	60	6.545	6.485	4	7.683	7.679
Siemię lniane	5.097	31	5.066	2.359	9	—	152	2	—	12	1.222	1.210
Siemię rzepak i rzepiku	3	2.614	2.661	1	2.509	2.508	2	464	462	1,4	733	791,6
Len (siemna ln, len surowy, mielony, trefpany, czesany, wyczeski i wytr.)	485	3.697	3.222	539	2.144	1.707	223	11.853	11.630	218,2	18.852	18.638,8
Ziemiaki suszone, krajanka i placki	14	1.182	1.182	—	323	323	—	399	399	—	512	512
Mąka i krolema ziemniaczany	2.058	1.314	1.300	6	1.748	1.742	70	1.324	1.254	44	1.616	1.612
Cukier surowy	—	12.296	10.178	—	6.918	6.918	—	7.588	7.588	—	6.634	6.634
Cukier kryształ	—	2.964	6.964	1	8.191	8.190	—	5.052	5.052	1	3.734	3.733
Spiryt us	2	3.583	3.591	5	3.490	3.485	1	7.159	7.158	1	2.867	2.866
Otręby żytnie	197	740	543	4	569	565	—	339	339	—	65	65
Otręby pszenne	7	530	523	—	145	145	—	280	280	—	114	114
Otręby jęczmienne i inne*)	25	190	164	1	7	6	0,2	3	2,8	2	—	—
Makuchy lniane	74	2.812	2.738	10	585	585	—	621	621	—	191	191
Makucha	11	2.115	2.104	—	1.067	1.067	—	1.386	1.385	0,1	1.171	1.170,9
Wysłodziny suszone	188	2.030	1.842	—	1.338	1.338	—	667	667	—	1.297	1.297
Razem:	13.692	164.085	150.383	7.490	156.244	147.754	1594,5	205.066	203.472,6	1708,9	185.047	183.832,1

Handel zagraniczny zwierzętami i produktami zwierzęcymi

Wyszczególnienie	1932/33		1933/34		1934/35		1935/36	
	Przywóz	Saldo wywóz.	Przywóz	Saldo wywóz.	Przywóz	Saldo wywóz.	Przywóz	Saldo wywóz.
tys. sztuk								
Konie (prócz zarod. i źrebiąt)	0,0	18,8	—	15,9	0,1	9,1	0,1	9,2
Bydło rogate na rzeź *	—	1,4	—	4,3	0,0	9,2	0,1	15,4
Trzoda chlewna na rzeź ^{a)}	4,4	157,9	39,3	146,0	0,1	155,6	0,7	182,5
Cięsi żywe	3,1	1425,1	—	1200,0	—	590,5	—	424,5
Inne płacstwo żywe	4,8	817,9	1,0	581,0	2,5	991,5	2,4	876,5
tys. q.								
Mięso cielęce (św., sol. i mroż.)	—	14,4	—	11,0	—	9,1	—	6,1
Mięso wieprzowe (św., sol. i mroż. ^{a)})	—	13,7	—	18,0	—	28,7	—	95,6
Bekony	—	477,6	—	287,0	—	202,6	—	197,2
Wędliny i szynki ^{a)}	0,1	56,2	—	24,0	—	21,3	—	98,7
Masło	3,1	7,6	—	36,8	0,1	38,4	0,0	90,1
Jaja	—	265,4	—	254,5	—	190,2	0,0	267,4
Skóry bydlęce (św., sol. i susz.)	131,1	43,4	—	48,0	—	30,0	202,6	—
Skóry cielęce (św., sol. i susz.)	7,0	51,2	216,8	—	261,3	231,3	37,6	165,0
Pierze i puch	0,2	11,7	0,2	14,7	0,0	13,0	0,1	14,9
		11,5		14,5		13,0		14,8

^{a)} Z powodu zmian w klasyfikacji towarów w statystyce handlu zagranicznego dane za rok 1934/35 nie są całkowicie wspólne z danymi za lata poprzednie.

wzrost wyniósł 125%, oraz nasion buraków cukrowych (o 100%). Wyraźnie występuje ogromny wzrost salda eksportowego gryki, które osiągnęło nienotowany uprzednio poziom. Wywóz buraków świeżych wzrósł o 8%, chmielu o 15%, ziemniaków suszonych, krajanki i płatków ponownie o jedną trzecią salda z roku poprzedniego — który to wzrost nie zrównoważył jednak jeszcze skutków katastrofalnego spadku tej gałęzi wywozu w latach poprzednich.

Jeżeli chodzi o eksport cukru, to stwierdzić należy poważne zmniejszenie eksportu cukru surowego do poziomu poniżej wywozu z 1933/34 r.

W dziedzinie eksportu odpadków przemysłu rolnego stwierdzić można powszechny i bardzo znaczny spadek salda wywozowego zarówno otrąb jak i makuchów oraz melasy.

Przechodząc do analizy przemian w zakresie eksportu hodowlanego należy stwierdzić w tej dziedzinie szereg zmian. Utrzymał się na poziomie roku poprzedniego eksport ilościowy koni — (niespełna $\frac{1}{2}$ analogicznej cyfry dla 1930/31 roku). Natomiast o $\frac{2}{3}$ wzrósł wywóz bydła rogatego na rzeź, a wyraźnie o 17% zwiększało saldo wywozowe trzody chlewnej na rzeź. Dalszy spadek o 29% (w poprzednim roku o 50%) — wystąpił w dziedzinie wywozu gęsi żywych; również spadł wywóz innego ptactwa żywego (o 12%).

Przy rozważaniu danych dla artykułów produkcji zwierzęcej należy stwierdzić dalszy spadek sald wywozowych dla mięsa cielęcego i bekonów. Natomiast poważnie wzrósł eksport mięsa wieprzowego o 233%, wędlin i szynki o 363% masła o 125% i jaj o 40%.

Jednocześnie ujemne saldo, wynikające z przewyżki importu nad eksportem skór bydlęcych i cielęcych, uległo niższe do poziomu z 1933/34 r. eliminując blisko o 40% zwiększając z roku poprzedniego.

Przechodząc do sald obrotu ziemiopłodami w tysiącach złotych należy skonstatować pewne zmniejszenie się ogólnego salda dodatniego w tej dziedzinie — na około 10 milionów złotych, co pozostaje w związku ze zmianami liczbowymi eksportu w tysiącach q. Natomiast wartość eksportu hodowlanego wykazuje w roku sprawozdawczym znaczny wzrost.

Za wyjątkiem pozycji dla gęsi i innego ptactwa żywego oraz mięsa cielęcego — dla których sumy uzyskane z eksportu spadły, w związku z zaznaczonym spadkiem ilościowym eksportu — wszystkie pozycje sald eksportowych artykułów zwierzęcych wzrosły, bądź na skutek wzrostu ilościowego eksportu, bądź na skutek podniesienia się cen — co na przykład wyrównało niemal całkowicie straty, które by inaczej wynikły wobec spadku ilościowego eksportu bekonów, bądź na skutek obu wyżej wymienionych czynników. Wzrost ten wyniósł np.: dla mięsa wieprzowego 311%, dla masła 177%, dla koni 80% i t. d.

Walka z kryzysem

W roku sprawozdawczym — w odróżnieniu od lat ubiegłych — po raz pierwszy nie notujemy dalszego pogorszenia się sytuacji gospodarczej rol-

W s k a ź n i k i c e n
wg. Państwowego Instytutu Badania Konunkturalno-Gospodarczych i Cen
1928 = 100

Rok i miesiąc	Artykuły sprzedawane bezpośrednio przez rolników				Drewno surowe	Artykuły nabywane przez rolników			Surowce i półfabrykaty przemysłowe			
	Ogółem	Ziemiopłodny	Zwierzętarzędne	Nabiał		Ogółem	Nawozy sztuczne	Wyroby gotowe dla produkcji rolnej	Ogółem	Uzależnione od zagranicy	Skartelizo- wane	Pozostałe
1927	103,9	101,6	112,9	94,1	96,0	—	101,1	—	91,9	95,0	95,3	86,6
1928	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1929	89,5	75,5	105,5	98,9	93,3	101,1	102,7	103,6	96,3	93,3	107,7	93,6
1930	67,5	50,0	86,9	79,4	71,9	98,6	100,0	100,7	86,1	68,6	108,9	81,0
1931	59,5	57,7	56,7	70,1	49,5	90,7	96,2	101,9	72,8	50,9	107,8	63,7
1932	48,9	49,9	43,8	55,0	38,3	81,4	85,6	89,7	63,9	41,6	104,5	52,5
1933	42,6	41,1	42,5	46,7	38,7	72,9	83,2	85,4	58,7	43,8	93,0	49,1
1934	37,4	36,1	37,5	40,4	44,4	71,1	79,1	81,2	59,9	43,6	89,8	49,5
1935	35,8	33,9	35,5	41,2	44,0	66,8	76,2	72,6	54,8	42,1	82,7	47,5
I-VII 1936	37,6	36,3	37,9	39,0	48,9	64,2	69,5	65,3	54,6	45,0	75,3	48,9

nictwa polskiego, przeciwnie zaś zarysowała się pewna tendencja do jej poprawy. Nie wdając się w tym miejscu w oderwane dociekania, czy te pierwsze objawy uzdrowienia mają charakter trwały, czy też tylko przejściowy, należy stwierdzić, że nadmierny optymizm nie jest uzasadniony; skoro jedną z istotnych przyczyn polepszenia na rynkach rolniczych jest ponowny nieurodzaj, a więc zjawisko raczej niezależne od metod świadomego planowania lub od żywiołowych procesów gospodarczych, drugą zaś i nie najmniejszą — wzmożone magazynowanie płodów rolnych przez szereg państw w związku z naprężeniem międzynarodowych stosunków politycznych.

Oto dlaczego, na równi z popieraniem przejawów zaznaczającej się do-
rażnej poprawy rynkowej, prace na odcinku polityki ekonomicznej podejmowane w roku sprawozdawczym przez Rząd i przez zrzeszone w Związku Izb i Organizacyj Rolniczych sfery rolnicze, zmierzały przede wszystkim konsekwentnie do stworzenia zespołu możliwie jak najkorzystniejszych warunków, ułatwiających proces trwałego powrotu gospodarstw wiejskich do opłacalności. Powstrzymując się od odmawiania zarządzeń, które — aczkolwiek pośrednio dotyczyły rolnictwa — wydane zostały w roku 1935/36 w ramach ogólnej polityki gospodarczej Państwa, ograniczymy się tu jedynie do zobrazowania przebiegu akcji, skierowanej przede wszystkim i bezpośrednio ku polepszeniu sytuacji rolnictwa. Akcja ta znajdowała wyraz z jednej strony w posunięciach, mających na celu redukcję sztywnych pozycji po stronie rozchodów gospodarstw rolnych oraz zwiększenie siły nabywczej wsi przez obniżenie cen artykułów przemysłowych, z drugiej zaś — w polityce, zdążającej ku podniesieniu wpływów gotówkowych rolnictwa.

W zakresie przystosowywania ciężarów finansowych rolnictwa do jego zmienionej zdolności płatniczej pierwsze miejsce wciąż jeszcze zajmował problem obsługi zadłużenia rolniczego. Nowe dekrety Prezydenta R. P. i rozporządzenia wykonawcze Rządu przyniosły rolnictwu realizację szeregu jego postulatów w omawianym zakresie, niestety jednak raczej fragmentaryczną. Należy tu wspomnieć zwłaszcza o dekretach Pana Prezydenta z dn. 30.IX. 1935 r., które zmieniły niektóre przepisy ustawy z dn. 29.III. 1933 r., regulującej wierzytelności hipoteczne oraz niektóre przepisy rozporządzenia z dn. 24.X. 1934 r. o konwersji długów rolniczych. Jeżeli chodzi o zadłużenie hipoteczne (oprócz zadłużenia emisyjnego), to wymagalność tych długów została odroczonej do dn. 1.I. 1938 r., przy czym jednak dopuszczalna jest egzekucja odsetków i kosztów. Znacznie większe znaczenie dla ogółu gospodarstw rolnych posiadają nowe przepisy o konwersji. Przepisy te wprowadziły w odniesieniu do części długów gospodarstw wiejskich (ok. 30 % zadłużenia) odroczenie wymagalności (karencję) do dn. 1.X. 1938 r., przy czym zawieszenie płatności obejmuje nie tylko kapitał długu, ale również odsetki, prowizje i wszelkie koszty uboczne za czas do dn. 1.VII. 1934 r. Związek Izb i Organizacyj Rolniczych jednocześnie wysunął postulat analogicznego przedłużenia okresu karencji w odniesieniu do długoterminowego kredytu emisyjnego, o ile chodzi o zadłużenie

wobec banków państwowych, samorządu terytorialnego, instytucyj ubezpieczeniowych i t. p. Nowe przepisy obniżyły również odsetki prawne od długu i krótkoterminowych długów rolniczych, zaciągniętych na rynku niezorganizowanym, z 10% do 6% w stosunku rocznym. Postanowienie to dotyczy nie tylko odsetków wymagalnych po wejściu w życie dekretu, lecz również i przed jego wydaniem, przy czym nadpłaconą w przeszłości sumę odsetków odlicza się od kapitału długu. Wobec powyższego tym jaśkrawiej uderza fakt, że stopa odsetków prawnych z tytułu długów w instytucjach kredytu zorganizowanego pozostała niezmienną.

Dekret z dnia 30 września 1935 r. przynosi dwie zmiany zasadniczej natury w stosunku ustawodawcy do zagadnienia rozwiązania problemu zadłużenia rolniczego. Zmianę pierwszą stanowi częściowa rezygnacja z dotychczasowego odmiennego traktowania zadłużenia gospodarstw rolnych, zależnie od ich wielkości. W szeregu wypadków (np. w zakresie terminu karencji, obniżki oprocentowania wstecz, przerachowania długu, zaciągniętego w walucie obcej i t. d.) gospodarstwa, zaliczone do kategorii A, B i C zostały potraktowane zupełnie jednakowo, w innych zaś — większe gospodarstwa uzyskiwały przynajmniej częściowe zrównanie z gospodarstwami przy korzystaniu z dobrodziejstwa konwersji (obniżka prokluzyjnej granicy zadłużenia większych gospodarstw). Zmiana druga ma bodaj jeszcze większe i powszechniejsze znaczenie symptomatyczne, gdyż oznacza pierwszy wyłom w jednomyślnie zwalczanej przez rolników dacie 1 lipca 1932 r., po której — jak wiadomo — zaciągnięte długi nie podlegały dotąd żadnemu uregulowaniu. Obecnie urzędy rozjemcze uzyskały prawo obniżania nadmiernych korzyści majątkowych wierzyciela bez względu na datę powstania długu.

O ile chodzi o inne zarządzenia z dziedziny uregulowania zadłużenia rolniczego, należy wspomnieć, że w okresie sprawozdawczym rozszerzono przepisy, dotyczące uregulowania długów z tytułu działów rodzinnych lub reszty ceny kupna, na długi z datą powstania od 28.IV.1924 r. do 1.I.1926 r., przeprowadzono częściową redukcję kredytów melioracyjnych, wprowadzono szereg ulg w terminach karencyjnych kredytów skonwertowanych, Bank Akceptacyjny otrzymał upoważnienie do podwojenia emisji swych obligacji, przedłużony został okres postępowania układowego, wprowadzono środki zabezpieczające dłużnika przed nieuzasadnionymi wnioskami ze strony wierzycieli o otwarcie tego postępowania itd. W pracach nad powyższymi zarządzeniami Związek Izb i Organizacyj Rolniczych brał czynny udział w postaci opiniowania ich względnie inicjowania.

Pomimo to jednak nie można uznać akcji odciążenia rolnictwa za doprowadzoną do końca. Powolne tempo prac dokonanych, pominięcie wielu rodzajów długów rolniczych i t. p. spowodowało, że zadłużenie to wciąż jeszcze jest czynnikiem, utrudniającym gospodarstwu wiejskiemu procesy przystosowawcze i hamującym rozpoczynającą się poprawę położenia rolnictwa. Uporządkowanie długów rolniczych nie tylko pozostaje wciąż zagadnieniem otwartym, ale nawet nabiera teraz szczególnie ostrości. Zostało to m. in. spowodowane:

- 1) zbliżającym się wygasaniem ustanowionych terminów karencyjnych,
- 2) zbliżającym się zamknięciem okresu, przewidzianego na układy konwersyjne i zamykaniem niektórych powiatowych urzędów rozejmowych, oraz
- 3) zmniejszeniem dotacji budżetowej na akcję finansowo-rolną.

Związek Izb i Organizacyj Rolniczych reprezentował w roku sprawozdawczym stanowisko, że jedyne racjonalne rozwiązanie problemu zadłużenia rolnictwa może znaleźć na drodze generalnej konwersji istniejącego zadłużenia na długoterminowy kredyt rolny.

Drugą najważniejszą dziedziną ciężarów finansowych obarczających gospodarstwa rolne, są daniny i opłaty publiczno-prawne. Nie ulega wątpliwości, że już pierwsze oznaki rozpoczynającej się poprawy gospodarczej musiały w sposób może stosunkowo najwydatniejszy odbić się właśnie na tym odcinku, ułatwiając z jednej strony Skarbowi Państwa bezdeficytową gospodarkę, z drugiej zaś zmniejszając udział obciążenia fiskalnego w całokształcie dochodu narodowego. Oczywiście, niesłychanie wciąż surowa rzeczywistość sytuacji ekonomicznej — pomimo pewnego drgnięcia ogólnej koniunktury — oraz konieczność położenia silniejszego, niż dotychczas, nacisku na problem wzmocnienia siły obronnej Państwa utrudniają należyty postęp prac nad właściwą i zasadniczą reformą podatkową.

Jeżeli jednak chodzi o produkcję rolną, to tutaj rok sprawozdawczy zaznaczył się zrobieniem pierwszego podstawowego kroku w tej dziedzinie w postaci ustawy — na razie zakreślonej tylko ramowo — o klasyfikacji gruntów w celu zrationalizowania wymiaru podatku gruntowego. W pracach i studiach nad ostatecznym wcieleniem w życie tej ustawy, jak i w zakresie bieżących prac ustawodawstwa skarbowego Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. brał w okresie sprawozdawczym wydatny udział.

Stosunkowo pomyślniej kształtował się w roku sprawozdawczym również problem powiększenia siły nabywczej wsi na produkty miasta na drodze obniżenia cen artykułów przemysłowych. Zjawisko nieproporcjonalnej rozpiętości pomiędzy cenami wyrobów przemysłu i płodów rolnych bynajmniej jeszcze nie zniknęło z rzeczywistości polskiej i nie przestało być zaporą procesów regeneracyjnych. Ale zapoczątkowana przez zorganizowane czynniki rolnicze, a podjęte przez sfery rządowe, akcja zmierzająca do częściowego przynajmniej dostosowania poziomu cen przemysłowych do cen artykułów rolniczych wydała już pierwsze — zbyt jeszcze skromne — owoce. Rok sprawozdawczy był pierwszym okresem zwierania się nożyc pomiędzy cenami artykułów przemysłowych i rolnych, i to zarówno przez pewne obniżenie się ich górnego ramienia — cen przemysłowych i zwłaszcza cen kartelowych, jak i przez niejakie podniesienie się ramienia dolnego — cen rolniczych.

Wreszcie trzeba wspomnieć o jeszcze jednym istotnym składniku obciążeń gospodarstw wiejskich, a mianowicie o zagadnieniu dostosowania taryf przewozowych na artykuły rolnicze do zmienionych warunków opłacalności produkcji rolnej. W miarę postępującego spadku cen rolniczych

niezmienione lub prawie niezmienione taryfy kolejowe pochłaniały coraz tą znacniejszą część wartości przewozów. W roku sprawozdawczym i pod tym względem nastąpiła jednak pewna poprawa. Przy pewnej wyższości cen artykułów rolniczych taryfy kolejowe uległy, jak wiadomo, obniżeniu, przy czym postulaty rolnictwa zostały uwzględnione w pierwszej kolejności. Zniżki taryfowe w obrocie wewnętrznym dotyczą wszystkich prawie masowych artykułów rolnych, jak zboża, pasza, okopowizny, zwierzęta żywe itd. Przy eksporcie zniżki taryfowe mają znacznie węższy zakres, gdyż ograniczają się tylko do eksportu zbóż i przetworów zbożowych.

Wraz z pewną zmianą koniunktury ogólnej i rolniczej uległa też niejakiemu modyfikacji akcja, zmierzająca do powiększenia przychodu gotówkowego rolnictwa, co jest widoczne, zwłaszcza w zakresie polityki zbożowej. Jak wiadomo, głównymi środkami były tu aż dotąd: popieranie eksportu, zakupy interwencyjne, dokonywane przez P. Z. P. Z., oraz kredyty zastawowe i zaliczkowe, udzielane w celu uniknięcia nadmiernej podaży sezonowej zboża.

Jeżeli chodzi o premiowanie eksportu, to postulaty zorganizowanego rolnictwa zostały w okresie sprawozdawczym zrealizowane tylko w pewnej części. Uwzględnione i z zupełnym powodzeniem zastosowane zostało żądanie rozszerzenia systemu zwrotu cel na strączkowe, oleiste i grykę. Prawdopodobnie w znacznym stopniu temu bodźcowi należy przypisać fakt nieledwie podwojenia się w roku sprawozdawczym eksportu tych artykułów. Natomiast w stosunku do głównych zbóż normy zwrotu cel przy wywozie nie tylko nie zostały podwyższone, czego rolnictwo w swoim czasie domagało się, ale nawet zostały w roku sprawozdawczym zmniejszone. O bezpośrednim wpływie tej zmiany w polityce zbożowej na poziom cen zbóż oraz na wysokość eksportu mówić jest trudno, nie poruszając wpływu szeregu innych czynników, oddziałujących w tym zakresie w przeciwnych nieraz kierunkach. W ostatecznym wyniku mamy do zanotowania, przy podwojeniu się wywozu pszenicy i prawie potrojeniu się wywozu owsa, lekkie zmniejszenie eksportu jęczmienia i spadek więcej niż dwukrotny eksportu żyta. Ogólny dość znaczny spadek wywozu zbóż został na ogół skompensowany trzykrotnym wzrostem eksportu maki. Czynnikiem ułatwiającym eksport było pomyślnie na ogół kształtowanie się poziomu światowego cen, czynnikiem zaś hamującym — wyraźny nieurodzaj na obszarze województw zachodnich, zwiększenie się spożycia wewnętrznego wsi, zwiększony przerób na spirytus, wzrastające spalanie zbóż dla celów hodowlanych itp.

Nawiasem musimy zaznaczyć, że Związek Izb i Organizacji Rolniczych zajmował się m. innymi w roku sprawozdawczym problemem organizacji eksportu zboża. Opierając się na kilkuletnim dodatnim doświadczeniu stosowania zasady koncentracji sprzedaży żyta, Związek wypowiedział się za dalszym ześrodkowaniem wywozu żyta w Polskim Biurze Eksportu Zboża i za rozciągnięciem zasady koncentracji również na eksport maki (ten ostatni postulat został w roku bieżącym zrealizowany).

Jeżeli chodzi o drugi — poza zwrotami cel — zasadniczy instrument do-

tychczasowej polityki zbożowej, a mianowicie o zakupy interwencyjne P. Z. P. Z. na rynku wewnętrznym, to działanie tego instrumentu, szczególnie ważne w warunkach kryzysowego spadku cen płodów rolnych, musiało stracić wiele na swym znaczeniu w roku sprawozdawczym, gdy ruch cen artykułów rolniczych zaczął już do pewnego stopnia kształtować się zwykłowo. Związek, reprezentując stanowisko, że akcja interwencyjna P. Z. P. Z. powinna być utrzymana w celu uniknięcia wstrząsów na rynku zbożowym, stwierdził jednocześnie, że działalność ta nie powinna wykaczać poza granice normalnej kalkulacji kupieckiej i że powinna odbywać się w warunkach normalnej konkurencji handlowej.

Niezmienione natomiast i niezmnieszone pozostało znaczenie trzeciej z wyżej wymienionych dźwigni polityki zbożowej, a mianowicie kredytów zastawowych i zaliczkowych, które przy racjonalnym rozprowadzaniu powinny odegrać znaczną rolę przy zwalczaniu nierównomierności podaży produktów rolnych i związanych z tym ostrych sezonowych wahań cen płodów rolnych. Związek wysunął postulat następnie zrealizowany, że kredyt zastawowy i zaliczkowy powinien obejmować — podobnie jak w roku sprawozdawczym — nie tylko zboża, lecz również strączkowe i nasiona oleiste. Opracowywana jest przez Związek w porozumieniu i zainteresowanymi Ministerstwami koncepcja rozszerzenia ponadto tej formy kredytu również na hodowlę, zwłaszcza w łączności z planowaną organizacją spółdzielczego opasu chudźca, przeznaczonego na ubój, o czym będzie mowa poniżej. Zorganizowane rolnictwo wysuwa ponadto postulat usprawnienia organizacji rozprowadzania oraz ulepszenia techniki udzielania tych kredytów, zwłaszcza zaś domaga się skrócenia czasu, upływającego pomiędzy decyzją, przyznającą pożyczkę, a faktycznym terminem jej udzielenia.

Szczególny nacisk, podobnie jak w roku ubiegłym, kładł Związek na problem podniesienia opłacalności hodowli, — i to zarówno w drodze wzmoczenia eksportu, jak i po przez racjonalizację obrotu wewnętrznego produktami hodowlanymi. Na warsztacie prac Związku znalazł się w związku z tym w roku sprawozdawczym problem standaryzacji wywozu płodów rolnych i w ogólności rynkowego przygotowania towaru nie tylko przeznaczonego na eksport, lecz również wchodzącego do obrotu na rynku wewnętrznym. Normy, mające na celu podniesienie marki wyrobów polskich za granicą i zwiększenie rentowności dostaw rynkowych dla producenta, powinny oprzeć się na odpowiedniej ustawie ramowej. W roku sprawozdawczym Związek opracował projekt takiej ustawy, która zapewniałaby czynnikowi rolniczemu należyty wpływ na opracowywanie norm standaryzacyjnych i na kontrolę nad ich przestrzeganiem. Związek brał poza tym ostatnio udział w opracowaniu rozporządzenia, na podstawie którego wkrótce zostanie wprowadzona standaryzacja wywozu masła, oraz w przygotowaniu nowelizacji norm, regulujących jakość wywożonych z Polski jaj.

Dzięki konsekwentnie stosowanej od trzech lat polityce popierania eksportu produktów hodowlanych, która w roku sprawozdawczym rozwinęła

się na szerszej niż poprzednio podstawie, wywóz produktów hodowlanych doznał poważnego wzrostu. Do czynników sprzyjających rozwojowi eksportu artykułów zwierzęcych z Polski należy zaliczyć przede wszystkim otwarcie dla polskich produktów zwierzęcych chłonnego rynku niemieckiego, oraz zdobycie rynku północno - amerykańskiego przez polski eksport szynek w puszkach. Polityka eksportowa Państwa w omawianej dziedzinie miała na celu przede wszystkim maksymalne wykorzystanie nowopowstałych oraz powiększonych możliwości zbytu. Akcja popierania eksportu zwierzęcego oparta była na współdziałaniu Związku Izb i Organizacji Rolniczych, który inicjował, względnie opiniował wszelkie posunięcia w tym zakresie.

Podobnie jak w roku ubiegłym, w roku 1935/36 zastosowano i rozszerzono w ścisłym porozumieniu z branżowymi związkami eksportowymi, przede wszystkim zaś z Polskim Związkiem Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych, system dyskонтowania korzyści z posiadanych rentownych kontyngentów wywozowych dla wzmocnienia naszej pozycji na rynkach, wymagających dopiero wysiłku zdobywczego. W kwietniu 1935 r. wprowadzono t. zw. plan powiększonego eksportu, na podstawie którego przetwórcie, posiadające kontyngent bekony angielski, zobowiązano do wywożenia identycznej ilości przetworów wieprzowych za granicę. W ten sposób została utworzona droga do zdobycia rynku Stanów Zjednoczonych. Analogiczne korzyści zostały wyciągnięte z rentownych kontyngentów, uzyskanych na podstawie umowy z Niemcami.

Poważny wysiłek został w okresie sprawozdawczym położony, o ile chodzi o należyte zorganizowanie podaży eksportowej i wykluczenie dzięki konkurencji naszych eksporterów na zagranicznych rynkach zbytu oraz o wyeliminowanie z eksportu firm niesolidnych, podrywających zaufanie do marki polskiego towaru za granicą. Dzięki tym zarządzeniom poziom cen artykułów eksportowanych z Polski relatywnie wzrósł w stosunku do cen artykułów wywożonych przez kraje konkurencyjne.

Wykorzystując wpływy uzyskane w latach ubiegłych zarówno na terenie związków eksportowych, jak i specjalnych ciał, powołanych do administracji handlu zagranicznego, Związek dążył również w roku sprawozdawczym — na drodze dokonywania podziału kontyngentów wywozowych — do możliwie równomiernego rozłożenia korzyści płynących z eksportu na teren całego Państwa oraz do stopniowej realizacji postulatu „urolniczania” aparatu eksportowego. Należy zaznaczyć, że dzięki specjalnie wprowadzonym zasadom podziału kontyngentu na wywóz trzody chlewnej do Niemiec, zasięgiem eksportu hodowlanego objęty został obszar ziem wschodnich, który dotychczas w eksporcie artykułów zwierzęcych żadnego udziału nie brał.

Rok sprawozdawczy zaznaczył się wreszcie znacznym postępem akcji bezpośrednich dostaw artykułów zwierzęcych przez producentów do eksporterów. W odniesieniu do szeregu artykułów uzyskano kompletne wyeliminowanie pośrednictwa z zakupów dokonywanych przez eksporterów, pośrednio zaś osiągnięto na poszczególnych odcinkach poważne uzdrowie-

nie stosunków, panujących w odnośnych dziedzinach obrotu wewnętrznego.

Mówiąc o polityce eksportowej, należy szczególną uwagę poświęcić możliwościom umownym, które zostały w roku sprawozdawczym zdobyte dla naszego wywozu rolniczego. Wyniki polityki traktatowej za rok 1935/36 są z punktu widzenia interesów rolnictwa naogół pozytywne. W ciągu tego roku zawarliśmy korzystne umowy handlowe z Niemcami, Holandią, Belgią, Francją i Węgrami.

W traktacie z Niemcami ok. 80% wszystkich polskich kontyngentów eksportowych przypadało na produkty rolne. W umowie z Holandią rolnictwo polskie uzyskało znaczne kontyngenty eksportowe dla żyta, jęczmienia, owsa i strączkowych oraz dla drzewa. W umowie z Belgią poważne korzyści osiągnął eksport jęczmienia i wywóz hodowlany. Równie korzystnie trzeba ocenić prowizoryczną umowę handlową z Francją, na podstawie której uzyskaliśmy kilka nowych kontyngentów specjalnych, preferencyjnych zniżek celnych, obniżenie szeregu opłat importowych oraz uregulowanie sprawy płatności. W związku z tym należy wspomnieć o założeniu Polsko-Francuskiej Izby Rolniczej, która przyczyniła się do znacznego ożywienia obrotów polsko-francuskich oraz do zbliżenia sfer rolniczych obu krajów. Wreszcie w układzie z Węgrami interesy polskiego eksportu rolnego znalazły również uwzględnienie.

Obecny stan rzeczy w dziedzinie stosunków gospodarczych pomiędzy poszczególnymi państwami, w szczególności zaś zjawisko coraz silniejszego przestawiania się naszych obrotów z zagranicą z systemu wolnego obrotu na system wymiany wiązanej, stwarza konieczność udostępnienia naszego rynku dla szeregu artykułów importowanych celem umożliwienia wzrostu wywozu. W związku z tym Związek zajął się analizą naszej taryfy celnej i wystąpił z postulatami odpowiednich zniżek stawek celnych w odniesieniu do artykułów, których import bez szkody dla naszego życia gospodarczego może być wzmożony. Między innymi Związek uzyskał wydanie rozporządzeń, utrzymujących w mocy dawniejsze zniżki celne na maszyny i narzędzia rolnicze, na materiał siewny itp.

Dążenie do obustronnego wzmożenia naszej wymiany towarowej z zagranicą nie stoi w sprzeczności z reprezentowaną przez zorganizowane rolnictwo tendencją do hamowania importu, który może być zastąpiony przez produkcję krajową oraz do osiągnięcia względnej samowystarczalności, ważnej nie tylko ze względów wyłącznie gospodarczych, ale i z punktu widzenia siły obronnej Państwa. W związku z powyższym w roku sprawozdawczym Związek domagał się stosowania w dalszym ciągu polityki preferencji dla krajowych surowców rolniczych. W celu rozszerzenia zbytu nasion olejnych oraz tłuszczów krajowych, zawarto — podobnie jak w roku ubiegłym — umowę z przemysłem olejarskim w sprawie dostaw nasion olejnych oraz dyskutowano projekt budowy szeregu zakładów, przetwarzających surowce tłuszczowe i tłuszcze, położonych w okręgach produkcyjnych.

Poza tłuszczami drugą grupą, korzystającą z preferencji, stanowią krajowe roślinne surowce włókiennicze (len i konopie), które powinny w poważnej mierze wyprzeć z naszego rynku surowce pochodzenia zagranicznego: bawełnę i jutę. Preferencje dla tych surowców stosowane są na drodze dokonywania odpowiednich zakupów przez wojsko oraz instytucje prawno-publiczne, nabywające stosunkowo znaczne ilości wyrobów lnianych i konopnych, watę lnianą, worki z odpadków lnu i konopi itd. Postulat ograniczenia przywozu bawełny nie mógł być dotychczas wprowadzony w życie w głównej mierze dla tego, że prace nad opłacalną metodą kotonizacji włókna lnianego nie zostały jeszcze definitywnie zakończone. Zagadnienie to stanowi obecnie przedmiot szczegółowego opracowania przez Związek Izb i Organizacyj Rolniczych. Wreszcie, w zakresie wełny krajowej obowiązują dawne zarządzenia preferencyjne, nakazujące stosowanie 50% wełny krajowej przy dostawach dla instytucji prawno-publicznych.

Jeżeli chodzi o wewnętrzny obrót towarowy produktami rolnymi, poza wymienionymi powyżej, to najdonioślejszym, ale zarazem i najtrudniejszym zagadnieniem jest problem usunięcia jego dotychczasowej dezorganizacji. Znaczenie rynku wewnętrznego dla zbytu artykułów rolniczych najlepiej zobrazować może fakt, że według zebranych przez Związek materiałów rynek ten pochłania średnio ok. 93% rocznej podaży pszenicy, 79% żyta, 93% owsa, 99% bydła rогatego, 98% drobiu, 79% owiec, 73% trzody chlewnej itp. Na wielkie straty, które ponosi rolnictwo wskutek dezorganizacji rynku wewnętrznego, wskazuje rozpiętość pomiędzy cenami uzyskiwanymi przez producenta, a płaconymi przez konsumenta. Producent otrzymuje za swe wytwory nieraz zaledwie połowę ceny, która jest za nie płacona na targowiskach miejskich. Podstawowymi przyczynami tego zjawiska, na które Związek niejednokrotnie wskazywał, są m. in. 1) krańcowe rozproszkowanie podaży ze strony producentów rolnych, 2) nadmierny przerost i wielostopniowość zbędnego aparatu pośredniczącego pomiędzy producentami rolnymi z jednej a konsumentami miejskimi z drugiej strony, 3) zbyt wysokie opłaty związane z obrotem oraz 4) fatalny stan technicznego wyposażenia aparatu handlowego.

Jeżeli chodzi o najbardziej zabagnioną dziedzinę obrotu wewnętrznego, a mianowicie o obrót zwierzętami rzeźnymi i mięsem, to mimo to, że rozporządzenie Prezydenta R. P. z dn. 27.X.1933 r. stworzyło podstawy prawne jej uregulowania, w roku sprawozdawczym ukazały się jedynie dwa rozporządzenia wykonawcze w tej dziedzinie (o komisjach notowań cen i rejestracji transakcji oraz o obowiązku dokonywania transakcji na targowiskach na wagę). Rozporządzenia te częściowo regulują omawiany problem. Poza tym Związek brał czynny udział w opracowaniach projektu rozporządzenia, które wkrótce się ukaże, o urządzaniu i administracji targowisk oraz w ustaleniu jednolitej nomenklatury zwierząt rzeźnych i mięsa. W roku sprawozdawczym uregulowano poza tym ustawowo ważny odciniek zagadnienia obrotu zwierzętami i mięsem w postaci wydania ustawy z dnia 27.IV.1936 roku o organizacji uboju mechanicznego i uboju

rytualnego zwierząt gospodarskich. Opinia rolnicza w kraju odniosła się do tej ustawy pozytywnie, chociaż bowiem wywołała ona w ustalonych zwyczajowo formach handlu zwierzętami i mięsem pewne drugo planowe perturbacje, to przecież powinna doprowadzić do potanienia uboju oraz do częściowego uzdrowienia stosunków w rzemiośle rzeźnicko-wędliniarskim.

Zarazem jednak ustawa o uboju zaktualizowała znacznie szersze zagadnienie racjonalizacji dostaw żywca do miast. Na marginesie ustawy o uboju Związek Izby i Organizacji Rolniczych przepracował i pchnął na tory realizacji ustawodawczej wspomniany już powyżej problem zorganizowania spółdzielczego opasu zwierząt gospodarskich. Racjonalnie zorganizowany opas żywca, przeznaczonego do uboju, powinien usunąć zjawisko nadmiernych sezonowych wahań podaży oraz zapewnić należyte przygotowanie rynkowe zwierząt rzeźnych, w rezultacie zatem przyczyniłby się wydatnie do poprawy sytuacji rynkowej drobnych i niezorganizowanych producentów.

Zarówno problem racjonalnego opasu, jak w ogólności całe zagadnienie wewnętrznego obrotu produktami zwierzęcymi, stawiane jest przez Związek w płaszczyźnie organizacji podaży i zbytu inwentarza rzeźnego.

Harmonijnym uzupełnieniem programu spółdzielczej organizacji podaży i zbytu z jednej strony oraz technicznego zaopatrzenia i uporządkowania targowisk z drugiej — jest wysuwany w okresie sprawozdawczym przez Związek i znajdujący się w stadium opracowania i uzgadniania z czynnikami rządowymi postulat zorganizowania na głównych targowiskach Kas Targowych, powołanych po to, aby uzdrowić i zrationalizować handel mięsny, obejmując zarówno kredytowanie opasania zwierząt i obrotu zwierzętami i mięsem, jak i działalność komisową.

II. Działalność Związku Izb i Org. Rolniczych Rzplitej Polskiej.

UWAGI OGÓLNE.

W urzeczywistnieniu celu, dla którego został powołany, a mianowicie realizacji jednolitego frontu rolniczego i wypracowania programu gospodarczego całego zrzeszonego rolnictwa, Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. w roku 1935/36 rozwijał intensywną działalność w zakresie uprzednio prowadzonych prac oraz podjął szereg nowych inicjatyw.

Wychodząc z założenia, że podstawą przywrócenia opłacalności warsztatów rolnych jest zwiększenie pojemności i należyta organizacja rynku wewnętrznego opracował Związek w okresie sprawozdawczym szeroko zakreślony program prac badawczych nad stanem organizacyjnym i potrzebami tego rynku. W wykonaniu tego programu poza systematyczną pracą badawczą opracowywane były doraźne zagadnienia jak np. organizacje kas targowych, spółdzielczy zbyt inwentarza rzeźnego, zagadnienie szkolenia personelu spółdzielni w zakresie handlu żywcem, opasanie bydła rogatego przeznaczonego na rzeź, organizacja spółdzielni rzeźników i wędliniarzy, zagadnienie struktury spółdzielczości pod względem finansowym i organizacyjnym.

Jeśli chodzi o zagadnienie eksportowe artykułów rolniczych to sfinalizowane zostały prace nad zawarciem umowy gospodarczej Polsko-Niemieckiej — przy czym Związek brał czynny udział w poprzedzających zawarcie umowy pracach przygotowawczych osiągając pozytywne dla rolnictwa rozwiązania. Również opracowywał Związek postulaty rolnictwa przy zawieraniu umów handlowych Rzeczypospolitej z Belgią, Węgrami, Austrią i Holandią a ostatnio Danią i Włochami, jak również dotyczących rokowań z Rumunią i Szwajcarią. Z inicjatywy Związku z okazji pobytu jego delegacji we Francji w listopadzie 1935 roku powołany został do życia Komitet Polsko-Francuski do spraw rolniczych, co przyczyniło się do zwiększenia obrotów artykułami rolniczymi między oboma krajami. Również intensywna była działalność Związku w dziedzinie organizacji eksportu zreglamentowanego i prac zmierzających ku standaryzacji artykułów rolniczych.

W zakresie przemysłu rolnego miał Związek do rozstrzygnięcia w okresie sprawozdawczym szereg istotnych zagadnień, z pośród których wymienić w pierwszym rzędzie należy sprawę organizacji przemysłu cukrowniczego, przetwórci mleczarskich, preferencji dla rolniczych surowców krajowych — i inne, przy czym we wszystkich tych sprawach zdołano wywalczyć realizację szeregu postulatów zrzeszonego rolnictwa.

W okresie sprawozdawczym uwieńczone zostały powodzeniem starania Związku o obniżkę taryfy towarowej. Uzyskano obniżkę na masowe artykuły rolnicze — koszt przewozu których ma najistotniejsze znaczenie dla rolnictwa, jak zboża i ich przetwory, ziemniaki, buraki cukrowe, zwierzęta żywe, pasze, warzywa, owoce, mleko, skóry itp. Specjalne zniżki stawek uzyskano dla odległych od głównych rynków ziem kresowych. Natomiast z pośród stawek eksportowych obniżone zostały tylko stawki w zakresie eksportu zbóż i przetworów zbożowych — stan ten wobec znaczenia jakie dla rolnictwa polskiego posiada zagadnienie eksportu wymagać będzie dalszych prac Związku.

Utworzony w początku roku gospodarczego 1935/36 referat danin i odpłat publiczno prawnych rozwijał intensywną pracę w związku z szeregiem podatkowych aktów ustawodawczych, które w omawianym okresie się ukazywały.

Podkreślić należy rozwój prac Związku w zakresie prac opiniodawczo-ustawowych. Poza wymienionymi w innych działach pracami w tej dziedzinie zwrócić uwagę należy m. in. na prace nad projektem nowelizacji prawa budowlanego, ustawy o ochronie lasów nie stanowiących własności państwa, projektem ustawy o zalesianiu niektórych nieużytków i przepisami o ochronie chałupnictwa. Kontynuowane również były prace zmierzające do realizacji oddłużenia rolnictwa — w związku z czym Związek współdziałał przy wydawaniu szeregu wykonawczych aktów prawnych. Należy podkreślić, że w zrozumieniu znaczenia jakie dla podniesienia gospodarczego rolnictwa posiada całokształt prawodawstwa gospodarczego dokłada Związek maximum swych wysiłków do przebudowy tego prawodawstwa w korzystnym dla rolnictwa kierunku.

Prace Związku uległy rozszerzeniu w okresie sprawozdawczym przez objęcie niemi tak kluczowego zagadnienia dla wsi polskiej jakim jest sprawa naprawy ustroju rolnego. Praca w tej dziedzinie musi opierać się na dokładnej znajomości stanu faktycznego — dlatego też pierwszym jej etapem musi być szeroko zakreślona praca badawcza.

Wychodząc z założenia, że o poziomie życia na wsi nie rozstrzyga wyłącznie polityka gospodarcza rolnictwa lub takie czy inne rozwiązanie zagadnień technicznych, lecz w równej mierze poziom kulturalny i umysłowy mas wiejskich — zwrócił Związek również uwagę na konieczność koordynacji wysiłków zmierzających do podniesienia kulturalnego wsi a to celem ich zrationalizowania i intensyfikacji. W tym celu powołany został do życia w biurze Związku referat kultury wsi, który w pierwszym rzędzie zajmie się zarejestrowaniem wszystkich czynników biorących udział

w omawianej pracy, nawiąże z nimi kontakty i wypracuje plan właściwego zużytkowania stojących do dyspozycji środków.

Na skutek propozycji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zawarł Związek umowę w sprawie przejęcia przez Związek i Izby Rolnicze akcji organizacji bezpieczeństwa pracy w rolnictwie — a w związku z tym uruchomił w swym biurze specjalny dział organizacji bezpieczeństwa pracy. Pojęcie tej pracy powinno niewątpliwie przynieść poważne korzyści rolnictwu, gdyż propaganda i kontrola wykonania przepisów o bezpieczeństwie pracy powierzona będzie czynnikom znającym mechanizm gospodarstwa rolnego i stosunki wiejskie, co doprowadzić powinno do zmniejszenia ilości nieszczęśliwych wypadków przy pracy, a w konsekwencji odbić się na wysokości zryczałtowanych stawek za ubezpieczenia od wypadku.

Wspomnieć wreszcie należy o pracach referatu melioracyjnego, który m. in. opracował wyczerpująco zagadnienie oddłużenia spółek wodnych i referatu dla spraw hodowli bydła, który przystąpił do prac nad wyróżnianiem elity bydła zarodowego.

PRACE W DZIEDZINIE POLITYKI GOSPODARCZEJ.

Memoriał w sprawie wytycznych programu polityki gospodarczej

W listopadzie 1935 r. Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. złożył Rządowi memoriał w sprawie wytycznych programu polityki gospodarczej. Była to pierwsza — od dłuższego czasu — próba sformułowania poglądów zorganizowanego rolnictwa na szereg najbardziej istotnych zagadnień gospodarczych natury ogólnopolskiej. Skrystalizował się bowiem w sposób zdecydowany pogląd, że w naszym Państwie nie ma spraw gospodarczych, które nie interesowałyby bezpośrednio albo też mniej lub więcej pośrednio rolników, jak również, że nie można wyeliminować kwestii ściśle rolniczych z zespołu spraw gospodarczych i traktować je oddzielnie. Rolnictwo polskie nie jest wysepką na morzu interesów robotniczych, przemysłowych, handlowych, ale podłożem, na którym te interesy rozwijać się mogą.

Jak było do przewidzenia memoriał ten nie osiągnął daleko idących praktycznych skutków, ale niewątpliwie przyczynił się do dwóch ważnych osiągnięć, a mianowicie: 1) do ułatwienia krystalizowania się poglądów sfer rolniczych na zagadnienia gospodarcze i 2) do przekonania przedstawicieli innych gałęzi produkcji i pracy, że rolnictwo stanowi co najmniej równorzędny im partnera.

Dla przypomnienia przytaczamy 15 tez, jakimi kończy się memoriał, wydrukowany w specjalnym numerze „Rolnika-Ekonomisty” („Rolnik-Ekonomista” Nr 21, I.XI. 1935 r. str. 555 — 680):

1. Budżet publiczny winien być zrównoważony przede wszystkim przy pomocy możliwie daleko idących oszczędności.
2. Akcja oszczędnościowa nie może dotknąć wydatków, zabezpieczających siłę obronną Państwa, przy czym przy odbudowie budżetu w okre-

- 44- sie poprawy koniunktury należy zwrócić szczególną uwagę na wydatki, które sprzyjają rozwojowi tej siły w najszerszym znaczeniu.
3. Winna być utrzymana stałość polskiej waluty.
 4. Trwale utrzymanie równowagi budżetu publicznego, odpowiedniego poziomu sił obronnych i stałości waluty jest niemożliwe bez gruntownej poprawy sytuacji gospodarczej; akcja w kierunku tej poprawy musi być oparta głównie na własnych siłach społeczeństwa oraz na odrodzeniu inicjatywy prywatnej i wykonana przy pomocy programowej polityki gospodarczej Państwa.
 5. Koordynacja programowego działania, mającego na celu powiększenie dochodu społecznego, wymaga ustalenia kluczowej pozycji gospodarczej, na rzecz której należy dokonać możliwie największego przesunięcia dochodu społecznego, aby przez to osiągnąć zwiększenie jej sprawności gospodarczej. Równocześnie należy wytworzyć takie warunki, aby na skutek przesunięcia w zakresie podziału dochodu społecznego nastąpiło ożywienie całokształtu życia gospodarczego.
 6. W warunkach istniejącej struktury gospodarczej kraju pozycję kluczową stanowi rolnictwo i dlatego należy dokonać wielkiego wysiłku na rzecz rolnictwa, po to, aby zwiększyć wydatnie ekspansję nabywczą wsi.
 7. Warunkiem natury generalnej, nieodzownym do takiego działania i koniecznym dla życia gospodarczego, ze względu na potrzebę potaniaienia środków obrotowych, jest odpowiednia polityka Banku Polskiego, a między innymi obniżenie stopy dyskontowej tego Banku; obniżka ta, aby uczynić zadość potrzebom gospodarczym, a ponadto uwzględnić istniejące możliwości, winna wynosić około 2% w stosunku do obowiązującej stopy dyskontowej Banku Polskiego. W konsekwencji musiałaby nastąpić stopniowa obniżka stopy dyskontowej instytucji kredytowych, przy czym różnica między tą stopą, a stopą Banku Polskiego nie powinna już obecnie przekraczać najwyżej 3%, zaś przy kredytach redyskontowanych w Banku Polskim wymieniona różnica powinna być przynajmniej o połowę mniejsza. W związku z tem konieczna jest obniżka stopy procentowej od wkładów oszczędnościowych, która nie powinna przekraczać 2% w stosunku rocznym, a także odpowiednie obniżenie oprocentowania wkładów a vista.
 8. W zakresie całego zadłużenia rolniczego należy zastosować co najmniej trzyletnią karencję, jeżeli idzie o spłatę sum kapitałowych. Uporządkowanie kredytów, opartych o emisję listów zastawnych, winno uwzględnić konieczność rozbudowy tego typu kredytów w dostosowaniu kosztów jego obsługi do rentowności gospodarstw wiejskich. Oprocentowanie istniejącego zadłużenia rolniczego na rynku niezorganizowanym oraz krótkoterminowego na rynku zorganizowanym

nie powinno przekraczać 2% w stosunku rocznym; spłatę zaś kapitału należy rozterminować przynajmniej na 30 lat w ten sposób, aby forma spłaty dała możliwość bądź jednorazowego bądź stopniowego zredukowania długu do połowy.

9. Publiczne zaległości rolnicze powinny ulegać stopniowej likwidacji w miarę regularnego płacenia bieżących należności w ciągu lat pięciu bez specjalnych wpłat na poczet tych zaległości.
10. Należy obniżyć w bieżącym roku budżetowym należności publiczne od rolnictwa o przynajmniej 80 mil. zł, a w następnych dwóch latach odpowiednio o 60 mil. zł i 40 mil. zł.
11. Należy uznać podatek dochodowy, należny od rolnictwa, za instrument polityki gospodarczej, skierowujący dochody warsztatów rolnych na drogę wydatkowania na cele konsumpcyjne i inwestycyjne i dlatego należy odliczać od podstawy wymiaru wydatki dokonane na te cele.
12. Należy obniżyć stawki kolejowe w ten sposób, aby ogólne obciążenia rolnictwa kosztami przewozu zostało zmniejszone przynajmniej o 40 mil. zł, oraz stosować odpowiednie refakcje dla tych części kraju, które są bardziej oddalone od większych ośrodków gospodarczych.
13. Należy obniżyć ceny artykułów, nabywanych przez rolnictwo, a przede wszystkim skartelizowanych i monopolowych oraz zabezpieczyć się przed zwyżką tych cen w miarę wzmagania popytu ze strony wsi. Ponadto należy uniemożliwić nadmierne podwyższanie hurtowych i detalicznych cen artykułów spożywczych w czasie odradzania się cen artykułów sprzedawanych przez rolników.
14. Należy podnieść ceny artykułów rolniczych przy pomocy wszystkich dotychczasowych środków interwencyjnych, w celu podwyższenia gotówkowych dochodów rolniczych w stosunku do przychodów roku ubiegłego.
15. Należy z całą stanowczością przeciwdziałać dalszemu tworzeniu się karłowatych gospodarstw wiejskich, uniemożliwić ponowne zadłużenie wsi zbyt kosztownymi kredytami oraz zorganizować warunki zabezpieczające pracę dla przyrostu ludności wiejskiej.

Wielka narada gospodarcza

Rząd zorganizował w dniach 28.II. — 2.III. 1936 naradę gospodarczą, złożoną z zaproszonych imiennie przedstawicieli poszczególnych grup produkcji, pracy wymiany i usług. W przygotowaniu tej narady brał żywy udział Związek Izb i Organizacji Rolniczych R. P., salwując dla przedstawicieli rolnictwa właściwy udział w pracach Narady, a więc w kierownictwie komisji oraz w obsadzie referatów. Również poważny był udział Związku w przygotowywaniu programu Narady.

Zaproszeni przez Rząd przedstawiciele rolników uznali za właściwe dokonać przedwstępnego porozumienia, które zostało przeprowadzone na te-

renie Związku, co umożliwiło reprezentacji rolnictwa występowanie w sposób szarmonizowany. Uzgodnienie poglądów było ułatwione, ponieważ szereg zagadnień był dostatecznie przygotowany przez dyskusje, jakie toczyły się w kołach rolniczych na podstawie listopadowego memoriału Związku w sprawie wytycznych programu polityki gospodarczej.

Na Naradzie Gospodarczej wystąpili z ramienia rolnictwa jako referenci pp. Kajetan Morawski, Tadeusz Krzyżanowski, Kazimierz Światopełk-Mirski, Bogusław Lubieński, Jerzy Jabłoński, Leon Domański, Edward Iwaszkiewicz, Adam Nowakowski i Jan Morawski. Zestawiając uchwały Narady Gospodarczej z tezami memoriału Związku w sprawie wytycznych programu polityki gospodarczej, nie trudno spostrzec łączność istniejącą między nimi.

Niestety nie zdołano uzyskać większości dla następującej rezolucji zasadniczej:

„Wobec szczupłości finansowych środków, jakie można przewidywać na cele ożywienia gospodarstwa narodowego, wobec wielkiej przewagi liczebnej ludności wiejskiej, wobec małej elastyczności spożycia artykułów rolniczych przez ludność miejską i wielkiej elastyczności konsumpcji wiejskiej w ogóle, a w zakresie artykułów przemysłowych w szczególności — należy natychmiast skoncentrować maksimum wysiłków na przywrócenie w pierwszym rzędzie opłacalności gospodarstw wiejskich i ich siły nabywczej, działając równocześnie przez możliwie wszechstronne podniesienie strony dochodowej gospodarstw rolnych oraz przez dalsze konsekwentne obniżanie ich obciążeń.

Bez odbudowy siły nabywczej wsi niemożliwy będzie w warunkach polskich szeroki rozwój przemysłu i rzemiosła, który przecież stanowi jeden z najistotniejszych warunków zarówno obrony kraju, jak i przywrócenia równowagi w układzie strukturalnym Państwa Polskiego, niemożliwe będzie również spotęgowanie obrotów gospodarczych, a w konsekwencji — wzrost dochodu społecznego“.

Wiele z przyjętych rezolucyj nie utraciło dotąd swej aktualności. W sprawozdaniu należy przytoczyć szczególnie te, o przyjęcie których występowali przedstawiciele rolnictwa:

I. W sprawach finansowych należy:

1) obniżyć stopę procentową wkładów przy odpowiedniej obniżce kosztów kredytu,

2) stać na stanowisku zróżniczkowania stopy procentowej od wkładów płaconych przez instytucje państwowe, komunalne, banki prywatne i spółdzielnie kredytowe (i tym sposobem wyrównać posiadane przez instytucje kredytowe o charakterze publicznoprawnym przywileje z tytułu ich charakteru), oraz dążyć do uniemożliwienia obchodzenia zarówno stopy wkładowej, jak i kredytowej drogą stosowania dodatkowych premii, względnie kosztów przy kredycie,

3) dążyć do pozostawienia czynnego interesu bankowego krótkotermini-

nowego w zakresie prywatnego życia gospodarczego prywatnemu aparatowi bankowemu,

4) wypracować plan reorganizacji sieci oddziałowej instytucji kredytowych oraz plan koncentracji w szczególności drobnego aparatu kredytowego (K. K. O. i Spółdzielnie kredytowe), uwzględniając jednak potrzebę zachowania społecznego aparatu kredytowego, działającego na wsi,

5) ustalić jednolite zasady opodatkowania instytucji kredytowych tak publicznych, jak i prywatnych,

6) rozciągnąć na cały aparat kredytowy przywilej zwolnienia od zajęcia wkładów do 2.500 zł,

7) uprościć i przyspieszyć procedurę egzekucyjną między innymi przez:

a) zrewidowanie ustawowej normy najniższej ceny sprzedaży przy licytacji nieruchomości,

b) uproszczenie podziału sum uzyskanych z egzekucji,

c) obniżenie kosztów egzekucyjnych i

d) wzmocnienie nadzoru nad organami egzekucyjnymi.

Uwaga: w odniesieniu zaś do długów chronionych (np. rolniczych z przed 1 lipca 1932 r.) — wzmocnić rygor egzekucji jedynie w zakresie obsługi tych długów przewidzianej przepisami.

8) wydać zalegające rozporządzenia i zarządzenia, umożliwiające wykonanie dekretów oddłużeniowych, w szczególności wprowadzenia w życie rozdziału II. i III. art. 12 rozporządzenia z dnia 24 października 1934 r. (Dz. U. R. R. Nr. 94, poz. 841),

9) ustalić zasady i sposoby spłacalności i obsługi kredytów rolniczych z przed 1 lipca 1932 r., które nie podlegną akcji konwersyjnej przez Bank Akceptacyjny,

10) pogłębić ulgi w zakresie kredytów melioracyjnych, udzielonych przez P. B. R.,

11) dążyć do stworzenia warunków, umożliwiających ożywienie obrotów akcjami;

12) dążyć do udostępnienia dogodnego kredytu dla drobnego przemysłu, kupiectwa i rzemiosła.

II. W sprawie podatków państwowych:

1) należy przyjąć, że skutkiem kryzysu i w związku ze związanym z tem wzrostem obciążenia dochodu społecznego świadczeniami publicznymi (daniny państwowe i samorządowe oraz opłaty socjalne) życie gospodarcze znalazło się w szczególnie trudnych warunkach. Niezbędnym jest zatem wysiłek, mający na celu obniżenie tych świadczeń;

2) łącznie ze zmniejszeniem obciążeń należy bezzwłocznie przystąpić do opracowania zasadniczej reformy podatków państwowych i samorządowych dostosowując zasadę systemu do struktury i warunków życia gospodarczego w Polsce i konieczności utrzymania równowagi budżetu Państwa i samorządów;

3) zanim warunki pozwolą na wprowadzenie w życie zasadniczej reformy (p. 2) należy uchylić przepisy utrudniające procesy wytwórcze i wprowadzić nowe zasady ułatwiające działalność produkcyjną, a mianowicie:

- a) uporządkować ustawy i przepisy o podatku gruntowym (sprawa degressji w województwach wschodnich, sprawa opodatkowania fundacji i dóbr martwej ręki);
- b) zreformować taryfę świadectw przemysłowych;
- c) przyznać ułatwienie w podatku obrotowym dla eksportu pośredniego oraz dla drobnych zintensyfikowanych gospodarstw rolnych;
- d) wprowadzić w dziedzinie podatku dochodowego: ulgi dla inwestycji, ulgi dla amortyzacji, potrącenia t.zw. zysków sanacyjnych, wyłączać z dochodu podatkowego koszty nabycia samochodów osobowych o wartości do 10.000 zł, wreszcie usunąć wady w opodatkowaniu osób prawnych;
- e) rozszerzyć ulgi w opłatach stemplowych dla interesów handlowych, zwłaszcza w t.zw. procesach dostosowawczych (sanacyjnych) oraz zniżyć opłaty od przeniesienia własności nieruchomości przy drobnych transakcjach między rolnikami i przy działach rodzinnych;
- f) zniżyć podatek od wina owocowego oraz dążyć do obniżenia stawek podatków pośrednich w wypadkach, gdy działają one hamująco na spożycie lub są w dysproporcji z ceną towaru, który obciążają (np. środki napędowe);
- g) należy skasować podatek wojskowy, którego pobór nieopłaca się i podatek od przebywania w lokalach publicznych po godz. 12-ej.

4) Należy:

- a) usprawnić postępowanie wymiarowe i odwoławcze, skasować utrudnienia przy badaniu ksiąg handlowych i gospodarczych oraz przy zbyt uciążliwych wykazach, żądanych w sprawach podatkowych, wreszcie uregulować i usprawnić postępowanie w sprawach zaległości podatkowych;
- b) ujednolicić sposób interpretowania przepisów podatkowych;
- c) wydać przepisy, któreby normowały i gwarantowały jednolitość oszacowań majątkowych, przeprowadzanych dla różnych celów publicznych w szczególności dla celów podatkowych, kredytowych, ubezpieczeniowych it.d.

III. W sprawach obciążeń samorządowych:

1) należy uznać za sprawę nagłą rewizję czynności, zleconych samorządom przez Państwo, idącą w kierunku usprawnienia i potanienia administracji samorządów;

2) należy zmniejszyć szereg uciążliwych opłat administracyjnych, pobieranych przez samorządy gmin, jak opłaty za rowery, za poświadczenia tożsamości osób, zameldowanie nowonabytych koni, za świadectwa pochodzenia zwierząt, drzewa, inspekcji handlowej i t.p. oraz podatek hotelowy;

3) należy skasować w przyszłości podatek od wekali zaprotestowanych;

4) należy rozważyć sprawę przeprowadzenia scalenia dodatku do podatku gruntownego i samoistnych danin państwowych i samorządowych, wymierzonych w stosunku do tego podatku, przy czym wysokość wpływów na cele budowy i utrzymania dróg bitych, winna być ustawowo zapewniona oraz samorządom pozostawione prawo stanowienia o wysokości dodatków;

5) do ustawy o świadczeniach w naturze należy wydać takie rozporządzenia wykonawcze, aby nie stała się ona źródłem nowych obciążeń daniami publicznymi.

IV. W sprawie handlu, należy:

- 1) ustalić zasady popierania racjonalnych form wymiany jak: giełdy, aukcje i t.p.;
- 2) dążyć do obniżki sztywnych kosztów wymiany, a w szczególności:
 - a) do wykończenia instrukcji Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4.IV. 1935 r. w sprawie uporządkowania opłat za świadectwa pochodzenia zwierząt opłat targowiskowych, rzeźnianych, weterynaryjnych i innych;
 - b) do zniesienia obowiązku sprawdzania badania mięsa przywozowego, badanego w miejscu uboju przez lekarza weterynaryjnego (nowelizacja rozporz. Prezydenta R. P. z dn. 22.III. 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa);
 - c) do nieobchodzenia przez gminy miejskie rozporządzeń znoszących opłaty wjazdowe i zarządzeń obniżających opłaty targowiskowe;
 - d) zmiany przepisów o legalizacji wag w sensie zliberalizowania ich w odniesieniu do wag w gospodarstwach wiejskich i zmniejszenia kosztów legalizacji (rozp. M. P. i H. z dn. 22.VII. 1932 r. Dz. 18 poz. 624);
- 3) zapewnić uzgodnienie polityki samorządów terytorialnych z głównymi wytycznymi organizacji obrotu na rynku wewnętrznym;
- 4) dążyć do stworzenia warunków umożliwiających rozwój, w ramach norm ogólnie w Państwie obowiązujących, racjonalnych form wymiany towarowej, spółdzielczej i indywidualnej;
- 5) ustalić normy, gwarantujące równe szanse w konkurencji, które obowiązywałyby w jednakowej mierze cały aparat wymiany, bez względu na jego rodzaj i formę;
- 6) wszystkie formy wymiany spółdzielczej i indywidualnej traktować w sposób, odpowiadający ich roli i znaczeniu społeczno-gospodarczemu oraz spełnianym przez nie funkcjom w zakresie zaspakajania potrzeb w dziedzinie produkcji i konsumpcji.

V. W sprawie inwestycji handlowych należy:

- a) ustalić potrzeby inwestycyjne w zakresie technicznego wyposażenia poszczególnych dziedzin handlu ze szczególnem uwzględnieniem handlu artykułami rolnymi;
- b) przy realizacji projektowanych inwestycji uwzględnić w pierwszej

- kolejności urządzenia techniczne dla obrotu artykułami łatwopsującymi się i masowymi, zwłaszcza rolniczemi;
- c) zapewnić w miarę możliwości odpowiednią pomoc i udział samorządu terytorialnego i instytucji państwowych w projektowanych inwestycjach.

VI. W sprawie obrotu artykułami rolniczymi należy:

- a) zapewnić pomoc państwową w zakresie niezbędnych urządzeń technicznych i potrzeb kredytowych celem złagodzenia wahań podaży;
- b) zapewnić pomoc dla akcji organizacji gospodarczych produkcji i wymiany, mającej na celu podniesienie stopnia rynkowego przygotowania towaru;
- c) wprowadzić w życie rozporządzenie Prezydenta R. P. z dnia 27.X. 1933 r. o uregulowaniu obrotu zwierzętami rzeźnemi i mięsem.

VII. W sprawie preferencji dla surowców krajowych należy:

- a) ustalić trwale z punktu widzenia ogólnogospodarczego racjonalne podstawy dla preferencji surowców krajowych i przetworów na tych surowcach opartych;
- b) konsekwentnie stosować zasady preferencji przy zakupach instytucji publicznych;
- c) dążyć do rozbudowy systemu dobrowolnych porozumień pomiędzy producentami surowców krajowych, a organizacjami kupieckimi i zrzeszeniami przemysłowców, którzy są odbiorcami surowców;
- d) w odniesieniu do surowców tłuszczowych niezbędnym warunkiem dla nowej i racjonalnej realizacji preferencji jest niezwłoczne opracowanie szczegółowego programu gospodarki tłuszczowej, uwzględniającego możliwość największego zatrudnienia przemysłu tłuszczowoolejarskiego w kraju;
- e) w dziedzinie produkcji włókna roślinnego jak i zwierzęcego (wełna) winna być prowadzona akcja zmierzająca do podniesienia techniki produkcji, jej racjonalizacja, rejonizacja produkcji, standaryzacja.

Referat rynku wewnętrznego

Całość prac referatu rynku wewnętrznego należy podzielić na dwie części: a) prace bieżące, b) prace badawcze nad obrotem artykułami rolniczymi na rynku wewnętrznym.

Z zakresu prac bieżących w okresie sprawozdawczym położony był specjalny nacisk na zagadnienia związane z rynkiem mięsnym. W pracach tych za podstawę przyjęty został program uporządkowania warunków obrotu żywcem i mięsem, zawarty w rozporządzeniu Prezydenta z dn. 27.X. 1933.

Związek Izb i Org. Roln. R. P. występował w omawianym okresie czasu kilkakrotnie o przyspieszenie wprowadzenia w życie postanowień omawianego rozporządzenia. W związku z tym podjęte były usilne prace nad organizacją Targowiskowych Komisji Nadzorczych, w myśl rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dn. 26.II. 1936. (Dz. U. Nr. 19, poz. 160). Samorząd rolniczy uzyskał reprezentację w Komisjach Targowiskowych

wszystkich trzech szczebli. Główna Komisja Targowiskowa Nadzorcza mieści się przy Związku Izby i Organizacji Rolniczych R. P. Większość Komisji Okręgowych mieści się przy poszczególnych Izbach Rolniczych. Od początku organizacji Komisji Targowiskowych Nadzorczych referat rynku wewnętrznego nawiązał najbliższą współpracę z nimi i podejmował szereg wspólnych badań i opracowań.

Z zakresu realizacji postanowień rozporządzenia Prezydenta z dn. 27.X. 1933 r. Związek współpracował z odpowiednimi Ministerstwami oraz Izbami samorządów gospodarczych przy opracowaniu następujących rozporządzeń wykonawczych:

1. o komisjach notowań cen i rejestracji transakcyj,
2. o obowiązku dokonywania transakcyj na targowiskach na wagę,
3. o urządzeniu i administracji targowisk.

Poza tym referat rynku wewnętrznego brał czynny udział w pracach nad ustaleniem jednolitej nomenklatury zwierząt rzeźnych i mięsa.

Niezależnie od prac związanych ze wspomnianym rozporządzeniem Prezydenta z dn. 27.X. 1933 r. prowadzone były dalsze prace nad kwestią opłat targowiskowych, ubojowych, weterynaryjnych, za świadectwa pochodzenia i t.d. W tym zakresie referat rynku wewnętrznego utrzymywał kontakt ze wszystkimi izbami i organizacjami rolniczymi, badając stopień wprowadzenia w życie instrukcji Ministra Spraw Wewnętrznych z dn. 4 kwietnia 1935 r.

Specjalna uwaga w pracach referatu rynku wewnętrznego w omawianym okresie czasu zwrócona została na kwestię kas targowych. Zagadnieniu temu poświęcone zostało szereg konferencyj na których zbadano i przedyskutowano: a) organizację i działalność kas targowych w kraju (Warszawskiej, Krakowskiej i Mysłowickiej); Kas zagranicznych w Wiedniu, Budapeszcie, Debrecznie i Pradze, oraz 23 banków mięsnych w Niemczech. W wyniku tych prac referat rynku wewnętrznego podjął prace przygotowawcze do zapowiedzianej przez zainteresowanie Ministerstwa ustawy o Kasach Targowych. Oświetlenie omawianych prac podane zostało w wydanej przez Związek Ustawie o Kasach Targowych.

W związku z koniecznością organizacji podaży rolniczej żywca na rynek wewnętrzny, referat podjął specjalne prace nad zbadaniem organizacji spółdzielczego zbytu inwentarza rzeźnego. W tym celu zbadana została organizacja i działalność szeregu spółdzielni krajowych prowadzących zbyt inwentarza rzeźnego oraz organizacja podobnych spółdzielni w Niemczech. Odbyto poza tym szereg konferencyj poświęconych ustaleniu zasad organizacji spółdzielczego zbytu inwentarza rzeźnego. W wyniku tych konferencyj wyłoniono specjalną Komisję organizacyjną pod przewodnictwem dyr. A. Nowakowskiego. Omówienie prac referatu z zakresu spółdzielczego zbytu inwentarza rzeźnego znajduje się w specjalnej broszurze wydanej przez Związek.

Od kwietnia r. 1936 referat rynku wewnętrznego podjął szereg prac związanych z wprowadzeniem w życie ustawy o uboju zwierząt gospodarczych.

akich w rzeźniach. Poza pracami związanymi z wydaniem rozporządzeń wykonywawczych, do których to prac odpowiednie Ministerstwa zapraszały przedstawiciele Związku, zwrócona została szczególna uwaga na kwestię konsekwencji gospodarczych wprowadzenia ustawy o uboju zwierząt gospodarskich w życie. W związku z tym złożone zostały Ministerstwu odpowiednie memoriały, dotyczące:

1. kwestii mięsa przedniego,
2. joju i podrób ze zwierząt ubijanych sposobem mechanicznym,
3. organizacji opasania bydła w gospodarstwach rolnych,
4. organizacji spółdzielni rzeźnicko-wędliniarskich, rzemiosła chrześcijańskiego.

W tej ostatniej sprawie nawiązany został bliski kontakt ze Związkiem Izb Rzemieślniczych i odbyte konferencje w większych środkach konsumcyjnych z miejscowymi organizacjami rzemieślniczymi.

Z zakresu spraw związanych z rynkiem mięsnym podejmował referat szereg innych prac wynikających z utrzymywania kontaktu i współpracy z istniejącymi. Giełdami Mięsnymi, Kasami Targowymi, spółdzielniami, prowadzącymi zbyt inwentarza żywca i t.d.

Z prac bieżących nie związanych z rynkiem mięsnym wymienić należy wysiłki podejmowane przez referat rynku wewnętrznego w zakresie zmiany statutów giełd zbożowo-towarowych, udziału w prowadzonych w omawianym okresie czasu pracach zmierzających do reorganizacji P. Z. P. Z., unormowania sprawy legalizacji wag, będących w posiadaniu gospodarstw wiejskich, spraw związanych z organizacją rolniczych dostaw do wojska, organizacją rynkowej służby informacyjnej i t. d.

Szczególna uwaga zwrócona była w pracach referatu na sprawy związane z rozwojem spółdzielczości rolniczo-handlowej: zostały przeprowadzone specjalne prace nad zbadaniem obecnego stanu organizacyjnego i finansowego spółdzielczości rolniczo-handlowej, struktury tego odłamu spółdzielczości oraz jej udziału w ogólnych obrotach artykułami rolniczymi na rynku wewnętrznym. Prace te, po ich zakończeniu, mają stanowić podstawę do dalszych wystąpień Związku, łączących się z kwestią rozwoju spółdzielczości, co Związek uważa za podstawowy element w pracach nad organizacją obrotu artykułami rolniczymi.

W pracach swoich referat rynku wewnętrznego dążył do utrzymania ścisłego kontaktu z odpowiednimi organami Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych oraz ze Związkami prowincjonalnymi.

Poza pracami bieżącymi referat rynku wewnętrznego prowadzi systematyczne prace nad obecną organizacją obrotu artykułami rolniczymi na rynku wewnętrznym. Prace te zapoczątkowane zostały odpowiednią uchwałą Prezydium z dn. 14.X. 1935 r. Obejmowały one w początkowym okresie tylko rynek mięsny. Analiza poszczególnych gałęzi handlu artykułami rolniczymi prowadzona jest wg następujących działów: a) produkcja, b) podaż, c) konsumpcja, d) ceny, e) struktura obrotu, f) transport, g) finansowanie obrotu, h) techniczne wyposażenie aparatu wymia-

ny. Szersze przedstawienie programu i metody badań ujęte zostało w oddzielnej broszurze wydanej przez Związek.

Prace badawcze nad rynkiem wewnętrznym uległy znacznemu rozszerzeniu w związku z powołaniem do życia Międzysamorządowej Komisji Handlu Wewnętrznego. Komisja ta powołana została na skutek uchwały Narady Gospodarczej. W skład Komisji wchodzi przedstawiciele Związku Izb Przemysłowo-Handlowych, Związku Izb i Organizacyj Rolniczych oraz spółdzielczości rolniczo-handlowej, jak również przedstawiciele Związku Izb Rzemieślniczych. Prace Komisji prowadzone są w 2 podkomisjach: a) obrotu artykułami rolniczymi i b) obrotu artykułami przemysłowymi. Każda z podkomisji ma prawo obrad plenum.

Dla rozszerzenia podstaw do wystąpień delegacji rolniczej na terenie Międzysamorządowej Komisji Handlu Wewnętrznego powołana została przy Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. Komisja Handlu Wewnętrznego, w skład której wchodzi przedstawiciele wszystkich izb rolniczych, spółdzielczości rolniczej, zrzeszonych w Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. oraz centralnych organizacji branżowych. Komisja Handlu Wewnętrznego ma prowadzić swoje prace nad 7 gałęziami handlu wewnętrznego: a) nad rynkiem żywca i mięsa, b) rynkiem zbożowym, c) rynkiem mleka i przetworów mleczarskich, d) drobiu i jaj; e) owoców i warzyw, f) ryb, g) surowców włóknistych pochodzenia krajowego.

W końcu okresu sprawozdawczego zostały uruchomione badania nad rynkiem mięsnym, zbożowym, owoców i warzyw oraz rybnym.

Popieranie i organizacja eksportu artykułów zwierzęcych

Na odcinku zagadnień, dotyczących eksportu artykułów rolniczych, szczególnie nacisk położył Związek Izb i Organizacyj Rolniczych na prace, związane z koniecznością tworzenia nowych możliwości wywozowych w tym zakresie oraz maksymalnego powiększenia naszego eksportu w ramach możliwości istniejących. Działalność Związku w dziedzinie zdobywania dla polskiego eksportu rolniczego nowych umownych możliwości zbytu omówiona jest w jednym z następnych rozdziałów, poświęconych sprawom traktatowym. Na tym miejscu scharakteryzujemy pokrótce prace Związku w dziedzinie dążenia do wykorzystania tych możliwości w odniesieniu do artykułów zwierzęcych oraz popierania eksportu tych artykułów na rynki wolne. Związek rozwijał w roku sprawozdawczym działalność wnioskodawczą i opiniodawczą w powyższym zakresie, zabierając głos przy omawianiu celowości i sposobów kontynuowania, względnie wzmożenia wywozu poszczególnych artykułów zwierzęcych.

W roku 1935/36 jedną z zasadniczych podstaw polityki eksportowej Państwa w dziedzinie wywozu artykułów zwierzęcych było wykorzystanie rentownych kontyngentów eksportowych w celu wzmożenia eksportu na rynki opanowane przez nas dotychczas w stosunkowo słabym stopniu, rokujące natomiast nadzieję poważnego rozwoju zbytu, mimo czasowej jego deficytowości. Pewne możliwości podniesienia atrakcyjności naszego eksportu

na rynki deficytowe powstały między innymi w związku z otworzeniem dla naszego zbytu artykułów zwierzęcych rentownego rynku niemieckiego. Ostatnio podjęta została również dyskusja nad ewentualnym wyzyskaniem wywozu trzody chlewnej do Austrii w kierunku wzmocnienia naszego eksportu zwierzęcego na inne rynki. Z inicjatywą w tej sprawie wystąpił Związek na terenie Wywozowej Komisji Rozdzielczej, która zajmuje się dokonywaniem podziału kontyngentów na wywóz trzody do Austrii pomiędzy firmy eksportowe.

Szczególną jednak rolę w rozwoju naszego wywozu zwierzęcego odegrał t. zw. plan powiększonego eksportu, wprowadzony w życie przez Polski Związek Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych. Na podstawie tego planu wszystkie przetwórcze zrzeszone w wymienionym Związku i posiadające kontyngent bekonowy na rynku angielskim zobowiązane zostały do podwojenia swego eksportu, wykonywanego z tytułu posiadania wspomnianego kontyngentu. Bekoniarnia, której angielski kontyngent bekonowy wynosi np. 10.000 kg. tygodniowo, zobowiązana jest do wywiezienia identycznej ilości w postaci szynek w puszkach, smalcu, wędlin i innych przetworów wieprzowych na rynek angielski, względnie na inne rynki. Realizacja planu eksportowego zapoczątkowana została w kwietniu 1935 r., przy czym plan wprowadzany był w życie stopniowo, na drodze podwyższenia co kwartał kwot dodatkowego wywozu. Plan eksportowy Polskiego Związku Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych w połączeniu z innymi środkami popierania eksportu, przyczynił się do bardzo wydatnego wzmocnienia naszego wywozu, w szczególności zaś do opanowania rynku Stanów Zjednoczonych przez nasz wywóz szynek w puszkach.

Uchwalenie i zrealizowanie przez Związek Bekonowy planu powiększonego eksportu stanowi jeden z dowodów, że polityka eksportowa tego Związku idzie we właściwym kierunku. Związek Bekonowy zmierza — poza podniesieniem poziomu ilościowego naszego eksportu artykułów zwierzęcych — również do celowego zorganizowania podaży polskiego towaru w drodze wykluczenia wzajemnej konkurencji eksporterów oraz ulepszenia metod sprzedaży, jak również do podniesienia jakości towaru, wywożonego z Polski. Za pozytywnym ustosunkowaniem się rolnictwa do Polskiego Związku Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych przemawia poza wymienionymi względami fakt, że na terenie tego związku zdołało rolnictwo zapewnić sobie wpływ zarówno w zakresie polityki eksportowej, jak i w szczególności w dziedzinie akcji, mającej na celu wzmocnienie bezpośredniego kontaktu eksportera z producentem.

W ramach Związku Bekonowego działa mianowicie Komisja Porozumiewawcza Rolnictwa, Przetwórstwa i Zbytu Artykułów Zwierzęcych, Komisja złożona jest z siedmiu przedstawicieli Związku Izb i Organizacji Rolniczych oraz z tyluż reprezentantów eksporterów. Przewodniczącym Komisji jest z reguły przedstawiciel rolnictwa. Do zadań Komisji należy uzgadnianie pomiędzy zorganizowanym rolnictwem a eksporterami wszelkich spraw, dotyczących produkcji, przetwórstwa i zbytu artykułów zwie-

rzęcych. Rolnictwo jest poza tym reprezentowane we władzach Polskiego Związku Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych: w Komitecie Związku zasiada przewodniczący Komisji Porozumiewawczej oraz drugi przedstawiciel Związku Izb i Organizacyj Rolniczych.

Podniesienie eksportu rolniczego zarówno pod względem ilości, jak i jakości wywożonego towaru jest w odniesieniu do poszczególnych artykułów niemożliwe bez należytego zorganizowania podaży eksportowej. Na odcinku eksportu artykułów zwierzęcych należy zanotować w roku sprawozdawczym skoncentrowanie podaży szynek w puszkach do Stanów Zjednoczonych w rękach delegatury Związku Bekonowego, uzyskanie jednolitych cen, m. in. na podstawie umów branżowych, przy wywozie szeregu artykułów do Niemiec oraz ustalenie cen jednolitych przy eksporcie masła na rynki pionierskie i gęsi do Czechosłowacji. W roku sprawozdawczym wprowadzono również cło wywozowe o charakterze organizacyjnym przy eksporcie koni. Projekt tego cła wprowadzony został w życie ze zmianami, zaproponowanymi przez Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P., które to zmiany usuwają żywione w swoim czasie obawy, iż zreglamentowanie tego odcinka naszego wywozu rolniczego, może ujemnie wpłynąć na jego poziom ilościowy. W wyniku wprowadzenia cła wywozowego należy mieć nadzieję, że usunięty zostanie chaos, który panuje w tej dziedzinie naszego wywozu i że wyeliminowane zostaną z eksportu firmy, szkodzące jego marce na rynkach odbiorczych.

Wśród zagadnień z omawianego zakresu, które obecnie są przedmiotem dyskusji, należy wskazać na problem należytego zorganizowania eksportu jaj i masła na rynek angielski oraz przetworów mięsnych na rynki pozaeuropejskie (oprócz Stanów Zjednoczonych).

Zdając sobie sprawę z wagi zagadnienia odpowiedniego podziału kontyngentów wywozowych pomiędzy firmy eksportowe, zarówno ze względu na zainteresowanie w tej sprawie rolnictwa poszczególnych rejonów, jak i z uwagi na możliwość zastosowania odpowiedniego systemu podziału kontyngentów, jako instrumentu podniesienia ilościowego i jakościowego naszego eksportu, — Związek Izb i Organizacyj Rolniczych dąży stale do zapewnienia rolnictwu odpowiednich wpływów w tym zakresie. Wytycznymi polityki Związku, realizowanymi na drodze współpracy z właściwymi związkami branżowymi, względnie na terenie ciał specjalnych, które decydują o podziale kontyngentów wywozowych, są m. in.: konieczność możliwie równomiernego rozłożenia korzyści płynących z eksportu na teren całego Państwa przy równoczesnym uszanowaniu interesów rolnictwa rejonów najbardziej zainteresowanych w odpowiednich dziedzinach eksportu, dążenie do stopniowej realizacji postulatu urolniczenia aparatu eksportowego oraz wspomniane wyżej wykorzystywanie podziału rentownych kontyngentów jako środka, umożliwiającego skierowanie zainteresowania eksporterów na rynki dotychczas niezdobyte, względnie opanowane w stosunkowo nieznacznym jeszcze stopniu.

Z ważniejszych spraw, będących przedmiotem opinii, względnie inicja-

tywy Związku w omawianym zakresie, należy wspomnieć przede wszystkim o podziale kontyngentów na wywóz trzody chlewnej do Niemiec. Zasady tego podziału są okresowo uzgadniane ze Związkiem. Podział kontyngentów został przeprowadzony w ten sposób, że po pierwsze, rentowny wywóz trzody do Niemiec wykorzystany został dla wzmożenia eksportu artykułów zwierzęcych na inne rynki, po drugie zaś eksporterów zobowiązało się do zakupu pełnej ilości trzody, która idzie do Niemiec w stanie bitym, wyłączając na terenie Ziemi Wschodnich. W ten sposób zasięgiem eksportu trzody chlewnej z Polski objęte zostały obszary Państwa, które dotychczas w eksporcie tym żadnego udziału nie brały.

Związek rozwijał w okresie sprawozdawczym również ożywioną działalność na terenie Wywozowej Komisji Rozdzielczej, opracowując zaakceptowane następnie przez Komisję zasady podziału kontyngentu wywozowego trzody chlewnej do Austrii. Zasady te mają m. in. na celu wykluczenie z eksportu firm, które w istocie eksportem tym nie zajmują się, będąc jedynie agentami wiedeńskich firm importowych, ożywienie eksportu trzody z terenów dotychczas pasywnych, ewentualne związanie wywozu trzody do Austrii z nierentownym eksportem na inne rynki i t.d. Z inicjatywy reprezentantów Związku została ostatnio przeprowadzona inspekcja wszystkich firm, biorących udział w eksporcie trzody do Austrii. Na podstawie wyników tej inspekcji oraz w myśl zasad zaproponowanych przez Związek zostanie wkrótce przeprowadzona rewizja obecnego rozdzielnika kontyngentu austriackiego. O ile chodzi natomiast o efektywne zdobycze, uzyskane w roku sprawozdawczym na terenie Wywozowej Komisji Rozdzielczej, to należy wskazać na podniesienie udziału spółdzielczości rolniczej w eksporcie trzody do Austrii oraz na przeniesienie części kontyngentu na obszar Ziemi Wschodnich.

Poza tym Związek uzyskał na podział pomiędzy poszczególne tereny eksportowe kontyngentów na wywóz do Niemiec artykułów rolniczych, których podział pomiędzy firmy eksportowe zajmują się Izby Przemysłowo-Handlowe oraz uzyskał dla Izby Rolniczych wpływ na dokonywanie tego podziału pomiędzy poszczególne firmy. Związek dążył również do realizacji postulatów poszczególnych terenów eksportowych w zakresie wywozu gęsi do Niemiec, biorąc udział w opiniowaniu podziału tego kontyngentu i współpracując w tej dziedzinie z Polskim Związkiem Eksporterów Drobiu, w którego władzach zasiadają przedstawiciele rolnictwa.

Na szczególną uwagę zasługuje sprawa zaprojektowanego przez trzy związki samorządu gospodarczego powstającej wkrótce Rady Handlu Zagranicznego całokształtu spraw dotyczących administracji handlu zagranicznego. Stanowisko Związku w tej sprawie uzasadnione jest koniecznością koordynacji prac, dotyczących popierania, organizacji i standaryzacji eksportu w ramach jednego ciała samorządowego.

Poważne postępy osiągnęła w okresie sprawozdawczym akcja rozszerzenia bezpośredniego zakupu przez eksporterów od producentów artykułów przeznaczonych do wywozu. Poza wprowadzonymi już poprzednio bezpo-

średnimi dostawami trzody bekonowej i szynkowej, drobiu oraz jaj do bekoniarni, przy końcu 1935 r. zainicjowany został przymus zakupu na spędach połowy kontyngentu trzody przeznaczonej na wywóz do Niemiec. Inicjatywa ta przy poparciu rolnictwa została podjęta przez Polski Związek Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych. Wyniki tej akcji są niezmiernie pozytywne, między innymi zaś wskażemy na fakt, że z terenu Ziemi Wschodnich, gdzie są organizowane spędy trzody, zostały w poważnej mierze usunięte dotychczasowe metody zakupu trzody, oparte na systemie kupna „na oko”.

W okresie sprawozdawczym podjęta została poza tym z inicjatywy Związku Izb i Organizacyj Rolniczych akcja stopniowego kierowania na spędy zakupu trzody przeznaczonej na wywóz do Austrii.

Zainicjowane zostały również spędy gęsi, przeznaczonych na wywóz do Niemiec, przy czym akcja ta, zapoczątkowana na terenie województwa Białostockiego, wykazała, iż w następnym sezonie eksportowym można ją będzie rozszerzyć stopniowo na inne tereny eksportowe. Akcją spędową objęty został również częściowo zakup bydła i koni, przeznaczonych na eksport.

W odniesieniu do artykułów, które zostały objęte systemem bezpośrednich dostaw już w poprzednim okresie, należy wskazać na przeprowadzenie zmian w regulaminach dostaw trzody bekonowej i szynkowej oraz jaj do bekoniarni.

Wysiłki Związku zmierzają obecnie przede wszystkim do wzmocnienia akcji bezpośrednich dostaw na drodze stopniowego obciążania obowiązkiem bezpośredniego zakupu od rolników eksporterów, wywozających artykuły, akcją tą dotychczas nieobjęte, względnie objęte w zbyt słabym stopniu. Wysiłki rolnictwa zmierzają m. in. do rozszerzenia akcji bezpośrednich dostaw jaj do eksporterów zrzeszonych w Związku Zawodowych Zrzeszeń Eksporterów Jaj. Akcja ta została zapoczątkowana w okresie sprawozdawczym, dalsze zaś jej kontynuowanie ułatwione jest w pewnej mierze przez fakt, iż w Związku tym rolnictwo uzyskało ostatnio wpływy na drodze zdobycia dla swych przedstawicieli miejsca w jego władzach.

Sprawy traktatowe

W sprawozdaniu Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. z działalności za rok 1933/34 przedstawiona została analiza przemian, jakich w latach ostatnich doznała polityka handlowa wszystkich niemal państw w związku z tendencjami do zastąpienia w dziedzinie normowania międzynarodowej wymiany towarowej klauzuli najw. uprzewilejow. — przez zasadę wzajemności. Szczególnie silnym bodźcem do zmiany naszych umów handlowych z zagranicą było wprowadzenie w życie dnia 11.X. 1933 r. nowej polskiej taryfy celnej. Fakt ten otworzył serię rokowań o rewizję podstaw umownych niemal z wszystkimi państwami, z którymi nawiązaliśmy stosunki handlowe. W okresie lat 1933 — 35 zostały zawarte na

nowych podstawach porozumienia handlowe z Austrią, Anglią, Belgią, Czechosłowacją, Danią, Estonią, Finlandią, Holandią, Niemcami, Norwegią, Persją, Szwajcarią i Szwecją. W porozumieniach tych znajdowała wciąż silniejszy wyraz zasada wzajemności. Przejawiło się to szczególnie w układach kontyngentowych w których kontrahenci przyznawali sobie wzajemnie możliwości zbytu dążąc do równoważenia wartości obrotów.

Od roku 1933 po przez lata 1934 i 1935, przez kraje Europy będącymi naszymi poważnymi rynkami zbytu, przechodziła wciąż wzrastająca fala rozmaitego rodzaju restrykcji i ograniczeń w zakresie obrotów towarowych oraz płatniczych, w celu aktywizacji bilansów handlowych poszczególnych organizmów gospodarczych, oraz zabezpieczenia waluty. Wchodzi tu w grę przede wszystkim rozwinęty na szeroką skalę system zakazów przywozu i związane z tem kontyngentowanie poszczególnych artykułów, jako też stosowany coraz częściej system clearingu towarowego, mający na celu całkowite równoważenie obrotów handlowych, z wyłączeniem transferu dewiz. Jesteśmy również w tym okresie świadkami częstych zmian stawek taryf celnych, — w dążeniu do zwiększenia ochrony poszczególnych rynków. Oczywistym rezultatem przedstawionych posunięć, było i jest w dalszym ciągu poważne zmniejszenie obrotów między państwowych, tak towarowych, jak i płatniczych, które świadczy również wybitnie o postępującym procesie autarchizacji poszczególnych gospodarstw społecznych.

Naszkicowane powyżej tło, na którym rozwijały się w latach ostatnich między państwowe stosunki handlowe, nabrało szczególnie ostrego wyrazu w okresie sprawozdawczym. System clearingu towarowego, pozwalający na wyłączenie transferu dewiz, został wielostronnie udoskonalony i wypróbowany znajdując w interesującym nas okresie w licznych wypadkach nowe zastosowanie.

Przedstawiony stan rzeczy wytworzy konieczność poważnego wzmocnienia prac i starań zainteresowanych instytucji, w celu utrzymania nadal niezbędnego dla gospodarstwa społecznego poziomu możliwości eksportu na rynki zagraniczne. Poważniejsze znaczenie, jakie wytworzone stosunki nadały zasadzie wzajemności, zmuszało niejednokrotnie do równorzędnego badania możliwości przywozu z krajów kontrahentów, celem ustalenia w poszczególnych wypadkach maksymalnej granicy gospodarczo uzasadnionego przywozu. Pokonanie nasuwających się tu trudności w trakcie rokowań handlowych, mogło być tylko wynikiem dokładnego i wnikliwego badania wszelkich możliwości tak wywozu, jak i przywozu. Wnioski defenzywne opracowane w dużej części w formie opinij do wysuwanych przez kontrahentów podczas negocjacji żądań, — częściowo zaś równorzędnie z materiałami dotyczącymi ofensywy (w stosunku do krajów, z którymi oparto wywóz o clearing towarowy), nastęrczały coraz poważniejsze trudności.

Prace traktatowe Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. objęty

w okresie sprawozdawczym znaczną ilość materiałów, z uwagi na poważną zasięg rokowań handlowych mających w tym czasie miejsce. Wymienione prace dzielimy ogólnie na: wnioski opracowane przez Związek do rokowań o nowe traktaty, względnie o poważniejsze zmiany w umowach dotychczasowych, oraz prace bieżące, dotyczące krótkotrwałych układów kontyngentowych (kwartalnych), udzielanie opinii do wniosków eksporterów wzgl. importerów, jako też na współpracę z Radą Traktatową Samorz. i Org. Gosp. w Polsce w zakresie licznych zagadnień z dziedziny handlu zagranicznego. Postulaty opracowane przez Związek w okresie sprawozdawczym dotyczyły rokowań handlowych z zastępującymi państwami: Niemcami, Holandią, Belgią, Estonią, Finlandią, Węgrami, Austrią, Francją, Danią, Włochami, Rumunią, Szwajcarią i Hiszpanią.

Z pośród traktatów handlowych zawartych we wchodzącym w grę okresie, w związanych z którymi rokowaniach brał udział Związek szczególnie czynny udział, podstawowe znaczenie posiada Umowa Gospodarcza z Rzeszą Niemiecką z dnia 4-go listopada 1935 r.

Umowę uznać należy za stosunkowo korzystną dla polskiego rolnictwa. Przede wszystkim — udział artykułów rolniczych w globalnym plafonie eksportowym z Polski na rynek niemiecki został podniesiony do 80%. Dzięki oparciu wywozu, (wymiany towarowej) o zasadę klauzuli najwyższego uprzywilejowania — eksport rolniczy z Polski uzyskał zrównanie pod względem celnym w swej sytuacji na rynku niemieckim z sytuacją innych krajów, importujących do Niemiec artykuły rolnicze. W poważnym stopniu zostały również uwzględnione, zarówno pod względem cen, jak i ilości, postulaty rolnictwa, dotyczące gwarancji odbioru przez Reichsstelle artykułów, centralnie zagospodarowanych. Na drodze odpowiednich gwarancji umownych został rozwiązany problem zabezpieczenia polskiego eksportu rolniczego przed ewentualną dyskryminacją wskutek działalności Ueberwachungsstelle w dziedzinie regulowania cen. Jednocześnie unormowanie importu artykułów hodowlanych z Polski zostało rozwiązane na drodze zawarcia odpowiedniej konwencji weterynaryjnej. Skoncentrowanie kwot wywozowych przede wszystkim na artykułach odgrywających podstawową rolę w polskiej produkcji rolniczej (trzoda chlewna, gęsi, masło, jaja, zboże, smalec, spirytus, nasiona oleiste, strączkowe, koniczyna itp.) pozwoliło na poważniejsze oddziaływanie interwencyjne wywozu do Niemiec na polskim rynku wewnętrznym. Częściowym hamulcem rozwoju umowy listopadowej było oparcie jej o system clearingu towarowego, co powodowało konieczność równoważenia wzajemnych obrotów. Znajdowało ono wyraz w przeprowadzanych co miesiąc zmianach w przewidzianych początkowo plafonach miesięcznych przez Komisję Rządową Obrotu Towarowego polsko-niemieckiego. Przygotowywanie materiału informacyjnego do posiedzeń tej Komisji, stanowiło specjalny dział prac traktatowych biura zwyki.

Obecnie w ostatnich miesiącach działania umowy stwierdzić możemy, że rzeczywisty obrót wyniósł 60%, przewidzianego w umowie, a w obrotach

polsko-niemieckich nastąpiło w każdym razie poważne ożywienie. Zjawisko to pozwala mniemać, że wypróbowany już w ciągu rocznej działalności system wykonywania umowy listopadowej pozwoli w przyszłym okresie umownym na dalsze usprawnianie wzajemnej wymiany. W związku z rozpoczęciem w niedługim czasie rokowań o przedłużenie na dalszy okres polsko-niemieckiej umowy gospodarczej z 1935 r. przystąpił Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. ostatnio do opracowania potrzebnych do tych rokowań materiałów.

Poza umową z Niemcami na specjalne podkreślenie zasługują zawarte w okresie sprawozdawczym traktaty handlowe z Holandią (marzec 1936), Belgią (luty 1936) i Francją (lipiec 1936). Holandia i Belgia odgrywają podstawową rolę, jako rynki zbytu, przede wszystkim dla naszych zbóż, oraz drzewa. W umowie z Holandią uzyskaliśmy zapewnienie możliwości zbytu dla znacznych ilości żyta i innych zbóż pastewnych, jako też i strączkowych — również i dla naszego eksportu drzewnego. W umowie lutowej z Belgią uzyskaliśmy zapewnienie zbytu dla poważnych ilości jęczmienia, — a także artykułów hodowlanych. Obie powyższe umowy uważać musimy za stosunkowo korzystne, z uwagi zwłaszcza na poważne gwarancje na przyszłość w stosunku do jedynych niemal dziś rynków wolnych, stosunki z którymi posiadają dla rolnictwa polskiego bardzo poważne znaczenie.

Szereg korzystnych postanowień zawiera dla reprezentowanych przez nas interesów zawarta 18 lipca prowizoryczna umowa handlowa z Francją, która ma wejść w skład ogólnej konwencji handlowej. Podkreślamy tu przede wszystkim fakt uzyskania przez Polskę kilku nowych t. zw. kontyngentów specjalnych, preferencyjnych zniżek celnych, obniżenia szeregu dodatkowych opłat przywozowych — wreszcie uregulowania sprawy płatności. Na dłuższe omówienie zasługiwałaby rola, powołanej do życia w listopadzie 1935 r. Izby Rolniczej Polsko-Francuskiej. Instytucja ta, której działalność przejawiała się przede wszystkim w znacznym ożywieniu obrotów polsko-francuskich w ostatnim okresie na drodze zawarcia szeregu t. zw. umów kompensacyjnych, przyczyniła się w poważnym stopniu do zbliżenia sfer rolniczych obu krajów i w następstwie do przeformowania w umowie lipcowej szeregu ważnych dla rolnictwa postanowień. Sekcja Polska Izby Rolniczej Polsko-Francuskiej zorganizowana jest przy Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P.

Interesy rolnictwa zostały również uwzględnione w zawartych w marcu b. r. układach handlowych z Węgrami (eksport nasion buraków cukrowych). W okresie sprawozdawczym Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. przygotował materiały statystyczne oraz postulaty rolnictwa do rokowań handlowych z Rumunią, Szwajcarią i Danią. Wchodzące w grę rokowania handlowe z rozmaitych względów się przeciągają, nie doprowadziwszy dotąd do zawarcia umów. Trudno jest zatem przedstawić dziś ocenę tych rokowań.

W pracach nad zawarciem wymienionych w powyższych ustępach po-

rozumieć brał Związek Izb i Organizacji Rolniczych R. P. bardzo czynny udział, na drodze bliskiej współpracy z Ministerstwem Rolnictwa i R. R. oraz Rady Traktatowej Sam. i Org. Gosp. w Polsce. Prace te nie ograniczały się jedynie do przygotowywania odnośnych materiałów, lecz obejmowały również stałe śledzenie rozwoju petraktacji oraz dostarczenie potrzebnych danych i informacji. Do rokowań handlowych z krajami, stosunki z którymi przedstawiają dla rolnictwa polskiego szczególnie ważne znaczenie, delegował Związek Izb i Organizacji Rolniczych R. P. swych przedstawicieli, którzy w charakterze delegatów Rady Traktatowej wchodzili w skład poszczególnych delegacji i brali czynny udział w rokowaniach. W tym charakterze przedstawiali interesy polskiego rolnictwa w rokowaniach z Niemcami: pp.: K. Morawski, L. Janta-Pończyński i Stanisław Gryziewicz, — z Belgią p. L. Domański, z Holandią p. B. Przedpełski, z Francją p. J. Gościcki. Troskliwej pracy delegatów Związku Izb i Organizacji Rolniczych przy poszczególnych rokowaniach, zawdzięczać należy w dużym stopniu osiągnięte w nich pozytywne dla rolnictwa polskiego rezultaty.

Postulaty rolnictwa do rokowań handlowych, przygotowane przez biuro Związku Izb i Organizacji Rolniczych R. P., a dotyczące ważniejszych odcinków naszego eksportu rolniczego były rozważane i ewentualnie uzupełniane przez Komisję Traktatów i Porozumień Międzynarodowych przy Związku Izb i Organizacji Rolniczych R. P. Przedstawiciele Związku Izb wchodzący w skład władz Rady Traktatowej Samorządów i Organizacji Gospodarczych w Polsce, powołanej w charakterze organu opiniodawczego Rządu, mieli możliwość obrony interesów rolnictwa wobec przedstawicieli innych dziedzin życia gospodarczego.

Jak wynika z przedstawionych uwag okres sprawozdawczy na odcinku zagadnień traktatowych należy ocenić korzystnie. Do takiej oceny, uprawniając nas z jednej strony poważne możliwości zbytu, jakie udało się dla eksportu rolnego zapewnić, z drugiej zaś — fakt, iż korzyści osiągnięte przez rolnictwo polskie nie zostały okupione poważniejszymi ustępowaniami mogącymi przynieść gospodarczą szkodę w dziedzinie przywozu.

Jak było powiedziane w handlu międzynarodowym stwierdzamy poważny wzrost reglamentacji obrotów, tak na odcinku towarowym, jak walutowym. Zewnętrznym objawem tego jest fakt oparcia w naszych umowach handlowych z szeregu państw obrotów towarowych o podstawę clearingu. W okresie sprawozdawczym clearing stał się wyłączną podstawą obrotów Polski z Niemcami, Austrią i Węgrami. W bliskim czasie należy oczekiwać wprowadzenia clearingu również w obrotach Polski z Włochami i z Szwajcarią. Zjawiska wyraźnego w ostatnim okresie przestawienia naszych obrotów z zagranicą z wolnej wymiany lub wymiany określonej systemem kontyngentów przywozowych w rygorystyczne ramy clearingu, stawia zainteresowane sfery gospodarcze przed koniecznością jaknajdokładniejszego opracowywania naszych możliwości przywozowych, które

weiaż w silniejszym stopniu zakreślają granice możliwości naszego wywozu. Zjawisko to wysuwa również potrzebę bliskiej współpracy z innymi sferami gospodarczymi, przede wszystkim z przemysłem.

Preferencje dla krajowych surowców rolniczych

Zagadnienie preferencji dla krajowych surowców rolniczych było w okresie sprawozdawczym przedmiotem szczególnej uwagi Związku.

Rozwiązanie tego zagadnienia w zakresie tłuszczu wymaga stosowania szeregu środków wzajemnie uzupełniających się: ograniczenia przywozu surowców do rozmiarów ustalonych na podstawie zapotrzebowania na te surowce i rozmiarów produkcji krajowej, zorganizowania obrotu surowcami krajowymi, zapewniającego producentom zbyt po cenach opłacalnych, finansowania obrotu przez uruchomienie kredytów dla rolnictwa, przemysłu i handlu i t.p.

Rozległy zakres prac Związku w tej dziedzinie skłonił Władze Związku do powołania do życia Komisji Polityki Tłuszczowej, zadaniem której byłoby uzgadnianie opinii rolniczej i ustalanie wytycznych tej polityki. W skład tej Komisji weszły osoby, reprezentujące zainteresowane izby rolnicze oraz organizacje i instytucje branżowe.

Komisja odbyła szereg posiedzeń, przedmiotem których poza sprawą umowy z przemysłem olejarskim na rok 1936/37, były sprawy dotyczące reglamentacji importu tłuszczów i surowców tłuszczowych, organizacji eksportu nasion oleistych, rozszerzenia zbytu tłuszczów krajowych na rynku wewnętrznym, finansowania obrotu nasionami oleistymi, spożycia makuchów i t.p.

W związku z rozmowami strony rolniczej z przemysłem olejarskim o odbiór nasion oleistych krajowej produkcji, odnośny referat Związku przeprowadził i opracował ankietę w sprawie obszaru zasiewów, stanu zasiewów oraz przewidywanych zbiorów nasion.

W myśl wytycznych ustalonych na Komisji Polityki Tłuszczowej strona rolnicza przystępując do rokowań z przemysłem olejarskim w sprawie umowy o odbiór krajowych nasion oleistych, stanęła na stanowisku, że umowa winna właściwie posiadać charakter subsydialny, uzupełniający inne pociągnięcia Rządu w zakresie preferencji dla krajowych surowców, a ceny nasion ustalone w umowie powinny stanowić dolną granicę, poniżej których ceny rynkowe spaść nie mogą.

Ustalenie cen na zbyt wysokim poziomie wydawało się w kampanii 1936/37 niebezpieczne wobec spodziewanej nadwyżki zbiorów, zwłaszcza rzepaku i konopi i co zatem idzie konieczności eksportu pewnej ilości nasion zagranicę. Zbyt wysokie ceny uczyniłyby bowiem eksport nieopłacalnym, gdyż ustalona premia wywozowa, zmniejszona o koszty transportu nie pokryłaby różnicy cen krajowych i zagranicznych i w rezultacie nie znajdującą zbytu nadwyżka produkcji wywołałaby na rynku, niezmiernie szkodliwe dla gospodarstwa krajowego zjawisko podwójnych cen.

W połowie lipca doszło do podpisania umowy. Ogólny kontyngent roczny odbioru nasion oleistych ustalono, jak następuje:

dla rzepaku i rzepiku	25.000 tonn
dla siemienia lnianego	25.000 „
dla siemienia konopnego	5.000 „
dla siemienia słonecznikowego	4.000 „

Nasiona słonecznika zostały po raz pierwszy objęte umową.

Ceny wyjściowe ustalono od 5 do 10% niższe niż w kampanii ubiegłej, a mianowicie:

dla rzepaku ozimego	zł. 30.— za q.
dla siemienia lnianego	„ 28.50 „
dla siemienia konopnego	„ 18.— „
dla siemienia słonecznikowego	„ 23.— „
dla rzepaku jarego —	ceny o 15% niższe.

Ceny rozumieją się franco stacja załadowcza. Wczesne zawarcie umowy nie doprowadziło do załamania cen w okresie późniejszym.

Dając się zaobserwować tendencje do zwiększania arealu uprawy krajowych roślin oleistych i ograniczone bądź co bądź w chwili obecnej możliwości zbytu nasion, nakazały Związkowi zająć się poszukiwaniem nowych możliwości w tym zakresie. — Z tego względu przedmiotem prac Związku i wyczerpujących dyskusyj na posiedzeniach Komisji Polityki Tłuszczowej, w omawianym okresie, było zagadnienie budowy utwardzalni olejów, uwodorniania olejów krajowej produkcji i używania ich w tej postaci do wyrobu sztucznych tłuszczów jadalnych i mydeł. Prace Związku w tym zakresie są kontynuowane.

Jeżeli chodzi o zagadnienie preferencji dla włókna, to w okresie sprawozdawczym kontynuowana była akcja zmierzająca do wykorzystania wewnętrzznego rynku dla włókna krajowego pochodzenia, polegająca na zastępowaniu wyrobów bawełnianych, jutowych i t. p. przez wyroby z włókna lnianego i konopnego. W wyniku tej akcji szereg instytucji prawa publicznego zużytkowuje niemal wyłącznie wyroby lniane i konopne. Zakup tkanin lnianych i konopnych przez Ministerstwo Spraw Wojskowych przekroczył wartość 15 milj. zł. Centrala Zakupów Kas Chorych niemal 100%-owe zapotrzebowanie na watę pokrywa watą lnianą. Zapotrzebowanie na wszelkiego rodzaju tkaniny lniane i konopne ze strony państwowych zdrojowisk i szpitali, Ministerstwa Sprawiedliwości, Poczta Telegrafów, P. K. P. oraz samorządu przedstawia również bardzo poważną pozycję.

Niemniej ważną była akcja zmierzająca do zużytkowania odpadków lnu i konopi w postaci worków. Zapotrzebowanie jednego przemysłu cukrowniczego w kamp. 1935/36 na worki przekroczyło 1.750.000 sztuk. Państwowy Monopol Solny zaopatruje się nadal wyłącznie w worki lniane.

W związku z pracami mającymi na celu podniesienie jakości włókna krajowej produkcji zainteresowane organizacje rolnicze podjęły w terenie akcję dotrzymywania włókna przez producentów.

W zakresie reglamentowania eksportu dążenie do podniesienia jakości eksportowanego włókna wyrażało się w okresie sprawozdawczym w premiowaniu wywozu lnu wyłącznie trzepanego i czesanego.

Najmniejsze stosunkowo wyniki osiągnięto w dziedzinie ograniczenia przywozu egzotycznych surowców włókienniczych. Dążenia zainteresowanych sfer gospodarczych w tym zakresie znalazły wyraz w uchwałach Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dn. 22.IX. r.b. w myśl których import tych surowców będzie ograniczony do ram niezbędnych do wyrobu artykułów, gdzie sisal i manilla są nie do zastąpienia.

Jednocześnie w okresie sprawozdawczym były prowadzone prace doświadczenia nad kotonizacją włókna lnianego i konopnego, które doprowadziły do ustalenia technicznej metody kotonizacji. Ustalona metoda okazała się jednak dość kosztowną, przeto prace badawcze są kontynuowane pod kątem widzenia obniżenia tych kosztów.

W zakresie wełny obowiązywały nadal zarządzenia wydane w poprzednich okresach sprawozdawczych, polegające na przymusie stosowania przez przemysł tkacki wełny krajowej przy wykonywaniu dostaw dla instytucji prawno-publicznych. Obowiązkowy dodatek wełny krajowej przy tych dostawach wynosi obecnie 50%.

Podejmowane w poprzednim okresie wysiłki w celu podniesienia cen wełny na rynku krajowym, mimo, zorganizowania jarmarków wełny, wprowadzenia przymusu domieszki wełny krajowej w tkaninach zakupywanych przez instytucje rządowe nie dały niestety pełnych rezultatów. Ceny wełny na krajowym rynku pozostawały bowiem w znacznej mierze pod wpływem cen światowych.

Z tego względu Związek Izb przystępuje do prac, mających na celu wydanie bardziej skutecznych w tej mierze zarządzeń.

Polityka przywózowa

Wobec faktu, iż w taryfie celnej, opracowanej w latach 1927/32, nie sposób było przewidzieć wszystkich zmian gospodarczych, które zaszły po wejściu jej w życie, zrodziła się konieczność wprowadzenia do niej szeregu zmian i uzupełnień.

Powyższej potrzebie dało rolnictwo wyraz na „Naradzie Gospodarczej” wysuwając jednocześnie postulat zwiększenia obrotów zagranicznych. Wprowadzenie zniżek celnych, ułatwiających penetrację towarów zagranicznych na nasz rynek dałoby — przy coraz bardziej powszechnym systemie wymiany związanej — duże możliwości zwiększenia eksportu, zwłaszcza rolniczego.

Zwrócić należy uwagę, że nasza konwencyjna taryfa celna odzwierciedla raczej zainteresowania eksporterów zagranicznych, przywożących towary do Polski, niż potrzeby naszego importu. Biorąc powyższe pod uwagę przystąpił Związek do prac, mających na celu ustalenie grup towarów podlegających w istniejącym systemie celnym opłatom wygórowanym, które nie odpowiadają potrzebom gospodarczym kraju.

Wstępne prace w tym zakresie, oparte na badaniach statystycznych i szczegółowej analizie importu, są w toku.

Traktując kompleks powyższych zagadnień, jako generalne podejście do spraw importowych, Związek mając na względzie doraźne potrzeby życia gospodarczego, domagał się w miarę potrzeby wprowadzania autonomicznych zniżek celnych. Starania Związku znalazły swój wyraz w utrzymaniu — w rozporządzeniu Ministra Skarbu (Dz. Ust. 79/1935 i 34/1936) — przyznanych uprzednio zniżek celnych na środki produkcji rolniczej, jak maszyny i narzędzia rolnicze — z jednej, oraz materiał siewny z drugiej strony.

W przekonaniu o konieczności objęcia zniżkami celnymi szeregu innych artykułów oraz pogłębienia przyznanych już poprzednio zniżek, zwrócił się Związek do Min. Rolnictwa z memoriałem uzasadniającym postulaty rolnictwa w tym zakresie. Ministerstwo, podzielając poglądy Związku, poddało zgłoszone dezyderaty wyczerpującej dyskusji na szeregu konferencji z udziałem rzeczoznawców (przy obecności przedstawiciela Związku) oraz wystąpiło z gotowymi wnioskami do Min. Skarbu. Należy więc przewidywać, iż najbliższe rozporządzenie o ulgach celnych będzie uwzględniało i te wnioski.

Przechodząc do sprawy zakazów przywozu zaznaczyć należy, iż po wprowadzeniu reglamentacji obrotu dewizowego, zagadnienie to stało się dla nas o wiele mniej interesujące, a to na skutek zakazu przywozu wszelkich artykułów z zagranicy, wobec czego działalność w tym zakresie ogranicza się jedynie do udziału w pracy Centralnej Komisji Przywozowej przy rozdzielaniu kontygentów importowych.

Przemysł rolny

W omawianym okresie sprawozdawczym daje się zauważyć pewna dalsza poprawa sytuacji przemysłu cukrowniczego i spirytusowego. Poprawy tej należy dopatrywać się w ustabilizowaniu się spożycia artykułów wytwarzanych przez te gałęzie produkcji. Stabilizacja konsumpcji daje podstawy do należytego przystosowania się tych przemysłów do zmienionych skutkiem kryzysu warunków gospodarczych. Fakt ten został wyzyskany przez Ministerstwo Skarbu do zmiany ustawy z 1925 r. o uregulowaniu produkcji i obrotu cukrem, która to ustawa była oparta na założeniach nieodpowiadających obecnemu układowi stosunków gospodarczych.

W lecie 1935 r. Ministerstwo Skarbu opracowało projekt ustawy o uregulowaniu gospodarki cukrowej. Projekt ten został rozesłany zainteresowanym organizacjom do opinii. Miał on charakter b. ogólny i sprowadzał się w znacznym stopniu do udzielania rozległych pełnomocnictw właściwym Ministrom.

Przy rozważaniu powyższego projektu w Zw. Izb i Organizacji Roln. na szeregu konferencji ustalono, że należy dążyć do uzupełnienia tego projektu w kierunku wyraźnego sformułowania zasad gospodarki cukrowej i buraczanej na szereg lat najbliższych z należyтым uwzględnieniem inte-

resu rolnictwa. Na skutek tego biuro Związku podjęło prace, mające na celu ustalenie zasad polityki w zakresie gospodarki cukrowej i buraczanej, ze stanowiska interesów rolnictwa. Wyniki prac biura, po zaakceptowaniu przez władze Związku zostały przedstawione właściwym czynnikom rządowym i stały się w znacznej mierze podstawą do dalszych prac w Ministerstwach.

W ustalonych zasadach Związek dał wyraz przekonaniu o konieczności utrzymania cen buraków na poziomie zapewniającym opłacalność produkcji. Stwierdzając, że w interesie rolnictwa leży zwiększenie obszaru plantacji buraczanych Związek podkreślił, iż jednym z głównych celów gospodarki cukrowej musi być obniżenie ceny cukru, które przyczyni się do zwiększenia jego spożycia, i w rezultacie pozwoli na zwiększenie uprawy buraków. Drugim zadaniem gospodarki cukrowej byłoby w myśl tych zasad prawidłowe rozmieszczenie plantacji buraków cukrowych w rejonach posiadających odpowiednie warunki dla plantowania buraków. Według opinii Związku osiągnięcie powyższych zadań przy produkcji skontyngentowanej, jest możliwe jedynie przy regulowaniu produkcji buraków i cukru przez władze państwowe.

Następnie, opracowane zasady dawały wyraz ogólnej opinii rolniczej, że kontyngenty produkcyjne nie mogą być uważane za własność cukrowni bądź plantatorów, lecz, że w systemie regulowania gospodarki cukrowej przez Państwo, produkcja buraków i cukru jest funkcją gospodarczą przydzieloną warsztatom rolnym i przetwórczym według zasad przez Państwo ustalonych. Uznanie tedy dotychczasowego (r. 1935) podziału kontyngentów produkcyjnych za punkt wyjścia dla reglamentacji gospodarki cukrowo-buraczanej, nie może hamować niezbędnych procesów ewolucyjnych.

Omawiając sprawę ceny cukru, w opracowanych zasadach, Związek wyraził przekonanie, iż w celu obniżenia ceny cukru należy dążyć do stopniowego zmniejszenia wszystkich czynników wpływających na tę cenę, dlatego należałoby przyrost spożycia zużyć w zasadzie dla obniżenia kosztów produkcji — przez zwiększenie kontyngentu istniejących czynnych cukrowni — a na tworzenie nowych rejonów plantacyjnych dopiero z chwilą podniesienia stopnia wyzyskania zdolności przetwórczej istniejących zakładów.

Co się tyczy eksportu cukru to Związek wypowiadał się za jego utrzymaniem w rozmiarach pozwalających na utrzymanie obciążenia spożycia na rzecz tego eksportu w gospodarczego uzasadnionych granicach.

W wyniku przeprowadzonych prac nad zmianą polityki cukrowniczej, w których Związek brał żywy udział został wydany dekret Prezydenta R. P. z dn 3 XII 1935 r. o uregulowaniu gospodarki cukrowej i buraczanej (Dz. U. R. P. 88 poz. 548) ustalający nowe podstawy polityki cukrowniczej i buraczanej. Ponadto dekretem Prezydenta R. P. z dn. 27 XI 1935 r. obniżono podatek spożywczy od cukru do 37 zł. od 100 kg. wagi netto cukru (bez dodatków), a w rozporządzeniu Ministra Skarbu z dn. 4. XII. 1935 r.

obniżono cenę cukru do 57.50 zł. za 100 kg. białego kryształu loco wagon stacja odbiorcza.

W oparciu o nowe zasady polityki cukrowniczej został wyznaczony i rozdzielony kontyngent cukru na kampanię 1935/36 rozporządzeniami Ministra Skarbu z dn. 4.XII. 1935 r. i 27.II.1936 r.

W interesującym nas okresie czasu nastąpiło zwiększenie produkcji w cukrowniach położonych w woj. centralnych, wschodnich i południowo-wschodnich kosztem przerobu cukrowni województw zachodnich. Produkcja cukru w kamp. 1935/36 wyniosła 400. 140 tonn c. b. w kamp. 1934/35 — 401.356 t. Przerób cukru w cukrowniach zrzeszonych w Związku Zawodowym Cukrowni w Warszawie w okresie sprawozdawczym wyniósł 204.405. t. w kamp. 1934/35 — 178.385 t. zaobserwowany wzrost wynosi zatem blisko 13%, przerób cukrowni zachodnio-polskich wyniósł w omawianym okresie 195.735 t. podczas gdy w kamp. 1934/35 wynosił ok. 222.971.

Obniżenie ceny cukru na rynku krajowym wobec utrzymania się cen eksportowych na zeszłorocznym b. niskim poziomie pociągnęło za sobą konieczność redukcji eksportu.

Wydóz cukru w omawianym okresie wyniósł 75.000 t., w stosunku do eksportu z poprzedniego okresu spadł zatem o całe 25%.

Spżycie wewnętrzne cukru, niewątpliwie na skutek dokonanej obniżki ceny cukru, wzrosło w stosunku do spżycia w kampanii 1934/35. W kampanii 1935/36 wyniosło 338,869 tonn c. b. podczas gdy w kamp. 1934/35 zbył cukru w kraju wyniósł 297.346 t..

Wzrost spżycia cukru wynosi zatem około 13%.

Obszar plantacji buraczanych w kamp. 1935/36 w stosunku do obszaru w poprzedniej kamp. wzrósł o ca. 8% z 111.989 do 118.745 ha. Wzrost obszaru plantacji nastąpił w woj. centralnych, wschodnich i południowo-wschodnich. (61.308 ha w kamp. 1935/36 i 54.377 ha w kamp. 1934/35.) Obszar uprawy buraków w Wielkopolsce i na Pomorzu nie uległ zmianie (w kamp. 1934/35 — 57. 612 ha, a w kamp. 1935/36 — 57.437 ha).

Jeżeli chodzi o sytuację gorzelnictwa rolniczego to na wstępie należy stwierdzić, że zaobserwowana w kamp. 1933/34 zwyżka zbytu spirytusu na rynku wewnętrznym trwała nadal i w okresie 1935/36. Zbyt spirytusu ogółem w okresie sprawozdawczym (od VIII do VII) wyniósł: 55.221 tys. litr. 100° wzrósł więc o 11.9% w stosunku do poprzedniego okresu. Sprzedaż spirytusu na cele trunkowe wzrosła o 14.8% osiągając cyfrę 32.445 tys. l. Również tendencję zwyżkową wykazuje sprzedaż spirytusu niekonsumcyjnego (techn. napęd i skażony). Zaobserwowany wzrost wynosi 8%. Sprzedaż wynosiła bowiem 22.774 tys. l. w tem denaturatu: 9.521 tys. l. i spirytusu napędowego: 8.756. Zaobserwowana zwyżka spżycia nastąpiła niewątpliwie skutkiem przeprowadzonej na wiosnę 1935 i 1936 r. zniżki cen spirytusu i wyrobów monopolowych.

Na rynkach eksportowych ceny spirytusu pozostawały nadal na b. niskim poziomie z tendencją ku dalszej niżce. Z tego względu eksport nasz

ograniczył się jedynie do Niemiec i krajów bałtyckich, gdzie ceny były stosunkowo najwyższe i pokrywały koszty własne. Pociągnęło to za sobą spadek eksportu do niespełna 10 milj. litrów. Zrzeszenie Producentów Spirytusu wyeksportowało spirytusu w okresie od 1.IV. 1935 do 31. III. 1936 r. 4.500 tys. litr. 100°. W czasie od 1.IV. do 31.VII. b. r. — 5.552 tys. litr.

Temniemniej wzrost sprzedaży krajowych wpłynął dodatnio na sytuację gorzelnictwa rolniczego. Lekka poprawa wywołała liczniejsze niż w latach ubiegłych starania o pozwolenie na budowę nowych, względnie odbudowę zniszczonych gorzeln rolniczych. Z tego względu Ministerstwo zwróciło się do Związku z prośbą o ustalenie opinii rolniczej w sprawie wydawania nowych koncesyj na prowadzenie gorzeln. Po dokładnym zbadaniu zagadnienia i przedyskutowaniu na specjalnej konferencji z udziałem delegatów izb rolniczych i branżowych organizacji, Związek dał wobec Ministerstwa Rolnictwa wyraz pogładowi, że obecna sytuacja gorzelnictwa nie uzasadniałaby budowy nowych warsztatów przetwórczych, i że wobec tego ewent. udzielenie koncesyj winno następować sporadycznie po uprzednim dokładnym zbadaniu warunków gospodarczych w jakich znajduje się zainteresowane gospodarstwo rolne, i po uprzednim wysłuchaniu opinii Związku, Komitetu Porozumiewawczego Organizacji Gorzeln Rolniczych i właściwej izby rolniczej. Ministerstwo zaakceptowało opinię Związku i przyjęło ją za podstawę postępowania. W związku z tym odnośny referat Związku Izby i Org. Rol. brał udział w szeregu konferencji w Ministerstwie Rolnictwa odbytych celem ustalenia — bądź celowości, bądź też niecelowości uruchomienia poszczególnych gorzeln rolniczych.

Związek brał udział w pracach Ministerstwa Skarbu i Rolnictwa i R. R. nad nowelizacją rozporządzenia Ministra Skarbu do rozporządzenia Prezydenta R. P. z dn. 11. VII. 1932 r. o monopolu spirytusowym. Odnośna nowela miała na celu umożliwienie bardziej równomiernego i sprawiedliwego rozdziału kontyngentów odpędu spirytusu na poszczególne województwa i gorzelnie. Kontyngent odpędu na trzechlecie 1936/37 — 1938/39 został wyznaczony i rozdzielony już na podstawie zmienionych zasad rozdziału.

Sytuacja krochmalnictwa, była w omawianym okresie o wiele cięższą od sytuacji wyżej omówionych gałęzi przetwórstwa. Przebieg kampanii 1935/36 dla krochmalni, położonych w województwach centralnych i na wschodnich kresach, był względnie pomyślny. Wielkopolska została nawiedzona przez nieurodzaj ziemniaka, co spowodowało małą stosunkowo podaż na rynku i wysokie ceny; ponieważ wojew. poznańskie reprezentuje 70% produkcji, ceny na krochmal zwyżkowały w całej Polsce; w ten sposób w roku gospodarczym przemysł jako całość, miał do czynienia ze zjawiskiem odwrotnym, aniżeli zwykle. Przeciętna cena sprzedaży mączki ziemniaczanej w gatunku superior wynosiła 30 do 33 złotych franco stacja odbiorcza; cena ta pod koniec zaczęła chylić się ku spadkowi w oczekiwaniu niższych cen za towar z nowej kampanii i w obawie pozostania z remanentami.

Produkcja mączki ziemniaczanej wyniosła około 27.000 tonn. Eksport przekroczył normy ostatnich lat i wyniósł około 8.000 tonn mączki i 2.900 tonn dekstryny, osiągając tę ilość, która była przedmiotem pertraktacyj i porozumienia holenderskiego i polskiego.

Produkcja płatków, skoncentrowana wyłącznie w Poznańskim, z powodu nieurodzaju lokalnego ziemniaków była mała — wyniosła zaledwie około 3.000 tonn — z ilości tej nieco więcej ponad 2.000 zostało wyeksportowane.

Przeciętne ceny sprzedaży franco granica polsko-niemiecka wyniosły około 8 frs. a 100 kg. płatków ładowanych luzem.

Kampania syropiarska wzorem lat ubiegłych była prowadzoną w warunkach niesłychanie ostrej, rujnującej konkurencji — ceny sprzedaży spadały często poniżej kosztów własnych; rozpiętość cen była bardzo wielka — wynosiły one od 35 do 45 zł. (oprócz akcyzy) za 100 kg, waga netto, beczka (drewniana) darmo, franco stacja odbiorcza. Syropiarnie pracowały przeważnie ze stratą — z myślą o tem, żeby nie spaść z kontryngentu produkcji na wypadek, gdyby miało dojść do skutku projektowane porozumienie w zakresie reglamentacji produkcji krochmalniczej.

Produkcja syropu i glukozy łącznie wyniosła około 15.000 tonn.

W zakresie mleczarstwa powstają do zanotowania prace związane z wydaniem ustawy o mleczarstwie.

Około połowy lipca 1935 r. Ministerstwo Rolnictwa i R. R. zwróciło się do Związku z prośbą o opinię w sprawie opracowanego w Ministerstwie projektu tej ustawy. W związku z tym odnośny referat w ścisłym porozumieniu z referatem rynku wewnętrznego, opracował krytyczne uwagi do omawianego projektu, które wraz z tym projektem posłużyły za podstawę do dyskusji na szeregu konferencji odbytych w Związku przy udziale przedstawicieli Izby Rolniczych i zainteresowanych organizacji branżowych. Projekt Ustawy budził poważne zastrzeżenia, którym Związek dał wyraz w opinii przesłanej Ministerstwu oraz dyskusji na konferencji odbytej w Ministerstwie. Uwagi Związku zostały przez Ministerstwo w znacznej mierze uwzględnione i znalazły wyraz w projekcie złożonym do łaski marszałkowskiej. Odnośny projekt został uchwalony przez Sejm i Senat po wprowadzeniu dość nieznacznych poprawek i wszedł w życie 25 lipca 1936 r.

Zagadnienia komunikacyjne

Okres sprawozdawczy upłynął pod znakiem finalizowania przeprowadzanej przez Ministerstwo Komunikacji reformy Taryfy Towarowej. W pracach nad reformą Taryfy brał czynny udział Związek Izby i Organizacji Rolniczych R. P., opracowując, w porozumieniu z Izbami i Organizacjami Rolniczymi, wnioski o obniżce taryf na artykuły rolnicze. Wysuwane wnioski rolnicze były uzgadniane na terenie powołanej do życia przy Związku Komisji Komunikacyjnej. Poza tym przedstawiciele rolnictwa brali czynny udział w pracach specjalnej Komisji t. zw. Komisji Rewi-

zyjnej Komitetu Taryfowego, powołanej przez Komitet Taryfowy Państwowej Rady Komunikacyjnej, uzasadniając na Komisji potrzebę obniżek taryf przewozowych na artykuły rolnicze.

W miarę spadania cen produktów rolniczych stawki taryfowe za przewóz wzrastały w stosunku do wartości przewożonych artykułów. W związku z tem rolnictwo wydawało na przewozy stosunkowo coraz to większe sumy. Przyjmując, iż obciążenie rolnictwa kosztami przewozowymi w roku 1928-ym było normalne, należy stwierdzić, że każdy rok następny przynosił rolnictwu straty na przewozach kolejowych.

W celu wykazania, jakie straty poniosło rolnictwo w ciągu lat ostatnich na skutek utrzymania przez P. K. P. stawek taryfowych na niezmienionym poziomie, Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. przeprowadził w okresie sprawozdawczym dokładne badania i dokonał szeregu obliczeń, które w wyniku doprowadziły do wniosku, że nieprzystosowanie stawek przewozowych do zniżki cen prowadziło do nadmiernego obciążenia rolnictwa w wysokości około 40.000.000 złotych rocznie. Przeprowadzenie tych badań umożliwiło rolnictwu głębszą analizę zagadnień taryfowych związanych z obrotem artykułami rolniczymi oraz stworzyło podstawę do przywrócenia normalniejszych stosunków w zakresie obciążenia rolnictwa kosztami przewozu kolejowego.

Podjęmowane w ciągu lat ostatnich wysiłki organizacji rolniczych o obniżkę taryf na artykuły rolnicze dały w okresie sprawozdawczym pewne pozytywne wyniki, co znalazło swój wyraz w nowej Taryfie Towarowej. Poza szeregiem zmian natury porządkowej, dotyczących postanowień i przepisów taryfowych uzyskano w taryfie zniżki szeregu stawek przewozowych. Podkreślić przy tym należy, że przy rewizji taryfy Ministerstwo Komunikacji w pierwszej kolejności uwzględniło potrzeby rolnictwa, które pod względem taryf przewozowych znalazło się w znacznie trudniejszym położeniu od przemysłu. Przyznawane w ciągu lat ostatnich zniżki taryfowe łatwiej dyskutował przemysł, lepiej zorganizowany od rolnictwa, zwłaszcza że przy reformie taryfy towarowej w roku 1929 wyszedł bardziej obronną ręką, uzyskując niższe stawki. Przyznane ostatnio, w związku z reformą Taryfy Towarowej, zniżki miały na celu przede wszystkim ożywienie obrotów towarowych na rynku wewnętrznym oraz zbliżenie odległych produkcyjnych rynków kresowych do centrum kraju. Zasadniczy postulat rolnictwa dostosowania taryf do rzeczywistych warunków gospodarczych został w pewnym stopniu uwzględniony.

Uzyskano obniżkę taryf na masowe artykuły rolnicze, posiadające dla rolnictwa znaczenie najistotniejsze jako to: zboża, i przetwory, ziemniaki, buraki cukrowe, zwierzęta żywe, pasze, warzywa, owoce, mleko, skóry i t. p. Przyznane zniżki dotyczą tylko obrotu wewnętrznego. O ile chodzi o eksport to, jedynie w zakresie eksportu zbóż i przetworów zbożowych zdołano uzyskać ulgi przewozowe, wykazując, że jedynie obniżenie stawek przewozowych przy przewozie zbóż i przetworów tak w obrocie wewnętrznym, jak i eksporcie, pozwoli osiągnąć zamierzony efekt gospodarczy. Prze-

prowadzone w tym zakresie zniżki taryfowe zmierzają do ułatwienia eksportu zbóż i przetworów z okolic bliżej portów położonych oraz do umożliwienia Kresom Wschodnim zaopatrywania rynku wewnętrznego.

Najdalej idące zniżki zostały uzyskane w zakresie stawek przy przewozie zwierząt żywych, które od roku 1929 t. j. od czasu poprzedniej reformy Taryfy Towarowej nie ulegały zmianom. Przyznane zniżki taryfowe wahają się w granicach od 30 — 40% w zależności od odległości i zostały zastosowane generalnie do wszelkich przewozów wewnętrznych, przy czym zniżka stawek przewozowych wzrasta w miarę zwiększania się odległości przewozu. Takie zmiany w taryfie umożliwiają odległym rynkom kresowym zaopatrywanie ośrodków konsumcyjnych w żywiec oraz powinny przyczynić się do wzrostu przewozów żywca na P. K. P. Obniżony poziom stawek na przewóz zwierząt żywych przy równoczesnej zmianie układu baremu na dalszych odległościach, powinien przyczynić się do wyrównania cen na żywiec w kraju oraz do uregulowania obrotów żywcem na zdrowych podstawach, zwłaszcza w związku z przeprowadzonymi bardzo intensywnie pracami nad organizacją rynków zbytu.

W zakresie przewozu mięsa i zwierząt domowych bitych uzyskano zniżkę taryfową przy przewozie tych artykułów do znaczniejszych ośrodków konsumcyjnych z rzeźni — których urządzenia techniczne i sanitarne oraz służba lekarsko-weterynaryjna zostały przystosowane do obowiązujących przepisów prawnych, oraz szczególnych wymogów władz zabezpieczających dostarczanie mięsa odpowiedniej jakości.

Uzyskano również obniżkę stawek taryfowych przy przewozie ryb słodkowodnych.

W zakresie innych podstawowych artykułów rolniczych uzyskano zniżkę przy przewozie ziemniaków i buraków cukrowych. W celu umożliwienia gospodarstwu rolnym, w szerszym niż dotąd zakresie, użytkowania pasz oraz wyrównania niedoboru pasz w okręgach deficytowych, przeprowadzono obniżkę stawek taryfowych na następujące pasze: na otręby, odpadki przy wyrobie kaszy, makuchy, wysłodki buraczane świeże i suszone. Równocześnie uzyskano obniżkę taryf przy przewozie przetworów z odpadków pochodzenia zwierzęcego. Obniżono i zrównano stawki przy przewozie siana i słomy. Wobec corocznego niedoboru słomy na karmę i ściółkę dla inwentarza w okolicach podgórskich uzyskano obniżkę taryf przy dowozie słomy do powyższych okręgów. W celu przyjęcia z pomocą warzywnictwu i owocarstwu obniżono taryfy przy przewozie warzyw i owoców, umożliwiając przewóz warzyw w obrocie wewnętrznym i dowóz warzyw na Górny Śląsk oraz przywóz owoców z Kresów Wschodnich do innych okręgów gospodarczych.

Dla poparcia produkcji krajowej surowców włókienniczych wprowadzono zniżki taryfowe przy przewozie słomy i włókna lnianego i konopnego.

O ile chodzi o transport artykułów rolniczych pierwszej potrzeby uzyskano wprowadzenie specjalnych taryf t. zw. aprowizacyjnych, które ułatwiają dostawy niezbędnych artykułów rolniczych dla aprowizacji miast.

W zakresie przewozu skór surowych uwzględniono słuszny postulat rolnictwa, zmierzający do potanienia dowozu skór do miejsc zbiorczych drobnicą, oraz dalszego przewozu skór z punktów zbiorczych do garbarni w przesyłkach wagonowych. Poza tym obniżono taryfy przy przewozie drożdży, krochmalu, piwa i spirytusu. Uzyskano również szereg obniżek w zakresie przewozu drzewa różnych sortymentów, wikliny, drzewek owocowych i t. p.

W końcu w szerszym niż dotąd zakresie, uwzględniono w nowych taryfach potrzeby odległych rynków kresowych, opracowując w nowych taryfach specjalnie niższe stawki dla Kresów Wschodnich.

Ponadto w okresie sprawozdawczym Związek Izb i Organizacji Rolniczych R. P. korygował, w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Reform Rolnych, błędy i niedociągnięcia, jakie zaszły w nowym wydaniu Taryfy Towarowej. Równocześnie, na żądanie Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych, Związek Izb i Organiz. Rolniczych R. P. wydawał opinie w zakresie różnorodnych spraw, związanych z transportem, dotyczących również bezpośrednich taryf związkowych.

Przedstawiciel Związku brał czynny udział w pracach istniejących przy Ministerstwie Komunikacji Komisji do spraw przewozowych, której kompetencje w tym czasie zostały znacznie rozszerzone. Prace tej Komisji zmierzają do usprawnienia i regulowania przewozów wspólnymi siłami zainteresowanych stron i P. K. P. Zreformowana Komisja do spraw przewozowych odegrać może poważną rolę przy regulowaniu wszelkich spraw związanych z przewozem artykułów rolniczych.

Doceniając znaczenie działalności Państwowej Rady Komunikacyjnej i jej Komitetów dla życia gospodarczego, Związek Izb i Organ. Rolniczych R. P. wystąpił do p. Ministra Komunikacji z prośbą o przyspieszenie zwołania nowej kadencji Państwowej Rady Komunikacyjnej, ewentualnie o podjęcie prac Rady w dotychczasowym składzie.

Wreszcie, w związku z ustalaniem zasad udzielania koncesyj samochodowych Związek Izb i Organizacji Rolniczych R. P. opracował postulaty rolnictwa w sprawie przewozu towarów samochodami.

Jak powiedziano wyżej, przeprowadzona w okresie sprawozdawczym, reforma Taryfy Towarowej objęła jedynie przewozy wewnętrzne. Stawki przy eksporcie (poza zbożami) zostały utrzymane na niezmiennym poziomie, co naruszyło istniejący poprzednio stosunek pomiędzy taryfami wewnętrznymi a eksportowymi, stwarzając dla eksportu niekorzystną sytuację. Wobec znaczenia, jakie eksport artykułów rolniczych, posiada dla kształtowania się cen na naszym rynku wewnętrznym, głównym zadaniem organizacji rolniczych w przyszłym roku gospodarczym musi być dążenie do uzyskania niżek przy taryfach eksportowych. Jednocześnie stałe badanie skutków dokonanej rewizji Taryfy Towarowej zarówno w zakresie kształtowania się cen, jak i w zakresie rozmiaru przewozów, będzie dawało materiały i podstawy do wniosków, zmierzających do jaknajwłaściwszego dostosowania taryf do obecnych warunków rolnictwa.

Prace statystyczne

Pracę referatu statystycznego posiadały dwojaki charakter: prac stałych i prac wykonywanych na żądanie innych referatów Związku Izb i Organizacji Rolniczych. Do prac stałych należy prowadzenie całego szeregu notowań terminowych (dziennych, tygodniowych, miesięcznych i t. d.): kursu walut, cen ważniejszych artykułów rolniczych, roślinnych i zwierzęcych na rynkach krajowych i zagranicznych, handlu zagranicznego Polski temi artykułami, oraz sporządzanie tablic specjalnych.

Szczegółowy wykaz prac stałych przedstawia się jak następuje:

I. Prowadzono notowania kursów dewiz na giełdzie warszawskiej na: New-York, Londyn, Paryż, Pragę, Zurych, Berlin, Sztokholm, Kopenhagę, Amsterdam oraz kursu dolara na giełdach w: Berlinie, Paryżu, Wiedniu, Pradze, Zurychu. Notowania kursów dewiz wykorzystywane były przy przeliczeniach cen na rynkach zagranicznych na złote polskie.

II. Prowadzono notowania cen:

1) czterech głównych zbóż — pszenicy, żyta, jęczmienia i owsa — na giełdach krajowych i zagranicznych według ceduł giełdowych, notowań Giełdy Zbożowo-Towarowej w Warszawie oraz danych, zamieszczonych w Wiadomościach Statystycznych. Na każdym rynku notowany jest jeden gatunek zboża (standart). Z notowań dziennych wyprowadzane są średnie tygodniowe, miesięczne i roczne.

Notowane są ceny na następujących rynkach zbożowych: a) pszenicy: Warszawa, Poznań, Lwów, Kraków, Berlin, Hamburg, Praga, Wiedeń, Paryż, Ryga, Liwerpool, New-York, Buenos-Ayres, Rotterdam; b) żyta: te same rynki z wyjątkiem Buenos-Ayres i Rotterdamu; c) jęczmienia: Warszawa, Poznań, Berlin, Hamburg, Praga, Wiedeń, Paryż, Ryga, Chicago; d) owsa: Warszawa, Poznań, Lwów, Kraków, Berlin, Hamburg, Praga, Wiedeń, Paryż, Ryga, Liwerpool, Chicago, Buenos-Ayres;

2) otrąb żytnich i pszennych na giełdzie warszawskiej w/g ceduły Giełdy Zbożowo-Towarowej w Warszawie; prowadzono ewidencję cen dziennych miesięcznych i rocznych;

3) makuchów lnianych, rzepakowych, słonecznikowych i śruty sojowej na giełdzie warszawskiej w/g notowań Giełdy Zbożowo-Towarowej w Warszawie; prowadzono notowania cen dziennych, miesięcznych i rocznych.

4) nasion w/g cennika firmy „Hozakowski” w Toruniu; prowadzono notowania cen miesięcznych i rocznych nasion: koniczyzny białej i czerwonej, seradeli, wyki, peluszeki, grochu Victoria, grochu polnego, bobiku, gorczycy, rzepiku ozimego, łubinu żółtego, siemienia lnianego, konopnego, maku niebieskiego, tymotki i rajgrasu;

5) żywej wagi bydła w/g ceduł taragowiska miejskiego w Poznaniu, giełdy mięsnej w Warszawie, Pradze, i Wiedniu; prowadzone były notowania cen: a) w Poznaniu — ceny tygodniowe, miesięczne i roczne wołów, buhajów, krów, jałowizny i cieląt; b) w Warszawie — ceny tygodniowe, miesięczne i roczne wołów stadników, krów i cieląt; c) w Wiedniu i Pradze — ceny krów i trzody chlewnej;

6) żywej wagi owiec w Poznaniu;

7) żywej wagi trzody chlewnej w/g ceduł targowiska miejskiego w Poznaniu, giełdy mięsnej w Warszawie, Pradze i Wiedniu; prowadzone były notowania cen: a) w Poznaniu ceny tygodniowe, miesięczne i roczne wszystkich notowanych gatunków; b) w Warszawie ceny tygodniowe, miesięczne i roczne wszystkich gatunków notowanych; c) w Pradze — ceny świn polskich, w Wiedniu ceny świn mięsnych;

8) bekonu polskiego w Londynie — notowano ceny tygodniowe, miesięczne i roczne.

9) mleka w Warszawie w/g Cennikowej Komisji Nabiałowej w Warszawie;

10) masła w Warszawie w/g Cennikowej Komisji Nabiałowej w Warszawie;

11) jaj w Warszawie (za skrzynie, za 1000 sztuk i za 1 kg.) w/g danych Związku Spółdzielni Mleczarskich i Jajczarskich;

12) płaconych producentom rolnym w/g danych G. U. S. za: żyto, pszenicę, jęczmień, owies, grykę, groch, ziemniaki jadalne i fabryczne, siano łąkowe, siano koniczynowe, słomę, mleko, jaja, konia roboczego, krowę dojną, owce, wieprza.

Notowane były ceny miesięczne i roczne, przyczem średnie ceny roczne dotyczą zarówno lat kalendarzowych, jak i gospodarczych (od 1.VIII do 31.VII).

III. Prowadzono statystykę handlu zagranicznego Polski artykułami rolniczymi według danych zawartych w miesięcznikach handlu zagranicznego Polski G. U. S. Zestawienia dotyczą lat gospodarczych (od 1.VIII do 31.VII), podawane są w ilości i wartości i obejmują cztery zasadnicze działy: artykuły pochodzenia roślinnego, zwierzęcego, drzewo surowe i nawpół obrobione, oraz przemysł rolny.

IV. Sporządzono tablice specjalne dotyczące:

1) Przywozu i wywozu ziarna łącznie z mąką przerachowaną na ziarno dla pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa w/g miesięcy i lat kalendarzowych i gospodarczych.

2) Wywozu z Polski zwierząt żywych (bydła, cieląt, trzody chlewnej) oraz produktów zwierzęcych (mięsa wołowego, cielęcego, baraniego, wieprzowego, bekonów, wszelkich wędlin i t. d.) w/g miesięcy i lat gospodarczych.

3) Przywozu i wywozu masła — w/g miesięcy i lat gospodarczych.

Wszystkie wyżej wymienione stałe prace referatu statystycznego miały na celu szybkie zaspakajanie, bez potrzeby uciekania się do źródeł, najczęściej powtarzających się zapotrzebowań ze strony innych referatów, zwłaszcza Wydziału Ekonomicznego Związku.

Ponadto pewna część wymienionych materiałów liczbowych, uzupełniona danymi z publikacji G. U. S., względnie Instytutu Badania Konjunktur (wskaźniki cen), lub też własnymi obliczeniami, była publikowana

w „Rolniku Ekonomiście” w dziale „Statystyka”. Drukowane były tablice następujące:

1) Ceny ważniejszych produktów rolniczych w Polsce: pszenicy, żyta, jęczmienia, owsa, ziemniaków, nasion konicyzny czerwonej, seradeli, wyki, łubinu żółtego, grochu „Victoria”, rzepiku, bydła rogatego, cieląt, trzody chlewnej, owiec, mleka, masła, jaj, otrąb żytnich, makuchów, siana; ceny te były podawane miesiącami.

2) Stosunek cen produktów hodowli do cen żyta i pasz; (stosunek cen żywej wagi bydła do cen żyta, siana, ziemniaków; stosunek ceny mleka do cen żyta, otrąb żytnich, makuchów lnianych, siana i ziemniaków); dane podawane są w/g miesięcy.

3) Miesięczne wskaźniki cen przy podstawie roku 1928 = 100; a) hurtowych ogółem, artykułów rolnych, artykułów przemysłowych, artykułów sprzedawanych bezpośrednio przez rolników, nabywanych przez rolników surowców i półfabrykatów przemysłowych; b) kosztów utrzymania w Warszawie: ogółem i koszty żywności.

4) Przywóz i wywóz niektórych artykułów lub grup artykułów rolniczych według wydawnictw G. U. S. od początku roku gospodarczego (sierpień) do miesiąca bieżącego; po stronie przywozu wymienionych jest 25 pozycji, po stronie wywozu — 40.

5) Przywóz i wywóz z Polski artykułów rolniczych — w cyfrach absolutnych i w % ogólnego wywozu w/g lat kalendarzowych i gospodarczych (wskaźniki).

6) Ubój i obrót zwierzętami rzeźnymi.

7) Wartość produkcji polowej i łkowej.

Z prac niestałych wykonywanych w okresie sprawozdawczym w miarę nasuwającej się potrzeby należy wymienić jako ważniejsze i wymagające dłuższego opracowania.

A. Prace dotyczące handlu zagranicznego artykułami rolniczymi z szeregiem państw obcych.

Opracowano dane statystyczne dotyczące handlu zagranicznego artykułami rolniczymi Polski z Belgią, Holandią, Węgrami, Austrią, Danią, Włochami, Francją, Rumunią, Szwajcarią, Niemcami, Estonią, Finlandią, Argentyną, Hiszpanią i Norwegią zarówno ze strony polskiej (G. U. S.) jak i ze strony tych państw (wg. statystyki zagranicznej).

B. Prace dotyczące różnych zagadnień.

1) Opracowanie danych statystycznych do memoriału Związku Iz i Organizacji Rolniczych R. P. w sprawie polityki gospodarczej.

2) Dochód brutto rolnictwa w okresie lat 1928/29 — 1933/34.

3) Opracowanie i uzupełnienie (co miesiąc) zestawień dotyczących pomocy państwowej przy wywozie artykułów zwierzęcych (w/g danych G. U. S. i Ministerstwa Przemysłu i Handlu).

4) Opracowanie wywozu artykułów zwierzęcych.

5) Ceny nasion tłuszczowych na giełdach światowych 1934, 1935 i 1936 r. w/g danych Giełdy w Rotterdamie.

- 6) Opracowanie przywozu surowców oleistych (przeliczenie ich na oleje) i olejów w r. 1935 i 1936.
- 7) Opracowanie danych dotyczących spożycia makuchów w Polsce.
- 8) Szczegółowe zestawienie przywozu maszyn rolniczych z Anglii, uzupełniane kilkakrotnie danymi z ostatnich miesięcy.
- 9) Przywóz i wywóz wszelkich owoców i warzyw świeżych i suszonych w okresie lat 1928 — 1935.

Działalność na terenie międzynarodowym

W okresie sprawozdawczym zostały sfinalizowane starania podjęte w ubiegłym roku gospodarczym, mające na celu zapoczątkowanie stałej bezpośredniej współpracy pomiędzy rolnictwem polskim i francuskim. W pierwszej połowie listopada 1935 r. udała się do Francji delegacja rolnictwa polskiego pod przewodnictwem p. senatora Kazimierza Fudakowskiego w celu ściślejszego sformułowania postulatów ustalonych podczas bytności delegacji francuskiej w Warszawie w czerwcu 1935 r. Pomiędzy obu delegacjami zostało osiągnięte całkowite porozumienie, zarówno w zakresie postulatów zmierzających do rozwoju obustronnej wymiany towarowej, jak i w zakresie wychodźstwa. Stwierdzono jednocześnie celowość stałych bezpośrednich stosunków pomiędzy zorganizowanym rolnictwem obu krajów i w tym celu postanowiono powołać do życia stały organ porozumiewawczy wyłoniony z jednej strony przez Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. z drugiej zaś przez Francuski Komitet do Międzynarodowych Stosunków Rolniczych, — pod nazwą Komitetu Polsko-Francuskiego dla Spraw Rolniczych (*Chambre Agricole Franco-Polonaise*). Przewodnictwem Sekcji Polskiej wymienionego Komitetu zostało powierzono p. Senatorowi Fudakowskiemu, w skład Sekcji weszli pp. Senator Edward Kleszczyński, Poseł Czesław Wróblewski, Rektor Witold Staniewicz. Przewodnictwem Sekcji Francuskiej objął p. Senator Faure. (Sprawozdanie szczegółowe z przebiegu konferencji paryskiej oraz tekst powziętych rezolucji znajduje się w „Rolniku Ekonomście” Nr. 24 z dnia 15.XII. 1935 r.).

Doroczne zebrania *Międzynarodowej Komisji Rolniczej* — Walne zebranie Komisji oraz zebranie Sekcji Pracy i Sekcji Spółdzielczej — odbyły się w Oslo w dniach 27 — 31 lipca 1936 r.

W zebraniach brali udział pp. Senator K. Fudakowski i prof. W. Staniewicz w charakterze delegatów Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. pp. A. Mazaraki, Z. Nadratowski — członkowie Sekcji Pracy z ramienia Związku, oraz delegat Międzynarodowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego p. Humnicki.

Głównym przedmiotem obrad ogólnego zebrania Międzynarodowej Komisji Rolniczej było ustalenie programu Międzynarodowego Kongresu Rolniczego mającego się odbyć w Hadze w czerwcu 1937 r.

Obok szeregu spraw omawianych na kongresach poprzednich program

ten zawiera trzy tematy, które nowością swoją stanowią przedmiot zainteresowania w świecie rolniczym, są to:

1. Jaronizacja płodów rolniczych, czyli dążenie do wyhodowania odmian o skróconym okresie wegetacyjnym (referat generalny przydzielony Polsce).
2. Sztuczne zapładnianie pogłowia bydłęcego i końskiego.
3. Przetwarzanie niektórych surowców na sztuczną wełnę, bawełnę i analogiczne produkty.

Następnie poza sprawami organizacyjnymi były postawione na porządku dziennym ogólnego zebrania Komisji następujące sprawy:

1. „*Rolnictwo i problemat wyżywienia*” zagadnienie opracowywane obecnie równocześnie przez Ligę Narodów, Międzynarodowy Instytut Rolniczy w Rzymie i Międzynarodowe Biuro Pracy w Genewie.
2. „*Prawo spadkowe i dziedziczenie w rolnictwie według doświadczeń w poszczególnych krajach*”.
3. „*Problemat drzewny w płaszczyźnie międzynarodowej*”.

Główny referat na temat „Rolnictwo i problemat wyżywienia” został powierzony przedstawicielowi Międzynarodowego Biura Pracy w Genewie p. v. Bülow'owi — koreferat p. Senatorowi Fudakowskiemu, jako członkowi Komitetu Wyżywienia (Comité Mixte d'Alimentation) powołanego przez Ligę Narodów w jesieni 1935 r.

W wyniku dyskusji przeprowadzonej nad obu referatami powzięto rezolucje następującej treści:

„Zgromadzenie Ogólne:

podkreśla gospodarczą doniosłość problemu wyżywienia i potrzebę przeprowadzenia głębszych badań nad sposobem odżywiania się warstw rolniczych w związku z bezrobociem w rolnictwie;

wyraża życzenie, by badania te zostały przeprowadzone przez Komitet Mieszany Ligi Narodów dla zagadnień wyżywienia, ze specjalnem uwzględnieniem spraw wyżywienia w krajach o przewadze ludności rolniczej;

uznaje doniosłość i pożyteczność istnienia w poszczególnych państwach komitetów, złożonych z higienistów, przedstawicieli rolnictwa i władz publicznych, mających na celu przeprowadzenia badań nad podniesieniem poziomu spożycia środków żywności we wszystkich warstwach społecznych, a zwłaszcza wśród dzieci w wieku szkolnym, dzieci młodszych, niemowląt i matek karmiących;

aprobuje stanowisko zajęte przez przedstawicieli rolnictwa wchodzących w skład Komitetu Mieszanego;

uznaje potrzebę poparcia tej sprawy przez organizacje rolnicze wszystkich państw oraz pożyteczność inicjatyw rządowych, zmierzających do jakościowego i ilościowego podniesienia konsumpcji produktów żywnościowych;

podkreśla doniosłość współpracy Międzynarodowej Komisji Rolniczej, jako naczelnej instytucji zrzeszonego rolnictwa, z Komitetem Mieszanym, odnośnie zagadnień produkcji i konsumpcji surowców spożywczych”.

„Prawo spadkowe i dziedziczenie w rolnictwie” według doświadczeń w poszczególnych krajach zostało zreferowane przez p. M. Knut Robberstadt dla stosunków norweskich oraz przez p. Dr. W. Saure dla stosunków niemieckich.

„Problemat drzewny w płaszczyźnie międzynarodowej” był opracowany przez trzech referentów: p. Arne Meidell (Norwegia) dr. Parchmann (Niemcy), i dyr. W. Babińskiego (Polska). Przeprowadzona nad referatami dyskusja stwierdziła, iż zalecane od kilku lat przez Międzynarodową Komisję Rolniczą porozumienia bilateralne i multilateralne pomiędzy krajami eksportującymi są jak dotychczas najlepszym i najbardziej polecenia godnym sposobem walki z kryzysem i dezorganizacją rynku drzewnego.

Zebrań Sekcji Spółdzielczej istniejącej przy Międzynarodowej Komisji Rolniczej obradowało nad zagadnieniem sposobu dostarczania kredytu dla spółdzielczości rolniczej. Po wysłuchaniu referatu p. Tardy prezesa francuskiej „Caisse Nationale du crédit agricole” i p. Dvorak’a v. prezesa Banku Emisyjnego czechosłowackiego przyjęto rezolucje zgłoszone przez p. Senatora Fudakowskiego następującej treści.

„Zgromadzenie Ogólne Międzynarodowej Komisji Rolniczej, po wysłuchaniu przedstawionych przez Panów Tardy i Dvorak’a sprawozdań, dotyczących zagadnień kredytowych spółdzielni rolniczych, i po przeprowadzeniu wszechstronnej dyskusji, podkreśla potrzebę uzyskania analogicznych informacji, dotyczących kredytów rolniczych w pozostałych krajach i wzywa swych członków, by w możliwie krótkim czasie nadesłali do Sekretarjatu Komisji odnośne sprawozdania;

Podkreśla doniosłość stworzenia form kredytu rolniczego, odpowiadających potrzebom nowoczesnego rolnictwa i potrzebę wprowadzenia tych form w życie przez Banki Emisyjne;

zaleca biuru Międzynarodowej Komisji Rolniczej wniesienie powyższego zagadnienia na porządek obrad XVII-go Międzynarodowego Kongresu Rolniczego, który odbędzie się w Hadze w 1937-ym r.”

Na zebraniu Sekcji Pracy głównym przedmiotem zainteresowania był referat wygłoszony przez prof. Staniewicza „O bezrobociu w rolnictwie w Polsce”. Przedstawione wyniki badań i uzasadnienie cyfr domniemanego bezrobocia rolniczego wywołały szeroką dyskusję stwierdzającą doniosłość zagadnienia i potrzebę ustalenia jego rozmiarów, w wyniku której przyjęto następującą rezolucję:

„Zgromadzenie ogólne uznając potrzebę ustalenia, według pewnej jednolitej metody, rozmiarów rzeczywistego bezrobocia w rolnictwie, które to bezrobocie obejmuje, poza robotnikami najemnymi, dużą część ludności wiejskiej, zwłaszcza w krajach o większości ludności rolnej, i podkreślając ścisły związek zagadnienia wyżywienia z rozmiarami rzeczywistego bezrobocia w rolnictwie, wzywa członków do nadesłania do Sekretarjatu Międzynarodowej Komisji Rolniczej opracowanych według jednolitej me-

tody sprawozdań, dotyczących ich krajów, w terminie umożliwiającym przedstawienie sprawozdania ujmującego całokształt zagadnienia, na Zgromadzeniu Ogólnem w Hadze w roku 1937-ym”.

Następnie było omawiane zagadnienie pracy i urlopów płatnych w rolnictwie. Podkreślono potrzebę ochrony pracy zarówno wolnej jak i najemnej oraz utrzymania bądź wprowadzenia płatnych urlopów w rolnictwie przystosowanych do ustalonych zwyczajów i specjalnych warunków gospodarki rolnej.

W dniach 18 i 19 czerwca 1936 r. w Poznaniu oraz 20 czerwca w Warszawie odbyły się obrady X-go Kongresu Międzynarodowego Związku Plantatorów Buraka Cukrowego przy udziale przedstawicieli dziesięciu państw zainteresowanych. Rolnictwo polskie było reprezentowane przez oba Związki Stowarzyszeń Plantatorów Buraka Cukrowego (w Warszawie oraz Wielkopolski i Pomorza) wchodzące w skład członków Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. Przewodniczył na zebraniach prezes Międzynarodowego Związku Plantatorów p. A. Montmirel.

Z ramienia Międzynarodowej Komisji Rolniczej w Paryżu brał udział vice-prezes Komisji Senator K. Fudakowski.

Powzięto szereg rezolucyj, w których:

stwierdzono, iż uprawa buraków cukrowych jest dla Europy koniecznością podstawową z uwagi na wpływ, jaki wywiera na sprzęty innych płodów rolnych, na wymogi bytu ludności wiejskiej, na walkę z bezrobociem, hodowlę inwentarza oraz na bilanse handlowe poszczególnych państw.

Stwierdzono konieczność kontyngentowania produkcji cukrowej i buraczanej ze względu na ustalenie cen na poziomie odpowiadającym warunkom.

Uznano możliwość uporządkowania międzynarodowej produkcji cukru w drodze zwołania Międzynarodowej Konferencji Cukrowniczej.

Wypowiedziano się za intensywną propagandą na rzecz stałego zwiększania spożycia cukru.

Podkreślono konieczność ogólnego rozszerzenia akcji zwalczania sacharyny.

Zalecono organom Międzynarodowego Związku zorganizowanie w tempie przyspieszonym ankiety co do następujących trzech zagadnień:

1. Stosowania cukru skażonego oraz suszonych krajanek w żywieniu inwentarza.
2. Kosztów produkcji buraków cukrowych oraz podziału wpływów z produkcji cukru pomiędzy rolnictwo i przemysł cukrowniczy, na podstawie kontraktów plantacyjnych w poszczególnych krajach.
3. Zarówno naukowych jak i technicznych środków zwalczania pluskwy buraczanej.

Międzynarodowy Komitet Drzewny (Comité International du Bois) zorganizował w listopadzie 1935 r. Międzynarodowy Zjazd eksporterów Drzewnych, na którym podpisano układ określający kwoty eksportowe

w zakresie materiałów tartych iglastych dla poszczególnych państw eksportujących drewno na rok 1936. Do układu przystąpiła Polska, Austria, Czechosłowacja, Jugosławia, Finlandia, Rumunia, Szwecja i Z. S. S. R.

Doroczne zebranie C. I. B. odbyło się w Wiedniu w marcu 1936 r. Z ramienia Polski brali udział pp. hr. Ostrowski (wybrany ponownie na przewodniczącego) oraz W. Babiński jako przedstawiciele Zrzeszenia Związku Właścicieli Lasów wchodzącego w skład członków Związku Izb i Organizacji Rolniczych R. P.

PRACE W DZIEDZINIE USTAWODAWSTWA GOSPODARCZEGO I ORGANIZACJI ROLNICTWA

Sprawy finansowo-rolne

W pierwszej części okresu sprawozdawczego działalność Związku w zakresie spraw finansowo-rolnych była skoncentrowana na zagadnieniu karencji. Związek bronił tezy, że karencja winna być przedłużona na okres conajmniej 3-ich lat (w październiku 1935 r. upływał okres karencji) i że powinna objąć cały kredyt krótkoterminowy bez względu na charakter osoby wierzyciela. Stanowisko to było konsekwencją licznych przedstawień, jakie czynił Związek w okresie prac nad dekretem z października 1934 r. W opinii sfer rolniczych było jasne, że dochodowość gospodarstw wiejskich była w owym czasie w takim stanie, że conajwyżej można było spodziewać się spłacania onbżonych procentów od długów rolniczych. Żądanie płacenia rat kapitałowych było nie tyle nierealnym, że musiałoby — zdaniem Związku — przekreślić wszystkie ulgi, płynące z ustawodawstwa finansowo-rolnego.

Stanowisko to nie znalazło uznania na jesieni 1934 r., natomiast zostało przyjęte za słuszne na jesieni 1935 r., kiedy to zaprowadzono okres karencyjny na okres lat trzech. To niezdecydowanie w zakresie porządkowania długów rolniczych stanowiło, oczywiście, jeden z licznych czynników, wywołujących rozgoryczenie u wierzycieli i demoralizujących dłużników.

Drugi temat, którym zajmowano się stale, stanowiło niewykorzystywanie przez Rząd delegacyj ustawodawczych, przewidzianych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. o konwersji i uporządkowaniu długów rolniczych.

Zaznaczyć należy, że do chwili obecnej nie został właściwie uruchomiony rozdział III wspomnianego rozporządzenia, przewidujący konwersję długów krótkoterminowych na długoterminowe.

Szczegółowe zasady postępowania układowego oraz problemat uporządkowania zadłużenia spółdzielni rolniczych stanowiły dalsze przedmioty prac referatu finansowo-rolnego.

Z drobniejszych spraw, zaopiniowanych przez Związek na życzenie Ministerstwa Sprawiedliwości, należy wymienić sprawę sporządzania odpisów protestów oraz ustalenia godzin protestu.

Również szczegółowe prace prowadzono w dziedzinie uporządkowania

długów z tytułu melioracji rolnych. Wreszcie dostarczono materiałów do prac na tematy finansowo-rolne na życzenie posłów i senatorów.

Ponadto Związek zwracał się do:

Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych w sprawie obniżenia oprocentowania kredytów, przeznaczonych dla spółdzielni na zakup zboża.

Państwowego Banku Rolnego w sprawie kredytów sadowniczych i w sprawie kredytów na zabudowę gruntów otrzymanych z działów rodzinnych, o ile stanowią jednostkę samowystarczalną.

Banku Polskiego w sprawie kredytów rejestrowych dla osób o ograniczonym zarządzie majątkiem, w związku z ustawodawstwem układowo-likwidacyjnym.

Komisja do spraw ustroju rolnego

Zarząd Związku Izb i Organizacyj Rolniczych powołał w okresie sprawozdawczym Komisję do spraw ustroju rolnego, na czele której stanął prof. dr Witold Staniewicz. Na pierwszym zebraniu, które odbyło się w dniu 12 czerwca 1936 r., komisja stwierdziwszy wzmogłą aktualność zagadnień ustroju rolnego, uznała, iż najbardziej zaniedbanym, a równocześnie jednym z najbardziej podstawowych zagadnień, związanych z prawą naszej wadliwej struktury agrarnej, jest sprawa przeciwdziałania rozdrabnianiu gospodarstw włościańskich. Komisja — za zgodą Dyrektora Biura Związku — powołała na swego referenta p. Z. Rusinka, któremu poruszyła zorganizowanie badań w zakresie niepodzielności gospodarstw włościańskich.

Sprawy danin i opłat prawno-publicznych

Prace referatu danin i opłat prawno-publicznych, prowadzone w okresie sprawozdawczym — z punktu widzenia rzeczowego — można rozgrupować według następujących działów.

- 1) Prace programowe.
- 2) Prace opiniotwórcze w związku z rządowymi projektami ustaw i rozporządzeń.
- 3) Prace, związane z postulatami izb i organizacyj rolniczych, dotyczącymi aktualnych zagadnień z dziedziny praktycznego wykonania ustaw podatkowych i ubezpieczeniowych.

Prace programowe w zakresie podatków.

Na pierwszym planie wypada postawić tu prace, związane z wykonywaną reformą podatku gruntowego. Z chwilą uchwalenia ustawy o klasyfikacji gruntów — inicjatywa w sprawach, związanych z reformą, przeszła zasadniczo do Ministerstwa Skarbu. Jednakowoż Związek nie przestał interesować się zasadami dalszych etapów reformy, które w ustawie, poświęconej przede wszystkim klasyfikacji, — zostały tylko zakreślone ogólnikowo. W szczególności doniosłe znaczenie posiada sprawa okręgów

rolniczych i leśnych. Jak wiadomo stawki przyszłego podatku gruntowego określone być mają nie tylko w zależności od żyzności gleby, ale także od stosunków ekonomicznych i klimatycznych dla miejscowości, w której jest położony grunt opodatkowany.

Wskaźnik ekonomiczny i klimatyczny, — wpływający na wysokość stawki podatkowej będzie ustalony w następstwie prac nad podziałem państwa na t. zw. okręgi rolnicze i leśne. Kwestia słuszności zasad, na których oprze się praca nad okręgami, posiada doniosłe znaczenie dla sprawliwego rozkładu przyszłego podatku gruntowego. Samo zagadnienie jest wysoce skomplikowane i wymaga dłuższych i głębszych studiów. Ponieważ kilkoletni okres czasu, w którym prowadzone mogą być prace klasyfikacyjne, w całości może być poświęcony na studia nad wymienionymi okręgami, przeto istnieje możliwość głębokiego przestudiowania całości zagadnienia. W roku sprawozdawczym referat danin i opłat prawno-publicznych prowadzi w tym zakresie wstępne badania. Efektem ich są ustalone już w momencie oddania do druku niniejszego sprawozdania — zasadnicze zręby metody prac nad okręgami.

Zarys metody poddany będzie krytyce komisji danin i opłat prawno-publicznych Związku Iz i Organizacji Rolniczych, poczem zaś przedstawiony władzom Związku.

W zakresie aktualnych postulatów rolniczych opracowany został *doraźny* program Związku Iz i Organizacji Rolniczych R. P. w związku z odbytą w okresie roku sprawozdawczego naradą gospodarczą, zwołaną przez Rząd. Tezy Związku, przedłożone na naradzie przez przedstawicieli rolnictwa, dotyczyły następujących zagadnień:

- a) sprawy uporządkowania ustaw i przepisów o podatku gruntowym b. państw zaborczych,
- b) sprawy inwestycji, które byłyby objęte systemem ulg w podatku dochodowym,
- c) sprawa zwolnienia od podatku przemysłowego niektórych gałęzi produkcji gospodarstw wiejskich,
- d) sprawy zniesienia opłat od przeniesienia własności nieruchomości przy drobnych transakcjach między rolnikami i przy działach rodzinnych,
- e) sprawy skasowania podatku wojskowego,
- f) sprawy usprawnienia postępowania wymiarowego i odwoławczego (m. in. zasady uproszczonej rachunkowości i wzory zestawień załączanych do zeznania o dochodzie),
- g) sprawy zmian w przepisach o zaległościach podatkowych,
- h) sprawy jednolitości oszacowań majątkowych,
- i) sprawy rewizji czynności zleconych samorządom przez Państwo,
- j) sprawy zniesienia drobnych opłat administracyjnych,
- k) sprawy kumulacji danin samorządowych,
- l) sprawy wykonania ustawy o świadczeniach w naturze.

Z pośród powyżej wyliczonych zagadnień — zostały dotąd załatwione w sposób zgodny całkowicie, lub w przeważającej mierze, z postulatami Związku — zagadnienia, wskazane pod pp.: a), b), e), g), j), l).

Są w chwili oddania do druku niniejszego sprawozdania — w toku pomyślnego załatwienia — sprawy, wskazane pod p.: f), i).

Sprawy zwolnienia niektórych gałęzi produkcji gospodarstw wiejskich od podatku przemysłowego oraz sprawa kumulacji danin komunalnych są podjęte na terenie parlamentarnym.

Jak widać z powyższego, krótkiego przeglądu — prawie wszystkie postulaty, zgłoszone przez Związek Izb i Organizacyj Rolniczych w zakresie zmian w przepisach prawnych z dziedziny podatkowej, są już lub będą w niedalekiej przyszłości całkowicie lub częściowo rozpatrzone i załatwione. Podkreślić należy, że omówione wyżej tezy dotyczyły się jedynie niezbędnych z punktu widzenia gospodarczego zmian w dotychczasowych przepisach; — nie obejmowały natomiast zgodnie z założeniami narady — sprawy głębiej pomyślanej reformy podatkowej.

Prace programowe w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Pomiędzy tezami, uchwalonymi na naradzie gospodarczej — znalazła się także teza w zakresie ubezpieczeń społecznych, podkreślająca konieczność organizacji akcji, mającej na celu zwiększenie bezpieczeństwa pracy, jako elementu potaniania ubezpieczeń wypadkowych. Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. przystąpił do realizacji tej tezy na odcinku rolniczym, zawierając umowę z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych, na mocy której prowadzenie akcji bezpieczeństwa pracy w rolnictwie powierzono zostało przez Zakład — Związkowi Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. Na sfinansowanie akcji — Z. U. S. przekazał Związkowi odpowiednie fundusze. Zasady umowy, schemat organizacyjny aparatu bezpieczeństwa pracy i zasady jego działalności zostały szczegółowo przepracowane przez referat danin i opłat prawno-publicznych. Należy dodać, że podjęcie akcji bezpieczeństwa pracy przez samorząd i organizacje rolnicze we wskazanym zakresie — zbiega się z terminem wprowadzenia w życie przepisów o higienie i bezpieczeństwie pracy w rolnictwie, które to przepisy, nakładają na pracodawców rolnych szereg obowiązków opatrzonych rygorami karnymi. W ten sposób inicjatywa Związku uprzedza stosowanie ustawowego przymusu w omawianym zakresie i na drodze akcji instrukcyjno-propagandowej powinna wytworzyć takie warunki, w których interwencja organów administracyjnych lub inspekcji pracy okazałaby się zbędna.

Prace opiniodawcze.

Prace opiniodawcze Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. z zakresu danin i opłat prawno-publicznych polegały na opiniowaniu nadesłanych Związkowi rządowych projektów ustaw i rozporządzeń oraz ważniejszych sejmowych wniosków ustawowych, składanych do łaski marszałkowskiej. Z ważniejszych prac opiniodawczych — należy wyliczyć:

Uwagi do tekstu projektu okólnika i projektu rozporządzenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie wykonania ustawy o świadczeniach w naturze na niektóre cele publiczne.

Uwagi do projektu rozporządzenia w sprawie zmiany rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 25 czerwca 1933 r., o egzekucyjnym postępowaniu władz skarbowych.

Uwagi do projektu rozporządzenia wykonawczego do dekretu Prez. Rzplitej z dn. 14.I. 1936 r. o podatku od nieruchomości.

Uwagi do projektu przepisów wykonawczych do ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Uwagi do projektu rozporządzenia Ministra Skarbu o wykonaniu ordynacji podatkowej.

Uwagi do projektu przepisów wykonawczych do ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

Nie sposób w sprawozdaniu wyliczyć choćby w ogólnych zarysach postulaty Związku, zawarte we wspomnianych uwagach. Podkreślić jedynie należy, że ten dział pracy posiada niezwykle doniosłe dla rolnictwa znaczenie i że tą drogą usunięto wiele zasadniczych usterek projektów ustaw i rozporządzeń, uzyskując przez zmiany redakcyjne projektów właściwe podstawy prawne w zakresie danin bezpośrednio interesujących rolnictwo.

Metoda pracy referatu danin i opłat prawno-publicznych.

Wszelkie prace referatu danin i opłat prawno-publicznych odnoszące się do zagadnień natury zasadniczej — prowadzone są w ścisłym kontakcie z terenem za pośrednictwem aparatu komisyjnego (Komisja danin i opłat prawno-publicznych oraz podkomisje: podatków państwowych, samorządowych i ubezpieczeń społecznych). W okresie sprawozdawczym odbyły się następujące posiedzenia organów komisyjnych:

a) Posiedzenia Komisji podatkowej.

Posiedzenie z dnia 7 stycznia 1936 r. w sprawie projektu zmiany przepisów o egzekucyjnym postępowaniu władz skarbowych.

b) Posiedzenia Podkomisji podatków państwowych.

Posiedzenie z dnia 18.III. 1936 r. w sprawie projektu rozporządzenia wykonawczego do ustawy o państwowym podatku dochodowym.

Posiedzenie z dnia 24.IV. 1936 r. w sprawie przepisów wykonawczych do ordynacji podatkowej.

Posiedzenie z dnia 20.VII. 1936 r. w sprawie projektu przepisów wykonawczych do ustawy o państwowym podatku przemysłowym.

c) Posiedzenia Podkomisji ubezpieczeń społecznych.

Posiedzenie z dnia 27.V. 1936 r. w sprawie ankiety o wysokości kosztów robocizny, ubezpieczenia od wypadków oraz akcji bezpieczeństwa pracy (umowa z Z. U. S.).

Niezależnie od prac komisyjnych kontakt z Izbami Rolniczymi i Organizacjami, wchodzącymi w skład Związku utrzymywany był przez kierownika referatu drogą udziału w ważniejszych, poświęconych sprawom podatkowym, posiedzeniach Izb i Organizacji.

W roku sprawozdawczym zapoczątkowano prace ankietowe i statystycz-

ne Związku Izb i Organizacyj Rolniczych z zakresu podatkowego. Wspomnieć należy o ankiecie w sprawie wydajności samoistnych danin komunalnych, w sprawie podatkowych jednostek zbiorowych, na koniec o ankiecie mającej na celu zebranie liczb, charakteryzujących koszty robocizny w różnych rejonach Polski, a niezbędnych dla prawidłowego rozkładu ogólnego ciężaru składek na ubezpieczenia wypadkowe. Ta ostatnia ankieta w szczególności dostarczyła obszernego materiału statystycznego, który znajduje się w opracowaniu.

Prace dotyczące aktualnych zagadnień podatkowych i ubezpieczeniowych o znaczeniu lokalnym lub interpretacyjnym.

W związku z wykonywaniem ustaw podatkowych i ubezpieczeniowych — powstaje w terenie z reguły szereg wątpliwości o charakterze przeważnie interpretacyjnym, posiadających głównie znaczenie lokalne, nie rzadko jednak i ogólne, bardziej zasadnicze. W sprawach tych referat danin i opłat prawno-publicznych Związku przedłożył w okresie sprawozdawczym szereg memoriałów Ministerstwu Skarbu, Rolnictwa i Reform Rolnych oraz Opieki Społecznej, uzyskując w szeregu przypadków pozytywne rezultaty interwencji. Wyliczyć tu należy memoriały z zakresu: interpretacji przepisów o ulgach w spłacie zaległości podatkowych, ulg z tytułu klęsk żywiołowych, podatku przemysłowego od gospodarstw ogrodniczych, uproszczonej księgowości rolniczej, wykonania ustawy o świadczeniach w naturze, zaległości drobnych rolników z tytułu składek na ubezpieczenie od wypadków, stosowania przepisów o ulgach w spłacie zaległości składek na ubezpieczenie od ognia w wypadku pogorzeł i t.p.

Prace referatu organizacji rolnictwa

Prace referatu organizacji rolnictwa koncentrowały się — zgodnie z jego zakresem działania — w dwóch kierunkach: jednym jest praca w dziedzinie zagadnień ustawodawczych, związanych z potrzebami rolnictwa, drugim — zagadnienia związane z całokształtem życia organizacyjnego wsi.

W dziedzinie *ustawodawczej*, referat zajmuje się przede wszystkim tymi aktami prawnymi, które nie dotyczą dziedzin, objętych pracami innych referatów (np. referatu dla spraw podatkowych, agrarnych i t.p.). Do zakresu prac referatu należą więc zagadnienia dotyczące: prawa publicznego, cywilnego, ogólnych zgadnień prawa administracyjnego oraz tych zagadnień szczególnych ustawodawstwa gospodarczego, którym nie odpowiadają specjalne referaty fachowe w biurze Związku, w pozostałych zaś dziedzinach referat współpracuje z innymi działami biura. W zakresie zagadnień gospodarczo - prawnych, nad którymi pracował referat — wymienić należy między innymi sprawy nowelizacji prawa budowlanego i o zabudowie osiedli, nowelizacji prawa o ochronie lasów nie stanowiących własności Państwa, i wydanie ustawy o zalesianiu niektórych nieużytków i t. d.

Jeżeli chodzi o ustawę o zagospodarowaniu lasów, niestanowiących własności Państwa, to ministerialny projekt noweli szedł po linii zwiększenia ingerencji państwowej w dziedzinie gospodarki leśnej i poddania personelu leśnego kontroli władzy — z tym, że wszelkie osoby, mające być w lesie zatrudnione, winny uzyskać zatwierdzenie wojewody. Ponadto projekt nie uwzględniał w dostatecznej mierze roli, jaka przyspaść powinna samorządowi gospodarczemu w dziedzinie spraw leśnych.

W złożonej do projektu opinii Związek podkreślił szczególnie ważny problem — scharmonizowanie troski o swobodny rozwój inicjatywy oraz rentowności prywatnego gospodarstwa leśnego, które są najważniejszymi sprężynami postępu tej ważnej dziedziny gospodarstwa wiejskiego, z wymaganiami nakładanymi przez interes publiczny wyższego rzędu, który w szczególnym stopniu winien być wzięty w rachubę z uwagi na niepokojący objaw zmniejszającej się lesistości kraju, m.in. na skutek dewastacji szeregu prywatnych obiektów leśnych.

Zdaniem Związku — przy unormowaniu tej dziedziny — liczyć się należy również z duchem nowoczesnego ustawodawstwa ochronno - leśnego, uwzględniającego w dosyć szerokim stopniu motywy ogólne, kulturalne oraz zdrowotności i higieny publicznej. W zasadzie uznać można również słuszność stanowiska domagającego się stworzenia pewnej gwarancji fachowości i kwalifikacji etycznej przy obsadzaniu stanowisk w lasach prywatnych. Związek sądził jednak, że pożądanym jest zachowanie w tej dziedzinie gospodarstwa społecznego specjalnego umiaru, gdyż wprowadzenie zbyt rygorystycznych norm może wywołać wysoce szkodliwe reperkusje społeczne i gospodarcze. W szczególności, jeżeli chodzi o zagadnienie personelu leśnego, projekt noweli przekraczał, zdaniem Związku, w szeregu postanowień granice, na które wyżej wskazano, i stwarzał podstawy do zbyt daleko sięgającej ingerencji władz w sferę stosunków prywatno-gospodarczych. Znane Związkowi analogiczne przepisy nowoczesnego ustawodawstwa zachodnio - europejskiego nie dają przykładu tak daleko sięgającej ingerencji.

Drugim zagadnieniem, na które Związek przy opiniowaniu zwrócił szczególną uwagę jest sprawa zapewnienia właściwego współdziałania czynnika społecznego z władzami państwowymi w zakresie ochrony lasów i leśnej polityki gospodarczej. Jak wynika ze studiów przeprowadzonych przez referat — wprowadzenie tego współdziałania jest niemal powszechną tendencją współczesnego ustawodawstwa leśnego, przy czym jest ono realizowane nie tylko w tych krajach, które posiadają oficjalną reprezentację rolnictwa w postaci izb rolniczych, wyposażonych z reguły w odpowiednie kompetencje w dziedzinie leśnej, lecz również w tych krajach, które takiej reprezentacji nie posiadają. W szczególności powołał się Związek w opinii złożonej Ministerstwu Rolnictwa i R. R. — na ustawodawstwa ochronno - leśne norweskie, fińskie, jugosłowiańskie i brazylijskie,

które wprowadzają dla współdziałania z władzami państwowymi, wyposażone w duży zakres kompetencji organa kolegialne, złożone z przedstawicieli zainteresowanych sfer rolniczych.

Ponieważ na terenie naszego Państwa istnieje publiczno - prawna reprezentacja rolnictwa, jaką są izby rolnicze, a ustawodawca objął ich zakresem działania, również sprawy leśne, polityka ustawodawcza powinna konsekwentnie iść w kierunku rozszerzenia bazy współdziałania izb z władzami przy wykonywaniu zadań ochrony lasów, i przekazania znacznej części dotychczasowych atrybucyj administracji państwowej w tej dziedzinie izbom. W szczególności wchodziłby w rachubę udział izby przy zatwierdzaniu planów urządzania gospodarstwa leśnego, wykonywaniu nadzoru nad sztucznym zalesieniem gruntów, wydawaniu zezwoleń na wyrąb, organizowaniu walki ze szkodnikami i t.p. Pozwoliłoby to, obok odciążenia szczupłego personelu administracji państwowej, zapewnić bardziej elastyczne i lepiej dostosowane do potrzeb gospodarczych tej gałęzi produkcji, a równocześnie bardziej skuteczne, wykonywanie ustawy o ochronie lasów.

Poza wymienionymi zagadnieniami opinia Związku obejmowała szereg uwag i wniosków w odniesieniu do ministerialnego projektu noweli.

Ustawa o zalesianiu niektórych nieużytków.

W związku z wniesieniem do Sejmu ustawy o zalesianiu niektórych nieużytków Związek opracował szereg poprawek, które zmierzały do właściwego ujęcia kompetencji izb rolniczych zarówno w zakresie opracowywania i wykonywania planów zalesieniowych, do zapewnienia właściwego utrzymania upraw i przyznania właścicielom zalesionych nieużytków większych ulg podatkowych oraz potrącalności wydatków inwestycyjnych od dochodu podlegającego opodatkowaniu.

Aczkolwiek niektóre z wysuniętych przez Związek poprawek nie zostały uwzględnione w ciałach parlamentarnych, to jednak podkreślić należy, że upadły jedynie poprawki o mniejszym znaczeniu w zasadnicze zaś zamierzenia Związku zostały uwzględnione.

Sprawa nowelizacji rozporządzenia o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierząt.

W związku z nadesłanym Związkowi do opinii projektem ustawy o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22.VIII. 1927 o zwalczaniu zaraźliwych chorób zwierzęcych Związek wypowiedział się za utrzymaniem w dotychczasowym zakresie uprawnień Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych co do zarządzania badaniem zwierząt przez państwowych lekarzy weterynaryjnych na stacjach kolejowych i przystaniach, z tym że proponowane w projekcie rozciągnięcie możliwości stosowania tych rygorów na zwierzęta przepędzane względnie przewożone in-

nymi środkami transportowymi należałoby ograniczyć jedynie do transportów nadawanych przez osoby handlujące.

Związek zaproponował stosowanie rejestracji i znakowania wyłącznie do zwierząt znajdujących się w posiadaniu handlarzy, wychodząc z założenia potrzeby zredukowania ciężarów spadających na producentów, z tytułu różnych zbytnio rozbudowanych wymogów ustawowych oraz unikania w obecnych warunkach gospodarczych nowych obciążeń.

Co się tyczy powoływania zaprojektowanych w noweli gminnych dozorców weterynaryjnych, to sprawa ta, chociaż może być pożądana dla niektórych okręgów, nasuwała jednak poważne zastrzeżenia i — zdaniem Związku — winna być traktowana pod kątem widzenia nie zwiększania obecnego obciążenia warsztatów rolnych na rzecz gminy oraz w łączności z planowem zagęszczaniem sieci opieki lekarsko - weterynaryjnej na wsi.

Wreszcie wypowiedział się Związek za utrzymaniem odszkodowania za zwierzęta padłe na pomór i zarazę świń, w obecnych bowiem warunkach możliwość otrzymania odszkodowania przynajmniej w $\frac{1}{3}$ części jest bardzo skuteczną zachętą do ujawnienia zarazy; ponadto wspomniane zapomogi stanowią częściowo rekompensatę strat ponoszonych przez szerokie rzesze najdrobniejszych producentów rolnych, do gospodarstw karłowatych włącznie, z powodu klęsk elementarnych w hodowli trzody chlewnej i skreślenie ich odbiłoby się ujemnie przede wszystkim na tych najsłabszych ekonomicznie, a jednocześnie najliczniejszych, elementach wiejskich.

Sprawa nowelizacji ustawy o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzplitej z dnia 16.II. 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli.

Nadesłany Związkowi Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych do zaopiniowania projekt noweli do rozporządzenia o prawie budowlanym i o zabudowaniu osiedli, zawierał szereg postanowień dosyć głęboko sięgających w stosunki gospodarczo - kulturalne osiedli wiejskich. Przedmiotem szczegółowych studiów Referatu, była sprawa sporządzania planów zabudowy dla wsi. Dotychczas prawo budowlane postanawiało, że plany zabudowy będą sporządzane dla wsi w miarę konieczności. Nowela natomiast zmierzała w kierunku rozszerzenia zakresu obowiązkowego sporządzania planów na terenie wsi.

Wychodząc z założenia, że sporządzenie planu zabudowy pociąga za sobą konieczność przeprowadzenia szeregu prac wstępnych i jest źródłem powstania znacznych kosztów, nałożenie których — zwłaszcza w sposób powszechny na osady wiejskie, wydaje się w dobie obecnej niewykonalne, Zw. wypowiedział się za utrzymaniem dotychczasowego stanu prawnego w odniesieniu do wsi. O ile chodzi o niewątpliwą i aktualną potrzebę racjonalnego zabudowania osiedli w związku z akcją przebudowy ustroju rolnego — Związek przyjmując, że dziedzina ta była już dotąd unormowana osobnem rozporządzeniem umożliwiającym stosowanie uproszczonego planu zabudowania wsi — bez obciążania rolników zwiększonymi dodatkowymi ko-

sztami — zaproponował utrzymanie tejże koncepcji w nowelizowanym prawie budowlanym.

Drugim zasadniczym zagadnieniem, które Związek w swej opinii wysunął, a które — nie było objęte projektem noweli — jest sprawa zliberalizowania postanowień rozporządzenia odnośnie do wymogów technicznych, które prawo stawia dla budowli wiejskich.

Opierając się na wielokrotnych wypowiedzeniach się izb i organizacji, a zwłaszcza na wnioskach, zgłoszonych przez izby do Międzyministerialnej Komisji dla współpracy z Samorządem Gospodarczym — Związek wypowiedział opinię, że rygorystyczne stosowanie wymogów technicznych, zawartych w prawie budowlanym, nie znajduje w chwili obecnej dostatecznych podstaw w warunkach gospodarczych życia wiejskiego. Dlatego Związek — nie kwestionując w zasadzie słuszności tych wymogów — zaproponował, by Minister Spraw Wewnętrznych mógł — po zasięgnięciu opinii izb rolniczych — ustalać w drodze rozporządzenia dopuszczalne odchylenie od przewidzianych w prawie budowlanym wymogów technicznych dla budowli wiejskich.

Ponadto wniósł Związek by na terenach włączonych do obszaru miast niewydzielonych, a użytkowanych w sposób rolniczy, mogły być stosowane przepisy budowlane dla osiedli wiejskich, a to wobec faktu, iż chodzi tu o tereny o typie życia wybitnie wiejskim.

Projekt noweli zawierał wreszcie szereg przepisów o charakterze finansowym, a mianowicie: przekładał na właścicieli terenów parcelowanych, ponoszone dotychczas przez gminę, koszty planów parcelacyjnych, oraz obciążał tych właścicieli obowiązkiem urządzania przed przystąpieniem do parcelacji ulic, placów, skwerów i parków oraz utrzymywania ich swoim kosztem do czasu przyjęcia ich przez gminę. W tych dziedzinach dążył Związek do zmniejszenia ciężarów, które mają obciążać właścicieli parcelowanych gruntów budowlanych.

Ponieważ nowela ustalała, iż wojewoda może uznać za tereny budowlane również grunty położone poza obszarem miast, uzdrowisk i wsi nie posiadających planu zabudowy — Związek, w zrozumieniu celowości tej poprawki, zmierzającej do ograniczenia dzikiej parcelacji (często pod pozorami reformy rolnej) na peryferiach miast, — doceniając jednak, iż poprawka ta wprowadza pewne ograniczenia dla właścicieli gruntów rolniczych, wniósł by postanowienie wojewody mogło być wydane po wysłuchaniu opinii właściwej izby rolniczej.

Wreszcie poparł Związek — wielokrotne żądania sfer rolniczych województw zachodnich, zmierzające do uproszczenia trybu udzielenia pozwoleń na budowę, w drodze przeniesienia odnośnych kompetencji z gmin na władze powiatowe.

Wykonywanie robót budowlanych na wsi.

W związku z nadesłanym do zaopiniowania przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych projektów zarządzeń co do samodzielnego wykonywania ro-

bót budowlanych, stanął Związek na stanowisku, że w stosunkach wiejskich, szczególnie przy obecnej, ciężkiej, sytuacji gospodarczej, niezbędne są możliwie daleko idące ułatwienia przy wykonywaniu robót budowlanych przez ludność wiejską, a to w szczególności w drodze zredukowania formalnych wymogów kwalifikacyjnych, nie znajdujących dostatecznego uzasadnienia w budownictwie wiejskim. Zdaniem Związku taka jedynie polityka przyczynia się do wzmocnienia robót inwestycyjno-budowlanych na wsi, a przy tym nie przynosi istotnego uszczerbku zawodowym interesom majstrów budowlanych, bronionym przez organizacje rzemieślnicze, albowiem z usług tych specjalistów ludność wiejska nie jest w możności korzystać, i w praktyce dziś na ogół nie korzysta. W związku z tym stanął Związek na stanowisku, że należy wyraźnie określić w odpowiednich przepisach, iż pod postanowienia prawa przemysłowego nie powinny być przez władze administracyjne podciągane budynki wiejskie o niewielkich rozmiarach i nieskomplikowanej konstrukcji, nie tylko w wypadku ich wykonywania przez budujących osobiście, lecz również w przypadku posługiwania się pomocą członków rodziny, oraz w wypadku posługiwania się niewykwalifikowanymi siłami najemnymi, co b. często ma miejsce zarówno w drobnych jak i w większych warsztatach rolnych.

Ustawodawstwo spółdzielcze.

W okresie sprawozdawczym zostało również zaktualizowane zagadnienie nowelizacji ustawodawstwa spółdzielczego — a to wobec opracowania na terenie Rady Spółdzielczej w listopadzie 1935 r. projektu odnośnej noweli.

Ponieważ w ostatnich latach nastąpiło skodyfikowanie prawa handlowego polskiego przez wydanie kodeksu handlowego, prawa upadłościowego i prawa o postępowaniu układowym, dążył projekt do dostosowania ustawy o spółdzielniach do całości prawodawstwa handlowego, wprowadzając do niej szereg analogicznych z tym prawem postanowień. Wynikał stąd cały szereg konsekwencji natury technicznej jak np. rozbudowanie przepisów o rachunkowości spółdzielni, na wzór rachunkowości spółek akcyjnych.

Projekt noweli, któremu Referat Organizacyjno - prawny Związku poświęcił również dosyć dużo uwagi w swoich pracach wychodził z założenia, że spółdzielczość jest jedną z form organizacyjnych zrzeszeń o celach gospodarczych, i że choć ze względu na swoistą ideologię ruchu spółdzielczego — nie byłoby wskazaniem włączanie ustawodawstwa spółdzielczego do obszaru prawa handlowego, to jednak między przepisami ustawy o spółdzielniach i kodeksem handlowym istnieje w wielu punktach jak najściślejsza łączność, a zatem jedne i te same zagadnienia powinny być tu i tam jednakowo rozstrzygnięte, zachowanie zaś dotychczasowych różnic da się usprawiedliwić tylko wówczas, gdy wynikają one w sposób konieczny z odmiennego charakteru spółdzielczości.

Dążył również projekt do skasowania odpowiedzialności nieograniczonej członków, i ustalenia, że odpowiedzialność dodatkowa może być conajwyżej dwudziestokrotna a może być ustanowiona tylko w stosunku do udziałów objętych. Doniosłe znaczenie takiego przepisu jest niewątpliwe, a usunięcie odpowiedzialności nieograniczonej mogłoby przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności spółdzielczości.

Projekt dążył dalej do wzmocnienia finansowego spółdzielni, umożliwiając zawieranie układów z wierzycielami oraz do ułatwienia likwidacji spółdzielni martwych lub wadliwie założonych.

Sprawa zrealizowania omówionego wyżej projektu noweli uległa jednak następnie odroczeniu. Należy stwierdzić, że zagadnienie właściwej organizacji spółdzielczości, której podstawę stanowi ustawa o spółdzielniach, posiada dla życia wsi i przyszłego rozwoju stosunków wiejskich zasadnicze znaczenie — dlatego też Związek mimo odroczenia sprawy nowelizacji ustawy trzyma ją stale na ewidencji swych aktualnych prac.

Sprawa wyłączenia przemysłu ludowego domowego i pracy chałupniczej z pod działania prawa przemysłowego.

W dniu 31 stycznia 1936 r. wydane zostało przez Ministra Przemysłu i Handlu zarządzenie, zawierające interpretację, a zarazem szczegółowe rozwiniecie, postanowień rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 27 maja 1935 r. o wyłączeniu przemysłu ludowego i domowego oraz pracy chałupniczej spod przepisów prawa przemysłowego.

Okólnik powyższy wprowadzał rygorystyczne przepisy mogące ugodzić — już w najbliższym okresie — w egzystencję licznych warsztatów chałupniczych na wsi, jak również stwarzał nieuzasadnianą ingerencję Izby Rzemieślniczych w sferę stosunków wiejskich bezpośrednio związanych z rolnictwem.

Z uwagi na wyżej przytoczone momenty Związek Izby i Organizacji Rolniczych zwrócił się do Ministerstwa Przemysłu i Handlu z prośbą o poddanie rewizji treści powołanego okólnika, wskazując w szczególności, że zastosowanie jego w obecnym brzmieniu mogłoby doprowadzić do zamknięcia szeregu warsztatów chałupniczych, co musiałoby się przyczynić do pogłębienia kryzysu wiejskiego i zaostrzenia zjawiska bezrobocia wiejskiego.

Niezależnie od powyższego Związek rozpoczął pracę nad zagadnieniem ustawodawczego unormowania zagadnień dotyczących chałupnictwa wiejskiego, gromadząc w tym celu materiał z ustawodawstwa zagranicznego w tej dziedzinie. Prace powyższe jako zapoczątkowane pod koniec okresu sprawozdawczego znalazły pełne rozwinięcie w okresie następnym.

Organizacja wewnętrzna Związku Izby i Organizacji rolniczych Rzplitej Polskiej.

Wreszcie należy wspomnieć o pracach Referatu dotyczących organizacji wewnętrznej Związku. W tej dziedzinie należy wymienić opracowanie no-

wego, jednolitego regulaminu dla Komisyj Związku i reorganizację na jego podstawie Komisyj oraz przepracowanie nowej organizacji biura Związku.

W myśl ustalonych zasad Komisje tworzone są w miarę potrzeby — bądź na mocy uchwały Prezydium, jako organy opiniodawcze władz Związku, bądź na mocy uchwał zarządów poszczególnych Sekcyj, jako ich organy opiniodawcze.

W skład każdej Komisji wchodzi przynajmniej dwóch członków Zarządu Związku, zaproszonych przez Prezesa Związku, względnie przez Prezesa właściwej Sekcji, oraz przynajmniej trzech rzeczoznawców, zaproszonych w tymże trybie po porozumieniu Prezesa z członkami Zarządu Związku, zaproszonymi do danej Komisji. Oprócz stałych członków w skład Komisji mogą wchodzić — stosownie do jej regulaminu — delegaci właściwych członków Związku.

Posiedzenia Komisyj zwoływane z inicjatywy przewodniczącego danej Komisji oraz Prezesa lub Dyrektora Związku, zaś Komisje będące organami Sekcyj — również z inicjatywy przewodniczącego właściwej Sekcji.

Sekcja Izb Rolniczych

Działalność Sekcji objęła w okresie sprawozdawczym szereg istotnych momentów wiążących się z działalnością rolniczego samorządu gospodarczego. Należy przy tym nadmienić, że terenem w którym cały szereg zagadnień był rozstrząsany i ustalana była odpowiednia opinia — były periodyczne Zjazdy Prezesów Izb Rolniczych.

Przedmiotem prac Sekcji była więc przede wszystkim sprawa *podstaw finansowych izb rolniczych*.

W związku z tym zagadnieniem wysunięta została — zwłaszcza przy okazji współpracy z Międzyministerialną Komisją dla współpracy z samorządem gospodarczym — konieczność rewizji *stosunku samorządu powiatowego do akcji popierania rolnictwa*.

Zagadnienie powyższe było opracowane przez Sekcję w oparciu o wyniki ankiety przeprowadzonej przez Izby Rolnicze oraz w drodze szczegółowej analizy Dz. X. budżetu samorządu powiatowego za okres szeregu lat ostatnich, przy wykorzystaniu źródeł Głównego Urzędu Statystycznego.

W wyniku wspomnianych wyżej studiów i opracowania nadesłanych przez izby rolnicze opinij, zaistniały dane do stwierdzenia, że wydatki na popieranie rolnictwa w budżetach Powiatowych Związków Samorządowych (Dział X) mimo znacznego i korzystnego wpływu, jaki wywarła w tym zakresie akcja izb rolniczych, stanowią dział do tej pory niedostatecznie uporządkowany i ulegający różnym wahaniom, co utrudnia normalny rozwój prac samorządu rolniczego nad popieraniem rolnictwa. Wielotorowość pracy nie da się pogodzić z zasadniczym celem, dla którego powołany został do życia fachowy samorząd rolniczy i z koniecznością jak najbardziej celowego i planowego zużycia środków, płynących z opodatkowania rolnictwa. W praktyce najbardziej właściwą formą rozwiązania te-

go zagadnienia według opinii szeregu izb jest podporządkowanie samorządowi rolniczemu gestii funduszami przeznaczonymi na popieranie rolnictwa w powiatach, przy wykorzystaniu w pełni opinii miejscowego samorządu powiatowego o ile chodzi o projektowanie sposobu zużycia tych kredytów.

Również w związku z zagadnieniem finansów Izb Rolniczych Sekcja zajmowała się sprawą ponoszenia przez samorząd rolniczy kosztów prac *Komisji Klasyfikacyjnych* i wzmocnienia kontaktu z tymi pracami.

Jak już wyżej było wspomniane przedmiotem prac Sekcji były obrady *Międzyministerialnej Komisji współpracy z samorządem gospodarczym* pod przewodnictwem p. dyr. W. Martina — przy czym Sekcja współdziałała przy przygotowaniu obrad na terenie poszczególnych izb rolniczych oraz opracowaniu uzyskanych na konferencjach regionalnych materiałów.

Sekcja podjęła inicjatywę w sprawie *specjalizacji prac ekonomicznych w Izbach Rolniczych* z tym zastrzeżeniem, że specjalizacja i szersze rozwinięcie w poszczególnych Izbach prac nad określonymi zagadnieniami nie może uszczuplić odpowiedzialności i zainteresowania izb w odniesieniu do całości problemów gospodarczych rolnictwa, z którymi samorząd styka się w swej działalności.

Przedyskutowana została również sprawa *współpracy Izb Rolniczych z Izbami Przemysłowo-Handlowymi w zakresie obrotu zagranicznego i handlu wewnętrznego* oraz formy tej współpracy — przy czym Sekcja wypowiedziała się za celowością podjęcia tej współpracy.

W zakresie *akcji prasowej* Związku Sekcja wypowiedziała się w kierunku potrzeby istnienia organu prasowego Związku jako pisma przeznaczonego dla szerszego koła czytelników, i obejmującego obok zagadnień ekonomicznych również dział poświęcony zagadnieniom techniki produkcji oraz dział zagadnień organizacyjnych, oświatowych i kulturalnych. W wyżej nakreślonych kierunkach poszła następnie reorganizacja organu Związku — „Rolnika Ekonomisty“ przy czym Komitet Redakcyjny przeorganizowanego pisma stanowią wszyscy prezesi izb rolniczych pod przewodnictwem p. Prof. W. Staniewicza.

Również na terenie Sekcji przepracowana została sprawa przejścia przez Związek Izb i Org. Roln. R. P. i Izby Rolnicze akcji bezpieczeństwa pracy w rolnictwie.

Ze względu na duże zainteresowanie samorządu rolniczego sprawami *organizacji szkolnictwa rolniczego* zwołał Związek specjalną konferencję z udziałem prezesów izb rolniczych oraz zaproszonych znawców, w celu omówienia najbardziej istotnych problemów związanych z organizacją szkół rolniczych, licealnych i wyższych w Polsce.

W wyniku przeprowadzonych obrad stwierdzono m. in. potrzebę utrzymania obok szkół rolniczych licealnych również gimnazjów rolniczych, jako odpowiadających praktycznym zapotrzebowaniom rolnictwa. W sprawie wyższych szkół rolniczych wyrażona została opinia, iż ilość ich nie może być pomniejszana bez uszczerbku dla istotnych potrzeb rolnictwa, bowiem odpowiada ona zaledwie aktualnemu zapotrzebowaniu na siły

z wyższym wykształceniem rolniczym, należy zaś liczyć się ze wzrostem tego zapotrzebowania. Liczba wyższych szkół rolniczych w Polsce jest zbyt mała, co występuje wyraźnie przy porównaniu z stosunkami panującymi w Danii, Niemczech i Węgrzech, gdzie na 1 uczelnię przypada liczba hektarów ziemi użytkowej dwukrotnie niższa niż w Polsce.

Podniesiono również potrzebę lepszego wyposażenia istniejących szkół rolniczych, potrzebę szerszego uwzględnienia w szkolnictwie rolniczym tematów związanych z organizacją rolnictwa i aktualnymi metodami pracy społeczno-gospodarczej na wsi oraz konieczności udostępnienia szkolnictwa rolniczego na wszystkich jego szczeblach dla najszerszych rzesz młodego pokolenia rolniczego.

Na terenie Sekcji rozważana była również sprawa reorganizacji Związków Stowarzyszeń Plantatorów Buraka Cukrowego i stowarzyszeń lokalnych plantatorów. W tej sprawie wysunięto dezyderaty: statutowego zagwarantowania we władzach Związku Stowarzyszeń Plantatorów reprezentacji zainteresowanych Izb Rolniczych, zagwarantowania stałej organizacyjnej współpracy lokalnych stowarzyszeń plantatorów z właściwymi powiatowymi organizacjami rolniczymi oraz z organami samorządu rolniczego jak również zapewnienia powszechności kontroli. Wypowiedziano się natomiast na ogół negatywnie co do koncepcji tworzenia odrębnych stowarzyszeń plantatorów — drobnych rolników, oraz oddzielnych woj. Związków Plantatorów.

Wreszcie wspomnieć należy o podjęciu na terenie Sekcji inicjatywy w sprawie systematycznej pracy zorganizowanego rolnictwa nad zagadnieniem *popierania i obrony przemysłu ludowego i chałupnictwa wiejskiego*, co dało początek podjęciu przez Związek Izb i Organizacji Rolniczych szeroko zakreślonego planu prac w tej dziedzinie.

Sekcja Organizacji Ogólno-rolniczych

W okresie sprawozdawczym zbadany został na terenie Sekcji stan organizacyjny wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych. Wychodzono przytem z założenia, że w zasadzie wojewódzkie organizacje ogólnorołnicze winny być pod względem finansowym samowystarczalne, jednak do czasu zrzeszenia w ogniwach organizacyjnych liczby członków pozwalający na opłacenie kosztów funkcjonowania organizacji wojewódzkich ze składek członkowskich, konieczną jest pewna pomoc finansowa dla tych organizacji ze strony Izb Rolniczych, których poczynania uzależnione są w znacznej mierze od możliwie szybkiego usprawnienia organizacji ogólnorołniczych. Mając powyższe na względzie Sekcja podejmowała starania o przyznanie przez szereg Izb Rolniczych subwencji dla poszczególnych wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych na uruchomienie biur, a przynajmniej inspektoratów organizacyjnych.

Równocześnie podejmowała Sekcja starania zmierzające do zaangażowania przez wojewódzkie organizacje ogólnorołnicze, w których dyrektor —wzgl. kierownik biura— prowadzi jednocześnie prace w dziedzinie zagad-

nień ściśle ekonomicznych, inspektorów organizacyjnych o kwalifikacjach rolników z wyższym wykształceniem.

Z wyżej omówioną akcją łączy się uruchomienie w okresie sprawozdawczym biur wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych w Białymstoku, Kielcach i Stanisławowie — przez utworzenie stałych inspektoratów organizacyjnych. Ponadto w wojewódzkich organizacjach ogólnorołniczych na terenie woj. Łwowskiego i Wielkopolski utworzone zostały inspektoraty organizacyjne.

Inspektor organizacyjny Związku Izb i Org. Roln. R. P. brał udział we wszystkich wojewódzkich zjazdach organizacji ogólnorołniczych i wielokrotnie w zjazdach instruktorów, organizowanych przez wojewódzkie organizacje ogólnorołnicze, ponadto wyjeżdżał w teren do wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych, dla omawiania z ich władzami i kierownikami, zadań organizacji, informowania się o ich potrzebach itd.

Zagadnieniem pierwszorzędnej wagi jest ustalenie zasad i struktury współpracy Izb Rolniczych z organizacjami ogólnorołniczymi. Sekcja po zbadaniu wymienionego zagadnienia, uznała za najbardziej celowy system przy którym praca izb rolniczych i wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych, w terenie, koncentruje się w powiatowych organizacjach ogólnorołniczych.

W myśl tych założeń zreorganizowane zostało Wielkopolskie Towarzystwo Kółek Rolniczych (na Nadzwyczajnym Walnym Zebraniu w dniu 30 marca 1936 r.) i stworzone zostały na jego terenie Powiatowe Towarzystwa Kółek Rolniczych, posiadające, nie formalną wprawdzie, lecz faktyczną autonomię, w których to ogniwach organizacyjnych skoncentrowaną będzie praca Wielkopolskiego Towarzystwa Kółek Rolniczych i Wielkopolskiej Izby Rolniczej.

To samo zadanie mają podjąć, tworzące się w woj. śląskim — Powiatowe Związki Kółek Rolniczych.

Na terenie wojew. Pomorskiego skoncentrowanie pracy Pomorskiego Tow. Rolniczego i Pomorskiej Izby Rolniczej przeprowadzono narazie, tytułem próby na terenie trzech powiatów (Brodnica, Grudziądz, Kościerzyna).

Sekcja podjęła również studia nad zagadnieniem unormowania stosunku samorządów powiatowych do powiatowych organizacji ogólnorołniczych, w związku ze sprawą subweniowania organizacji przez samorządy.

Mając na względzie, że Sekcja przy montowaniu pracy wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych, ma stać się ośrodkiem wymiany zdań i inicjatywy — zwołano na dzień 14 grudnia 1935 r. konferencję dyrektorów ewent. kierowników wojewódzkich Towarzystw Rolniczych. Konferencja odbyła się, pod przewodnictwem przewodniczącego Zarządu Sekcji, przy udziale 7 dyrektorów ewent. kierowników (na czynnych 11), oraz delegata Ministerstwa Rolnictwa i R. R. Tematem konferencji były w pierwszym rzędzie najważniejsze zagadnienia odnośnie bieżących prac wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych.

Dla ustalenia jednolitych ram organizacyjnych — organizacyj ogólnorolniczych w całym Państwie Sekcja opracowała projekty ramowych statutów dla: 1) Wojewódzkich Tow. Rolniczych, 2) Powiatowych Towarzystw Rolniczych i 3) Kółek Rolniczych.

Projekty statutów przedłożone Zarządowi Sekcji w dniu 13 września 1935 r. zostały odesłane do specjalnej Komisji Statutowej wybranej przez Zarząd Sekcji, po przepracowaniu zaś przez Komisję statutową, zostały przyjęte na zebraniu Zarządu Sekcji w dniu 30 października 1935 r. Z kolei projekty skierowano do Ministerstwa Rolnictwa i R. R. dla zaopiniowania, po zwróceniu zaś przez Ministerstwo w dn. 19 marca 1936 r. — poprawki Ministerstwa zostały rozpatrzone przez Komisję Statutową i projekty w przedłożonym brzmieniu, zostały ostatecznie uchwalone przez Zarząd Sekcji w dniu 29 kwietnia 1936 r.

Mając na względzie potrzebę przygotowania gruntu na wsi do pracy spółdzielczej i związania działalności tak central, jak i filij wszystkich instytucji i placówek spółdzielczych z działalnością organizacyj ogólnorolniczych, poczynając od podstawowych ich jednostek organizacyjnych, Związek na wniosek Sekcji zamierza uruchomić specjalny inspektorat, zdanien którego byłoby organizowanie prac w powyższym zakresie, na terenie wojewódzkich organizacyj ogólnorolniczych. W drodze porozumienia z Wojewódzkim Tow. Organizacyj i Kółek Rolniczych w Warszawie inspektor organizacyj zbytu tego Towarzystwa, poczynając od września 1935 r., część swego czasu poświęcał na kolejne objazdy wojewódzkich organizacyj ogólnorolniczych, wchodzących w skład Sekcji, dla zapoznania się ze stanem ich pracy, na odcinku zbytu produktów rolnych.

Podczas objazdu stwierdzono, że działalność w zakresie organizowania zbytu na płody rolne prowadzoną jest przez wojewódzkie organizacje ogólnorolnicze na terenie 6. województw (Warszawskiego, Lubelskiego, Łódzkiego, Krakowskiego, Lwowskiego i Tarnopolskiego). W pozostałych województwach pracy, mającej za zadanie przygotować grunt na wsi do akcji spółdzielczej, albo nie prowadzi się wogóle (wyjątek stanowi wojew. Wielkopolskie, gdzie sprawa przygotowania gruntu na wsi do pracy spółdzielczej, wobec istnienia gęstej sieci instytucji i placówek spółdzielczych i ścisłej współpracy kółek rolniczych i powiatowych organizacyj ogólnorolniczych z takowymi — nie jest aktualną; i wojew. Śląskie, gdzie sprawa organizowania zbytu na płody rolne nie jest chwilowo aktualna, wobec łatwości wywozu na Śląsk Niemiecki i wysokiej konsumpcji miejscowego rynku), albo prowadzona jest przez Izby Rolnicze (Łódź, Kielce, Wołyń, Polesie).

W wyniku powyższego przewiduje się podjęcie na szerszą skalę akcji zmierzającej do stopniowego uruchamiania działów pracy w zakresie organizowania zbytu w wojewódzkich organizacjach ogólnorolniczych z charakteru swego najbardziej powołanych do przygotowywania na wsi gruntu do akcji spółdzielczej.

Mając na względzie doniosłe znaczenie, jakie, dla podniesienia gospo-

darczego i kulturalnego wsi, posiada udostępnienie rolnikom odpowiednich wydawnictw, Sekcja przystąpiła do zorganizowania akcji wydawniczej i kolportażowej. W tym celu Sekcja weszła w porozumienie z Towarzystwem Oświaty Rolniczej w Warszawie i w wyniku powyższego porozumienia ustalony został plan współdziałania.

Na terenie Sekcji powołana została Komisja do spraw oświatowo-wydawniczych, zadaniem której będzie: a) ustalanie programu akcji wydawniczej, b) koordynacja akcji wydawniczej członków Związku Izb i Organizacji Roln. R. P., c) opracowywanie planu finansowania akcji wydawniczej w formie subwencji na obniżenie cen wydawnictw itp. i d) opracowywanie ogólnego planu kolportażu wydawnictw. W skład wymienionej Komisji wszedł również przedstawiciel Towarzystwa Oświaty Rolniczej, które zobowiązało się, w razie podjęcia się przez wojewódzką organizację ogólnorołniczą kolportażu wydawnictw i udzielenia odpowiedniej gwarancji za otrzymane do rozsprzedaży książki, rozesłać odpowiednie wydawnictwa do komisowej sprzedaży, przyznając od cen katalogowych rabat w wysokości do 25%.

Po ustaleniu planu działania Sekcja zwróciła się do wszystkich Izb Rolniczych, jak również wszystkich, wchodzących w skład Sekcji, wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych, o przystąpienie do współpracy, w zakresie spraw oświatowo-wydawniczych. W wyniku powyższego podjęło współpracę, w wymienionym zakresie — z Towarzystwem Oświaty Rolniczej — 11 Izb Rolniczych (wszystkie z wyjątkiem Warszawskiej i Wołyńskiej) i 6 wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych (Wielkopolskie Tow. Kółek Rolniczych, Pomorskie Tow. Rolnicze, Małopolskie Tow. Rolnicze w Krakowie, Małopolskie Tow. Rolnicze we Lwowie, Delegatura w Stanisławowie i Wojew. Tow. Organizacji i Kółek Roln. w Warszawie). Nadmienić należy, że z pośród wojewódzkich organizacji ogólnorołniczych, wchodzących w skład Sekcji, 4 nie prowadziło dotychczas prac o charakterze ogólnooświatowym, gdyż takowe, na ich terenach, prowadziły Izby Rolnicze.

Z inicjatywy Sekcji, utworzył się w dniu 17 lutego 1936 r. na terenie Towarzystwa Oświaty Rolniczej „Komitet Redakcyjny Popularnej Biblioteczki Rolniczej“. Komitet ten zajmie się wydawaniem tanich popularnych broszurek, o charakterze instrukcyjnym. Tematy broszur tyczyć się będą wszystkich ważniejszych czynności w gospodarstwach wiejskich.

Podjęte zostały również prace przygotowawcze zmierzające do nawiązania ścisłej współpracy z Polskim Radio w zakresie propagandy spraw społeczno-rolniczych i oświatowo-rolniczych — sprawa ta zostanie zrealizowana w nowym okresie sprawozdawczym.

Sekcja Zrzeszeń Spółdzielczości rolniczej

W roku sprawozdawczym uruchomione zostały prace trzeciej — przewidzianej statutem — Sekcji Związku, a mianowicie Sekcji Zrzeszeń Spółdzielczości Rolniczej.

Do zakresu działania tej Sekcji należą sprawy dotyczące organizacji i działalności zrzeszeń spółdzielczości rolniczej oraz inicjowanie konkretnych prac Związku w dziedzinach objętych działalnością tych zrzeszeń i posiadających ogólne znaczenie. W szczególności Sekcja:

- a) przedstawia dezyderaty spółdzielczości w sprawach ogólnego programu polityki gospodarczej rolnictwa ustalonych przez Związek,
- b) zespala i uzgadnia prace i zamierzenia programowe członków Sekcji, dotyczące całości spółdzielczości rolniczej,
- c) wypracowuje i uzgadnia formy współpracy zrzeszeń spółdzielczości rolniczej z izbami rolniczymi i organizacjami ogólnoroľniczymi oraz spółdzielni terenowych z lokalnymi organizacjami rolniczymi,
- d) rozpatruje dezyderaty innych Sekcyj Związku w sprawach spółdzielczych,
- e) załatwia inne sprawy, dotyczące spółdzielczości, zainicjowane lub zlecone Sekcji przez zrzeszenia spółdzielczości rolniczej oraz przez władze Związku.

Zgodnie z nakreślonym przez przewodniczącego Sekcji p. dr Wł. Seydlicza — wiceprezesa Związku — programem, prace Sekcji obracały się w dziedzinach ekonomicznej, organizacyjnej, oświatowo-gospodarczej oraz propagandowej. W szczególności objęte są nimi zagadnienia: ulepszenia struktury spółdzielni, warunków i rodzajów kredytów rolniczych, kosztów funkcjonowania aparatu spółdzielczego, potrzeb spółdzielczości w ustawodawstwie oddłużeniowym a zwłaszcza zaliczenia spółdzielni rolniczo-handlowych do instytucyj kredytu zorganizowanego, oświaty spółdzielczej itp.

Naczelnym zadaniem Sekcji jest harmonizowanie postulatów spółdzielczości z postulatami innych ogniw zorganizowanego rolnictwa, co wobec zasadniczej zbieżności interesów jest w pełni osiągalne.

PRACE W DZIEDZINIE ZAGADNIENÍ FACHOWO-ROLNICZYCH.

Dział melioracyjny

Zagadnienia, które były przedmiotem prac Związku w latach ubiegłych, nie straciły na aktualności również w roku sprawozdawczym, a częściowo winny być kontynuowane także w latach następnych. Wśród nich wysuwa się przede wszystkim sprawa rozpowszechnienia urządzeń wodno-melioracyjnych na terenie rolniczym, a w związku z tym stworzenia odpowiednich warunków umożliwiających zrealizowanie tego zasadniczego postulatu. Jakkolwiek bowiem w ostatnich kilku latach słyzy się sporo o wykonywaniu robót wodno-melioracyjnych, ale dotyczy to wyłącznie prawy robót t. zw. podstawowych, jak regulacja rzek, ich obwałowanie, budowa zbiorników wodnych i t. p., wykonywanych przez Rząd. Natomiast brak jest w tym zakresie inicjatywy prywatnej oraz samorządu gospodarczego, które winny wykorzystywać te prace i rozwijać melioracje t. zw. szczegółowe, będące uzupełnieniem robót państwowych, tym bardziej, że potrzeby w tym zakresie są wręcz olbrzymie, a znaczenie ich w związku z dokonywaną przebudową ustroju rolnego kapitalne.

Samorząd gospodarczy niezupełnie jeszcze docenia wagę tego zagadnienia, a zasugerowany dawniejszemi metodami realizowania tej akcji oraz trudnościami, jakie wyłonić się mogą przy ponownym jej podjęciu, ustosunkowuje się do tego zagadnienia zbyt powściągliwie i wolałby raczej całą sprawę odłożyć do czasów późniejszych.

Samorząd terytorialny pod naciskiem sfer rolniczych częściowo realizuje melioracje, lecz w rozmiarach zbyt skromnych i w sposób bardzo prymitywny i nieorganizowany. Tymczasem, jak wspomnieliśmy, zagadnienie zmeliorowania kraju ma doniosłe znaczenie, a rozwiązania go coraz dobitniej domagają się rolnicy. Wprawdzie komplikuje sprawę brak opłacalności w rolnictwie, lecz nie do tego stopnia, by meliorację odkładać do lepszych czasów i wcale nie zajmować się niemi obecnie. Skutki tego stanu rzeczy mogą bowiem być złagodzone przy zastosowaniu właściwych metod technicznego wykonania robót melioracyjnych i przy odpowiedniej ich

organizacji. Nie wszędzie bowiem konieczne jest przeprowadzanie kosztownego drenowania gruntów; pokaźne wyniki można również osiągnąć środkami daleko skromniejszymi, dostępnymi dla wsi; trzeba tylko w tym celu wieś zorganizować i udzieli jej pomocy technicznej. Sprawą tą w dzisiejszym układzie stosunków rolniczych winny zająć się samorządy w porozumieniu z państwem. Tak samo jak państwo, mimo najostrzejszego kryzysu, podjęło roboty wodno-melioracyjne podstawowe, mając na uwadze także bezrobocie, może i powinien rozwijać te prace w zakresie melioracji szczegółowych samorząd, rozwiązując tą drogą równocześnie dwie sprawy t. j. podniesienie rolnictwa i łagodzenie bezrobocia lokalnego.

Dla ożywienia melioracji drogą inicjatywy prywatnej trzeba najpierw usunąć złe skutki tego rodzaju akcji, pochodzące z okresu dobrej koniunktury, a wywołane niewłaściwymi metodami prowadzenia robót. Należy więc przede wszystkim oddłużyć spółki wodne, poprawić liczne błędy w ich organizacji i spowodować należyte konserwację urządzeń wodno-melioracyjnych. Należy następnie wznowić w Państwowym Banku Rolnym kredyty na ten cel, dostosowane do możliwości rolnictwa i zorganizować należyłą opiekę nad spółkami wodnymi i w ogóle nad melioracjami szczegółowymi — dokonywanymi, czy to przez spółki, czy samorząd terytorialny lub gminy i poszczególne wsie.

Niezależnie od powyższych zagadnień posiadających znaczenie szersze, ogólniejsze, życie wysuwa ciągle nowe aktualne sprawy, wymagające różnych rozwiązań. Do nich np. należy sprawa zagospodarowania pasów terenów położonych wzdłuż zregulowanych rzek i stanowiących użytki łąkowe i pastwiskowe. Ponieważ akcja regulowania rzek nie była dotąd uzgadniania z czynnikami samorządu gospodarczego, który został powołany do zagospodarowania powstałych użytków, wynikały pewne błędy techniczne, dotyczące regulacji, które stwarzały poważne trudności przy zagospodarowaniu tych gruntów przez specjalistów łąkarzy. Wyłoniła się potrzeba zbliżenia obu tych czynników i ułożenia warunków współpracy. Jest to jedno z zadań Komisji Łąkowo-Melioracyjnej Związku.

Wymienione wyżej zagadnienia należą do zakresu prac referatu wodno-melioracyjnego i są stopniowo opracowywane i przedstawiane właściwym czynnikom, jako postulaty rolnictwa. W ubiegłym roku został opracowany obszerny memoriał programowy dotyczący zadań samorządów w dziedzinie wodno-melioracyjnej, który po uzgodnieniu z poszczególnymi izbami rolniczymi i przepracowaniu w Komisji Łąkowo-Melioracyjnej zostanie złożony Ministerstwu Rolnictwa i Reform Rolnych. Ponieważ prawie wszystkie izby ustosunkowały się pozytywnie do tego programu, spodziewać się można, że będzie on mógł być stopniowo realizowany.

W styczniu 1936 r. został złożony Ministrowi Rolnictwa i Reform Rolnych memoriał dotyczący całokształtu niedomagań spółek wodnych, a w pierwszym rzędzie oddłużenia. Memoriał ten był wynikiem dłuższych studiów i prac Komitetu Centralnego do Spraw Spółek Wodnych przy Związku oraz powiatowych ogniw tego Komitetu. Prace te przyczyniły

się do opracowania projektu rządowego dotyczącego dalszego oddłużenia jak również do usunięcia w znacznym stopniu innych niedomagań tych spółek.

Ożywienie, jakie zaznaczyło się od lat paru w robotach wodno-melioracyjnych prowadzonych przez Państwo, wywołało zwiększone zapotrzebowanie personelu technicznego niższego. Z inicjatywy Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych zostały uruchomione dwuletnie kursy wodno-melioracyjne, mające na celu wyszkolenie nowego personelu i dokształcenie istniejącego. Kursy zostały uruchomione przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, a zorganizowanie oraz opieka nad nimi została powierzona referentowi melioracyjnemu Związkowi.

Prace melioracyjne Związku były realizowane drogą współpracy z czynnikami państwowymi, samorządowymi, jak również z organizacjami zainteresowanymi i prasą. Jak wspominaliśmy wyżej, potrzeby rolnictwa w tej dziedzinie oraz niedomagania w organizacji prac melioracyjnych były przedstawione Ministerstwu Rolnictwa i Reform Rolnych, Skarbu i Państwowemu Bankowi Rolnemu, a postulaty odnośnie zostały w dużej mierze uwzględnione przy wydawaniu odpowiednich zarządzeń przez władze centralne. Dotyczy to m. in. oddłużenia spółek wodnych, umorzenia części pożyczek udzielonych przez Polski Bank Rolny na melioracje gruntów na których urządzenia te źle funkcjonują nie z winy właścicieli, wprowadzenia w starostwach referatów wodno-melioracyjnych obsadzonych przez siły fachowe, czego do niedawna nie było, wreszcie kształcenia personelu melioracyjnego. Ścisła z natury rzeczy współpraca z izbami rolniczymi obejmowała przede wszystkim najważniejsze zagadnienia opracowywane przez Związek. Ogniskowała się ona przede wszystkim w Komisji Łąkowo-Melioracyjnej Związku, gdzie zagadnienia te były referowane i dyskutowane, w ramach ogólnych, a ponadto kontynuowana była na terenie poszczególnych izb celem uwzględniania ich warunków lokalnych. W tym celu kierownik-referent brał udział w zebraniach odpowiednich komisji niektórych izb, udzielając ponadto porad na gruncie i w biurze.

Miała również miejsce współpraca z organizacjami pokrewnymi, a więc organizacjami rolniczymi o charakterze ogólnym, jak np. Centralnem Tow. Organizacyj i Kółek Rolniczych, Stowarzyszeniem Łąkarzy, Kołem wodno-melioracyjnym, Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Stowarzyszeniem Rolników i Leśników z wyższym wykształceniem, Zakładem Doświadczalnym Uprawy Torfowisk pod Sarnami i innymi.

Specjalny dział pracy stanowi współpraca z prasą, z pomocą której zagadnienia wyżej omówione były popularyzowane. Wymienić tu należy Agencję Prasową Związku, Rolnika Ekonomistę, Przewodnik Gospodarki, Gospodarkę wodną i Przegląd Melioracyjny. Nakładem Związku wydano pracę inż. L. Gumińskiego p. t. „Zagadnienie uporządkowania spółek wodnych”. Ponadto ogłoszono 49 prac w postaci artykułów i notatek.

W okresie sprawozdawczym został nawiązany kontakt z Kołem Rolni-

ków Posłów i Senatorów, które informowano o potrzebach wsi w dziedzinie spraw wodno-melioracyjnych.

Poza tym udzielono pareset porad powiatowym związkom spółek wodnych oraz poszczególnym spółkom i rolnikom w zakresie organizacji melioracji, prawa wodnego, w sprawach technicznych np. opiniowanie projektów i t. p.

Prace nad zagadnieniami hodowlanemi

Prace nad zagadnieniami hodowlanemi prowadzone były w myśl programu, przyjętego przez Komisję do spraw hodowli bydła ustalonego w ramach kompetencji Komisji, uzgodnionych z Ministerstwem Rolnictwa i R. R., które obejmują:

- a) współpracę z Izbami Rolniczymi w akcji kwalifikowania elity; forma tej współpracy zależy będzie od zasad, jakie będą ustalone w zakresie kwalifikowania przy zapisywaniu do elity,
- b) na wniosek poszczególnych izb rolniczych:
 - 1) opiniowanie o wynikach prac fachowych w zakresie hodowli bydła zarodowego,
 - 2) pomoc w kwalifikowaniu materiału zapisywanego do ksiąg bydła zarodowego,
- c) opiniowanie celowości importu,
- d) prowadzenie prac badawczych w związku z doбором materiału zarodowego,
- e) wspólne z izbami i związkami hodowlanymi ogłaszanie drukiem ksiąg rodowodowych bydła zarodowego,
- f) udzielanie związkom hodowlanym — na podstawie zawiadomień innych związków — informacji o sprzedanym materiale hodowlanym a w zakresie kontroli mleczności:
 - a) opracowanie i coroczne ogłaszanie drukiem wyników kontroli mleczności przesyłanych przez izby rolnicze,
 - b) wydawanie — na wniosek poszczególnych izb rolniczych — opinii o stanie prac w zakresie kontroli mleczności, prowadzonych na terenie danej izby.

Jak z powyższego wynika jednym z pierwszych zadań referatu było opracowanie zasad kwalifikowania sztuk do elity.

Zasady powyższe opracowane zostały na podstawie literatury oraz materiału, zebranego drogą korespondencji z organizacjami hodowlanymi krajów, w których praca nad zagadnieniem elity jest prowadzona.

Projekt zasad wyróżnienia elity został rozesłany do zaopiniowania Izbowi Rolniczym oraz związkom hodowlanym, a następnie szczegółowo przedyskutowany w specjalnie w tym celu powołanej komisji przy Polskim Towarzystwie Zootechnicznym, po czym został przedłożony ogólnemu Zebraniu Komisji do Spraw Hodowli Bydła. W zebraniu uczestniczyli również

kierownicy fachowi działów hodowlanych Izb Rolniczych oraz Związków Hodowców.

Po wprowadzeniu do projektu zgłoszonych poprawek został on przedłożony Wydziałowi Wytwórczości Zwierzęcej Ministerstwa Rolnictwa i Reform Rolnych — który zaakceptował ustalone zasady.

W ogólnych zarysach zasady zapisywania do elity są następujące:

1. Do elity mogą być zakwalifikowane sztuki zapisane do księgi głównej bydła zarodowego.
2. Poza cechami indywidualnymi (dobra budowa, typowość, użytkowość i t.d.) sztuki te powinny wykazać się dodatnim wpływem na potomstwo.
3. Przy kwalifikowaniu do elity uwzględnia się całość potomstwa, w liczbie nie niższej od ustalonego minimum.
4. Wyróżnia się dwie klasy elity — A i B w zależności od ilości, jakości potomstwa oraz cech indywidualnych zapisywanych sztuk.
5. Do elity kwalifikuje powołana w tym celu Komisja składająca się z 3-ch osób: przedstawicieli Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P., Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego i miejscowego Związku Hodowców.

Referuje sprawę w Komisji miejscowy inspektor Związku. O zapisaniu każdej sztuki do elity podaje się wiadomość do prasy fachowej. Współpraca związków hodowlanych z Komisją do spraw hodowli bydła w zakresie wyróżniania elity — podobnie jak i w innych sprawach — oparta jest na zasadzie dobrowolności współpracy i zależna jest od zgłoszenia przez Związek akcesu oraz wystąpienia z propozycją zapisania poszczególnych sztuk do elity.

Po przyjęciu powyższych zasad poszczególne związki hodowlane przystąpiły do prac przygotowawczych w zakresie wyróżnienia elity.

W związku z powstaniem nowych związków hodowlanych na terenie centralnych województw zaszła konieczność przejęcia od Komisji Likwidacyjnej byłego Warszawskiego Związku Hodowców ksiąg rodowodowych i ich powielenia.

Wydawnictwo to zostało wykonane przez Związek z zasiłku otrzymanego na ten cel od Ministerstwa Rolnictwa i R. R. oraz zainteresowanych Izb Rolniczych.

Również w związku z wejściem w życie ustawy o nadzorze nad hodowlą zostało zainicjowane za zgodą Ministerstwa Rolnictwa i R. R. i przy bezpośrednim udziale Lwowskiej Izby Rolniczej zebranie inspektorów hodowlanych we Lwowie, celem ujednostajnienia metod oceny bydła przy zapisywaniu do ksiąg rodowodowych.

Poza tym inspektor referatu hodowlanego Związku brał udział w zebraniach organizacyjnych związków hodowlanych i związku kontroli mleczności na terenie województw centralnych i kresowych, oraz w zebraniach dorocznych związków hodowlanych Małopolski i Pomorza.

Na zaproszenie Izb Rolniczych i Związków Hodowlanych kierownik re-

feratu brał udział w pracach licencyjnych przeprowadzonych przez poszczególne Związki (Warszawski, Łódzki i Wołyński), przy kwalifikowaniu obór zarodowych (Pomorze) oraz w pracach Komisji wyznaczonej przez Wileńską Izbę Rolniczą w sprawie hodowli bydła miejscowego (północnego).

Z ramienia Związku wygłoszone zostały odczyty na tematy hodowlane:

- 1) o prądach krwi bydła czerwonego polskiego — w Związku hodowców bydła w Wilnie,
- 2) o żywieniu krów i doborze pasz — w Warszawskim Oddziale Rolników z Wyższym Wykształceniem.
- 3) o celach i zasadach zapisywania do elity — w Komisji Hodowlanej Kieleckiej i Łódzkiej Izby Rolniczej oraz na Walnym Zebraniu Warszawskiego Związku Hodowlanego,
- 4) o kontroli mleczności i propagandzie żywienia krów w powiązaniu z mleczarstwem spółdzielczym — na konferencji w sprawach hodowlanych zwołanej przez Ministerstwo Rolnictwa i R. R.,
- 5) o aktualnych zagadnieniach w zakresie żywienia — w Pomorskim Związku Rolników,
- 6) o badaniach nad dziedziczeniem procentu tłuszczu — na Zjeździe naukowo-rolniczym w Poznaniu.

Referat hodowlany współpracował poza tym z Polskim Towarzystwem Zootechnicznym w zakresie doświadczalnictwa, kontroli mleczności i wydawnictwa druków pomocniczych dla związków hodowlanych i kontroli mleczności.

W roku sprawozdawczym odbyło się dwa zebrania komisji do spraw hodowli, na których omówione zostało szereg spraw związanych z działalnością Komisji, z których jako ważniejsze wymienić należy:

- 1) sprawę zasad zapisywania do elity,
- 2) sprawę przeprowadzenia wspólnych licencji z dojazdem do lepszych obór, położonych na terenie różnych związków,
- 3) sprawy wspólnego wydawnictwa ksiąg bydła zarodowego zapisywanego do ksiąg na podstawie ustawy o nadzorze nad hodowlą bydła, trzody chlewnej i owiec,
- 4) sprawy druku sprawozdań z kontroli mleczności — wspólnie z Polskim Towarzystwem Zootechnicznym,
- 5) sprawę wydawania biuletynu informacyjnego o sprzedażnym materiale hodowlanym,
- 6) sprawy organizacji przetargów na bydło zarodowe.

Biurow studiów nad gospodarstwami karłowatymi

W okresie sprawozdawczym prace Biura Studiów nad gospodarstwami karłowatymi były prowadzone do dn. 1 kwietnia 1936 r., poczym zostały zawieszone z powodu wyczerpania się dotacji Funduszu Pracy i wznowione dopiero z dn. 1 września tegoż roku, po przyznaniu nowego zasiłku na wykończenie prac rozpoczętych. Na początku 8 miesięcznego okresu

sprawozdawczego personel Biura złożony z bezrobotnych pracowników umysłowych, uległ częściowej zmianie i zmniejszeniu, bowiem na miejsce dwóch pracowników, którzy znaleźli stałe zatrudnienie i ustąpili, przyjęto jednego nowego.

Czterej pracownicy biura studiów (poza kierownikiem) zajęci byli opracowywaniem zebranych uprzednio ankiet, mianowicie Nr 4 p. t. „Opis gospodarowania w gospodarstwie karłowatym”, i ankiety Nr 8 p. t. „Położenie gospodarstw karłowatych” oraz ankiet Nr 2 i 5 dotyczących znaczenia kobiety gospodyni w gospodarstwie karłowatym oraz opisu jej pracy.

Na podstawie pierwszych z wymienionych ankiet przygotowywano dwie prace: jedna o położeniu materialnym rodzin w gospodarstwach karłowatych z uwzględnieniem zagadnień ruchu ludności, dochodów ubocznych, stosunków kredytowych, obciążeń, spółdzielczości, oświaty oraz postulatów, wysuniętych przez ankietowanych, — drugą o typach organizacyjnych gospodarstw karłowatych z uwzględnieniem postępu w gospodarce w porównaniu z generacją poprzednią i sąsiadami.

Jednocześnie opracowywano obie ankiety dotyczące roli kobiety-gospodyni co doprowadzi do dwóch prac: jednej o typie opisowym, która będzie charakteryzowała kobietę wiejską jako gospodynię i matkę z uwzględnieniem dróg postępu, porównania z gospodarką poprzedniczką i sąsiadek, udziału w organizacji zbytu i zakupów, celowości dokonanych i zamierzonych ulepszeń etc., — i drugiej pracy o charakterze statystycznym i wyłącznie dotyczącym zagadnień gospodarczych, m. in. ilościowego zobrazowania działów kobiecej gospodarki, odżywiania i t. p.

Niezależnie od powyższych opracowań, z których pierwsze zostało ukończone, kierownik biura studiów doprowadził do zupełnego ukończenia kilka prac, już zaawansowanych uprzednio i wymienionych w poprzednim sprawozdaniu oraz współdziałał w przygotowaniu prac, wówczas tylko zapoczątkowanych przez autorów z poza biura. W rezultacie, jako gotowe do publikacji, można wymienić następujące prace:

Opis gospodarowania w gospodarstwach karłowatych (15 opisów nagrodzonych).

Opis pracy gospodyni wiejskiej w gospodarstwach karłowatych (17 opisów nagrodzonych).

Reorganizacja karłowatego gospodarstwa rolnego.

Produkcyjność systemów gospodarczych w gospodarstwach karłowatych.

Opłacalność gospodarstw karłowatych.

Bilans zbóż i ziemniaków w gospodarstwach karłowatych.

Spożycie w gospodarstwach karłowatych (2 prace dla różnych rejonów rolniczych).

Źródła przychodów gospodarstw karłowatych (2 prace dla różnych rejonów rolniczych).

Zadłużenie gospodarstw karłowatych.

Majątek i jego struktura w gospodarstwach karłowatych.

Położenie gospodarstw karłowatych.

Znaczenie ogródków w gospodarstwach karłowatych.

Oświata i jej formy dla gospodarstw karłowatych.

Z zasilku Związku Izb i Organ. Roln. ukazało się w Bibliotece Puławskiej Studium o organizacji pracy w gospodarstwie karłowatym, przygotowane w porozumieniu z Biurem Związku. Ograniczenia finansowe nie pozwalały niestety na zrealizowanie szeregu zamierzeń, pierwotnie projektowanych jak np. zbadanie znaczenia uprawy roślin lekarskich ze względu na pracochłonność tych kultur, znaczenie form spółdzielczości dla gospodarstw karłowatych i in. W każdym razie w nadchodzącym okresie, poza wymienionymi na początku studiami, będącymi w trakcie opracowania przez Biuro, Związek uzyska jeszcze prace: z zakresu struktury agrarnej z uwzględnieniem dynamiki rozpadu na gospodarstwa karłowate i rozmieszczenia ich na terenie kraju; o doborze odmian nasion i gatunków drzew dla gospodarstw karłowatych; opracowanie ankiety Nr 9, nadesłanej przez instytucje gospodarcze i samorządowe, dotyczącej gospodarstw karłowatych.

W końcu zostaną przeprowadzone i następnie opracowane bezpośrednie badania terenowe nad gospodarstwami karłowatymi przez pracowników biura, jako uzupełnienie materiałów informacyjnych, otrzymanych innymi drogami.

Jednocześnie wielką troską Związku jest znalezienie środków na dokonanie publikacji dotychczasowych wyników studiów.

Referat kultury wsi

Uruchomiony pod koniec okresu sprawozdawczego referat kultury wsi na samym wstępie przystąpił do zestawienia materiałów do programu pracy Związku nad podniesieniem kultury wsi.

Opracowany w tej sprawie memoriał zawierał następujące działy:

I. Założenia wstępne do programu podniesienia kultury wsi:

- a) podstawy ideowe pracy nad podniesieniem kultury wsi;
- b) człowiek jest najważniejszym czynnikiem rozwoju kultury;
- c) wady psychiki ludności wiejskiej z punktu widzenia rozwoju rolnictwa i kultury wsi;
- d) inne ujemne czynniki rozwoju kultury wsi;
- e) jakim warunkom ma odpowiadać działacz, oświatowiec i przodownik życia wiejskiego;
- f) kierunek dobra publicznego w pracy wiejskiej.

II. Plan prac referatu.

- a) stały kontakt z prasą wiejską, a także z prasą tych środowisk które czynne są w sferze zagadnień kultury wsi;
- b) zebranie najbardziej niezbędnych materiałów, dotyczących działalności instytucyj, stowarzyszeń i związków, pracujących na wsi;

- c) skompletowanie wiadomości, dotyczących działalności czynników państwowych w dziedzinie kultury wsi;
- d) skompletowanie najważniejszych ustaw i rozporządzeń dotyczących zagadnień związanych z kulturą wsi;
- e) uczestnictwo w pracach niektórych stowarzyszeń i instytucji pracujących dla podniesienia kultury wsi;
- f) współpracownictwo w wydawnictwach w zakresie zagadnień kultury wsi;
- g) wyjazdy na teren Izb i Organizacyj Rolniczych;
- h) przemówienia w Radio.

III. Referat, w końcu okresu sprawozdawczego, podjął konkretne prace nad następującymi zagadnieniami.

- a) kształcenie i dokształcanie kierowników życia wiejskiego;
- b) współpraca z instytucjami i związkami, zajmującymi się oświatą pozaszkolną dorosłych;
- c) sprawa nowych programów zawodowych szkół rolniczych;
- d) współdziałanie z rozwojem akcji oświatowo-spółdzielczej;
- e) współpraca z akcją oświatową w wojsku;
- f) współpraca w Polskim Radio;
- g) zagadnienia higieny wsi.

Prace Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa

Ostry kryzys przeżywany przez hodowle roślin w Polsce osiągnął dziś wysoki punkt nasilenia i jesteśmy w przededniu materialnego i psychicznego załamania tych placówek, których doniosła rola nie zawsze jest u nas doceniana.

Jako przykład ilustrujący to co może nas spotkać w przyszłości przytoczyć można fragment historii hodowli polskiego buraka cukrowego.

W ostatnim dziesiętku ubiegłego wieku zarówno w b. Królestwie Polskim, jak i w Cesarstwie, opinie najcukrowszych buraków wyrobiły sobie odmiany polskie. Odmiany te zdobywają debiet z powodzeniem nie tylko na rynku krajowym lecz zaczynają penetrować na rynki światowe.

Powodzenie solidnie i fachowo prowadzonych hodowli zachęciło cały szereg naśladowców, którzy metodami, nie mającymi nic wspólnego z naukowością, zaczęli masowo produkować nasiona buraków cukrowych. Ostra konkurencja zbiła cenę, *podcięła rentowność prawdziwych hodowli*, w rezultacie czego obniżyła się wartość nasion polskich. *Rynek zaś został zalany i na przyszłe ćwierć wieku opanowany przez nasiona zagraniczne.*

Dopiero poczynawszy od okresu wojennego polskie hodowle buraka cukrowego zdołały się odrodzić i dojść do nowego rozkwitu, ogarniając rynki krajowe i rozpoczynając na nowo skuteczną walkę z konkurencją niemiecką na wszystkich rynkach światowych.

Przytoczony przykład z dziejów hodowli buraka cukrowego wskazuje nam zarówno na konsekwencje ekonomiczne, grożące Państwu skutkiem załamania hodowli, jak też na wielkie możliwości rozwojowe polskiej hodowli nasion pod jednym warunkiem — którym jest *zapewnienie rentowności placówkom hodowlanym*.

Dziś rentowność w dziale hodowli roślin rolniczych prawie że nie istnieje, zaś owoce stagnacji w tej dziedzinie rolnictwa dają się już stwierdzić wyraźnie: eksport sadzeniaków ziemniaczanych opiera się dziś w znacznej części na odmianach zagranicznych, a czem to grozić może — najlepszym przykładem jest odmiana Erdgold, której opatentowanie przez zagranicznego hodowcę od razu uniemożliwiło wyeksportowanie kilku tysięcy ton wyprodukowanych w tym celu sadzeniaków.

Podobnie przedstawia się sprawa w dziedzinie produkcji i eksportu jęczmienia browarnego.

Rentowność warsztatów hodowlanych najlepiej zapewnić może zwiększony popyt na nasiona. Jak się ten popyt przedstawia obecnie ilustruje załączone zestawienie:

Stosunek procentowy powierzchni kwalifikowanych 4-ch roślin zbożowych do ich ogólnej powierzchni zasiewów.

1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934
0,12%	0,15%	0,14%	0,17%	0,29%	0,26%	0,22%	0,09%	0,05%	0,05%	0,044%

Zważywszy, że około 0,20% 4-ch zbóż kwalifikowanych w stosunku do całej powierzchni niemi obsianych, teoretycznie wystarczyłoby, by w praktyce nie siano dalszych odsiewami niż trzecim, możemy z powyższej tabelki wyciągnąć następujące wnioski:

a) powierzchnie poddawane kwalifikacji niezwłocznie zareagowałyby silną niżką na kryzys,

b) materiał używany obecnie do obsiewu pól zbożowych stoi w praktyce dużo niżej III-go odsiewu, co grozi niżką produkcji zbożowej w całym państwie.

Jak z tego wynika, koniecznym jest właściwe ujęcie zagadnienia jednocześnie z 2 stron: od dołu przez propagandę stosowania nasion uszlachetnionych i od góry przez stworzenie korzystniejszych warunków pracy hodowcom krajowym. W przeciwnym bowiem razie rynek nasz zostanie zalany nasionami zagranicznymi, przez co popadnie w ekonomiczną zależność od zagranicy na odcinku produkcji roślinnej.

Dla wyprowadzenia z impasu krajowej hodowli roślin i osiągnięcia ogólnej poprawy w nasiennictwie, należy nasiennictwu przywrócić rentowność. W tym celu potrzebne są zbieżne wysiłki wszystkich tych instytucji, które w tej dziedzinie mogą mieć coś do powiedzenia.

Rozpatrzmy je według punktów:

1) Kontynuowanie dotychczasowej polityki, ustalonej przez Sekcję Centralną od Spraw Nasiennictwa, przy współudziale wszystkich instytucji kwalifikujących w Polsce, a zmierzającej do stopniowego ograniczenia kwalifikacji dalszych odsiewów na korzyść bliższych odsiewów i nasion oryginalnych. *W najbliższej przyszłości przejście na kwalifikowanie u roślin zbożowych zasiewów oryginalnych.*

2) Propaganda stosowania nasion kwalifikowanych.

Przedmiotem propagandy muszą być wyłącznie najlepsze odmiany, których ustalenie może odbywać się jedynie przy pomocy racjonalnie przeprowadzonych i opracowanych doświadczeń. *Akcja doświadczalna, postawiona na należyтым poziomie, musi mieć zatem zapewnioną ciągłość.* Racjonalnie prowadzone doświadczalnictwo, *umożliwiając wyróżnienie odmian wartościowych, pozwoli jednocześnie na ostateczną eliminację odmian mało wartościowych.* Wyeliminowanie ich z rynku przyniesie pożytek rolnikom praktykom, zmniejszając jednocześnie konkurencję hodowcom odmian bardziej wartościowych.

3) *Umożliwienie wydawnictw z udziałem z praktyczną hodowlą roślin* Instytutów Naukowych:

a) Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach w sprawach badań nad burakiem cukrowym i pastewnym, a także ziemniakami. Umożliwienie dalszego prowadzenia badań nad wartością wypiekową, browarną i konsumcyjną poszczególnych odmian zbóż, a także określenie zimotrwałości odmianowej pszenic.

b) Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Bydgoszczy w dziedzinie określenia rakoodporności ziemniaków, zmierzając ku znacznemu potanieniu analiz (w Niemczech określenie rakoodporności kosztuje 1 markę). Od pozytywnego rozwiązania tego punktu uzależniony jest w głównej mierze postęp w dziedzinie hodowli ziemniaków w Polsce.

4) *Premiowanie najlepszych odmian.* Ważkim środkiem, mającym na celu podtrzymanie polskiej hodowli, byłoby wyznaczenie hodowcom nagród honorowych za otrzymanie celujących odmian, hodowlom zaś premii pieniężnych.

Premie byłyby przyznawane przez p. Ministra Rolnictwa i R. R. na wniosek Wydziałów Produkcji Roślinnej, na podstawie wyników doświadczeń i badań Instytutów Naukowych.

5) *Nasiona sprzedawane przez instytucje państwowe i samorządowe (Zakłady Doświadczalne, Ogniska Kultury Rolnej), w cenie powinny być zasadniczo oparte na normalnej kalkulacji handlowej.* Nie dotyczy to nasion rozprowadzonych przez omawiane instytucje dla celów propagandowych, lub rozdawanych w postaci nagród.

Kwalifikacja roślin.

W roku sprawozdawczym tak jak i w 3 latach poprzednich stosunek powierzchni zasiewów kwalifikowanych do powierzchni obsiewu czterema głównymi roślinami zbożowymi, wyraził się liczbą około 0,05%.

Tablica I. przedstawia powierzchnię zasiewów w ha poddanych kwalifikacji w roku 1935 na obszarze całego Państwa z podziałem na rejony produkcji.

Dla uwidocznienia ewolucji, jaka zachodzi z roku na rok w powierzchniach poddawanych kwalifikacji, została sporządzona *Tab. 2* obrazująca od roku 1928 stosunek powierzchni 4 zbóż kwalifikowanych do ogólnej powierzchni, obsianej tymi zbożami.

Ustalenie się powierzchni zasiewów kwalifikowanych na stosunku wyrażającym się 0,05%, zdaje się dowodzić, iż osiągniany plon nasion uszlachetnionych odpowiada zapotrzebowaniu krajowemu, zredukowanemu przez panującą sytuację ekonomiczną w rolnictwie. Ponieważ jednak, ilość jest czterokrotnie mniejsza od normalnego zapotrzebowania, przypuszczać należy, że ewentualna poprawa konjunktury wpłynie na zwiększenie zasiewów kwalifikowanych, które mogą być do pewnego stopnia traktowane jako wskaźnik poziomu wytwórczości roślinnej państwa.

Co do nasion buraków cukrowych, które są naszym głównym artykułem nasiennym eksportowym, to dość słaby urodzaj na Zachodzie spowodował znaczne zapotrzebowanie nasion w okresie sprawozdawczym. Główną przeszkodą w eksporcie tegorocznym były ograniczenia dewizowe i umowy kompensacyjne.

Doświadczenia odmianowe ogólnopaństwowe.

W roku sprawozdawczym Sekcja Centralna organizowała na zlecenie Komisji Współpracy w Doświadczalnictwie przy Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych doświadczenia odmianowe.

Doświadczenia te obejmują 2 zboża ozime — żyto i pszenicę, 3 zboża jare — jęczmień, owies i jarą pszenicę oraz buraki pastewne.

Omawiane doświadczenia rozmieszczone są na całym obszarze Państwa i w zależności od kwalifikacji i możliwości obejmują większą lub mniejszą ilość badanych odmian (grupa duża, grupa średnia i grupa mała). Jeżeli chodzi o żyto i pszenicę, doборы odmian dostosowane są do warunków klimatycznych poszczególnych rejonów Polski.

Doświadczenia z jęczmieniem podzielone są na 2 grupy z użytkowego punktu widzenia. W okręgach interesujących się produkcją jęczmienia browarnego doświadczenia prowadzone są pod kątem wyodrębnienia odmian o większej wartości browarnej, zaś w pozostałej części kraju pod nastawieniem pastewno-kaszanym. Badania wartości browarnej ziarna jęczmienia, którego analizy wykonywane są przez Państwowy Instytut Nauko-

wy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach, odgrywają przy ostatecznej ocenie odmian pierwszorzędną rolę.

Wyniki doświadczeń w odrębnym opracowaniu rozsyłane są na prawach manuskryptu corocznie wszystkim zainteresowanym (Ministerstwo Rolnictwa, Izby Rolnicze, doświadczalnicy, hodowcy), zaś publikacje dla szerszego użytku opracowane będą w cyklach 3-letnich, dając zarazem pewne syntezy wnioski, mające rolnictwu praktycznemu ułatwić orientację w doborze odmian.

Cykl pierwszego 3-letnia dla zbóż jarych zakończony został w 1935 r.

Na podstawie uzyskanych wyników doświadczeń za trzecie 1933, 4 i 5 rok zostały wybrane doборы odmian do doświadczeń na nowy okres trzech lat 1936, 7 i 8 — z uwzględnieniem przydatności na poszczególne rejony Państwa.

Wyniki doświadczeń w prowizorycznym zestawieniu ze zbożami jarymi za ostatni rok trwania doświadczeń w pierwszym trzecieciu nie były rozsyłane, ponieważ są w opracowaniu zestawienia syntetyczne za cały okres trzech lat.

Doświadczenia z burakami pastwnymi prowadzone są w 3 grupach: oddzielnie z typem ekendorfskim, oddzielnie z typem półcukrowym, oddzielnie z Mamutami. Doświadczenia te mają na celu umożliwienie orientacji w porównawczej wartości buraków różnej marki w granicach każdego typu.

Dla przykładu wymienić wypada, że samych np. ekendorfów żółtych jest w Polsce 8 hodowli. Przy czym odmiany wypuszczane przez poszczególne zakłady hodowlane na oko nie wykazują żadnych różnic, mogących służyć do obiektywnej oceny ich porównawczej wartości, jedynie obliczenia wagi plonu a także analizy zawartości suchej masy i % cukru mogą posłużyć do ustalenia wartości poszczególnych odmian. Badania te dokonywane są przy pomocy specjalnie w tym celu zorganizowanego laboratorium objazdowego w okresie kopania.

Doświadczenia z burakami pastwnymi przeprowadzone są anonimowo, otwarcie kopert i ogłoszenie wyników odbywa się corocznie po opracowaniu materiału, który następnie po nawiązaniu do wyników z lat poprzednich, zostaje wydany w formie specjalnej publikacji.

Doświadczenia ze zbożami finansowane są przez Ministerstwo Rolnictwa zaś doświadczenia z burakami pastwnymi częściowo przez Ministerstwo Rolnictwa, częściowo przez hodowców buraków pastwnych.

Niezależnie od tych doświadczeń przeprowadzane są doświadczenia nad porównaniem plonów korzeni czterech typów buraków pastwnych, a mianowicie ekendorfów, jółcukrowych, Mamutów i Barresów.

Specjalna tablica obrazuje zestawienie ilości założonych doświadczeń.

Rejestr odmian oryginalnych.

Zestawienie ilości odmian oryginalnych hodowanych w Polsce i wciągniętych do Rejestru Odmian Oryginalnych Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa, a także ilości hodowli pracujących nad poszczególnymi gatunkami roślin, przedstawia się na rok 1936 następująco:

	Ilość odmian	Ilość hodowli
żyto	20	20
Pszenica ozima	81	38
Pszenica jara	14	12
Jęczmień jary	23	17
Jęczmień ozimy	3	3
Owies	21	18
Groch	7	7
Kukurydza	4	4
Rzepak	2	2
Rzepik	1	1
Buraki cukrowe	15	8
Buraki pastewne	25	10
Marchew pastewna	14	5
Cykoria	2	1
Łubin	5	4
Seradela	1	1
Koniczyna czerwona	2	2
Komonica	2	1
Trawy	55	8
Ziemniaki	42	14
Len	1	1
Lucerna	1	1
Soja	1	1

Normy nasienne kwalifikacji roślin.

Tak, jak zaznaczono w sprawozdaniu z roku ubiegłego, dotychczas stosowane normy przy ocenie materiału siewnego, ustalone w roku 1914, okazywały pewne braki i nasuwała się potrzeba dostosowania ich do obecnych warunków, wobec czego Sekcja Centralna dała inicjatywę do powołania Komisji Porozumiewawczej przy Związku Zakładów Doświadczalnych w skład których weszli przedstawiciele: Stacji Oceny Nasion, Stacji Ochrony Roślin, Instytucji kwalifikujących i Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa. Projekt omawianych norm w opracowaniu rzeczoznawców ogłoszo-

Zestawienie ogólne ilości dostawczeń odmianowych ogólnokrajowych założonych w latach 1933 — 1936 r.

ROŚLINY	1933 r.			1934 r.			1935 r.			1936 r.		
	Grupa duża	Grupa średnia	Grupa mała	Grupa duża	Grupa średnia	Grupa mała	Grupa duża	Grupa średnia	Grupa mała	Grupa duża	Grupa średnia	Grupa mała
Owies	19	43	46	27	68	78	34	77	88	35	—	118
Jęczmień	12a ¹⁾ 2b ²⁾	21a 10b	46	15a 4b	61a 19b	52	16a 5b	70a 15b	65	20a 7b	—	107
Pszonica jara	14	36	32	66	—	67	63	—	71	26	—	60
Zyto	—	—	—	27	44	96	28	71	98	28	71	119
Pszonica ozima . . .	—	—	—	21	37	110	22	64	138	32	77	135
Buraki pastewne . . .	ekendorfy 10	połcukr. 5	mannity 5	ekendorfy 18	połcukr. 12	mannity 9	ekendorfy 15	połcukr. 11 miedzytyp. 31	mannity 9	ekendorfy 12	połcukr. 8 miedzytyp. 27	mannity 6
¹⁾ a — dobór browarny b) dobór pastewno-kaszany												
Sumy wydatkowane do dn. 31.III.1936 r.	doświadczenia ze zbożami jarymi 13.519,74			doświadczenia ze zbożami ozimymi w 1933/34 roku z burakami pastewnymi 1933 r. zł. 12.784,20			doświadczenia ze zbożami ozimymi 1934/35 r. zł. 16.024,54			doświadczenia ze zbożami jarymi i burakami pastewnymi 1936 r. zł. 6.189,39		
				doświadczenia ze zbożami jarymi 1934 r. z burakami pastewnymi 1934 r. zł. 12.664,62			doświadczenia ze zbożami jarymi i burakami pastewnymi 1935 r. zł. 9.421,75					

Powierzchnia zasiewów w ha poddanych kwalifikacji zbioru 1935 r. na obszarze całego Państwa Polskiego

WYDZIAŁY I SEKCJE NASIENNE	żyto	Pszemica ozima	Pszemica jara	Owies	Jęczmień jary	Jęczmień ozimy	Ziem- niaki	Groch	Różne	Razem	Ilość ma- jatków kwalifik.
Warszawa	432,95	447,30	81,12	168,72	213,31	—	223,55	15,40	65,93	1.648,28	81
Toruń	287,45	179,75	6,—	51,50	41,75	1,50	1982,63	38,75	203,20	2.742,53	168
Poznań	798,50	444,25	66,—	236,25	202,90	20,50	2945,—	247,75	244,—	5.205,15	244
Cieszyn	63,70	17,75	—	45,19	1,75	—	881,82	—	12,50	1.022,71	54
Kraków	106,—	214,—	12,80	95,40	43,—	—	181,95	8,—	293,—	954,15	32
Lwów	32,—	161,50	66,50	49,—	53,—	5,—	42,50	—	621,50	1.031,—	170
Wilno	12,—	—	2,—	4,—	—	—	—	1,—	14,63	33,63	18
	1.732,60	1.464,55	234,42	650,06	555,71	27,—	6.207,45	310,90	1.454,76	12.637,45	767

TABLICA 2.

Stosunek powierzchni 4 zbóż kwalifikowanych do ogólnej

	Woj. Centralne ¹⁾			Woj. Południowe ²⁾		
	Powierzchnia			Powierzchnia		
	zasiana w ha	kwalif. w ha	%	zasiana w ha	kwalif. w ha	%
R o k						
Zyto	2 230 318	4 234,5	0,19	964 704	1 273,3	0,13
Pszonica	413.617	2 592,3	0,63	507.006	1 925,7	0,37
Jęczmień	328.570	979,4	0,29	376.676	384,0	0,10
Owies	666.325	1 737,3	0,26	664.453	1 105,8	0,16
	3 638.830	9 633,6	0,26	2 512.839	4 688,8	0,19
R o k						
Zyto	2 462.944	4 971	0,20	1 083.122	1 155	0,11
Pszonica	445 131	2 556	0,57	597.607	1 677	0,30
Jęczmień	360 917	1 112	0,31	406.340	390	0,10
Owies	728.296	2 353	0,32	720.493	939	0,13
	3 997.288	10.992	0,27	2 807.562	4 161	0,15
R o k						
Zyto	2 491 316	2 781	0,11	1 099.859	497	0,05
Pszonica	471.586	2 655	0,56	631.851	1 127	0,18
Jęczmień	341.132	576	0,17	380 354	226	0,06
Owies	721.019	931	0,13	707.822	599	0,08
	4 025.053	6.943	0,24	2 819.886	2 449	0,09
R o k						
Zyto	2 480 141	1 090	0,04	1 068.748	289	0,03
Pszonica	580.802	1 508	0,26	701.585	800	0,11
Jęczmień	365.991	407	0,11	411 706	175	0,04
Owies	710.616	366	0,05	705.130	246	0,03
	4 137.550	3 371	0,08	2 887.169	1 510	0,05
R o k						
Zyto	2 447.820,5	606,52	0,02	1 043.781,5	187,65	0,02
Pszonica	549 604	674,92	0,12	678.113	564,30	0,08
Jęczmień	357 167	170,25	0,05	379 970	83,25	0,02
Owies	740.426,5	232,55	0,03	708 842,5	146,00	0,02
	4 095.018	1 684,24	0,04	2 810.707	981,20	0,03
R o k						
Zyto	2 496.099	514	0,02	1 080.966	131,3	0,01
Pszonica	536 820	572,4	0,11	660.065	384,8	0,06
Jęczmień	346.626	146,3	0,04	371.290	80,3	0,02
Owies	737.150	224,7	0,03	710.375	68,0	0,01
	4 111.695	1 457,4	0,04	2 822.696	664,4	0,02
R o k						
Zyto	2 501.204,5	520,10	0,021	938.418,5	255,50	0,027
Pszonica	568.914	720,32	0,126	646.936	305,80	0,047
Jęczmień	335 568	108,08	0,032	393 290	49,70	0,012
Owies	727.012	191,20	0,026	710.869	65,10	0,009
	4 132.698,5	1 539,70	0,037	2 689.513,5	676,10	0,025
R o k						
Zyto	2 250.263	362,45	0,016	1 327.147	138,—	0,010
Pszonica	493 384	480,92	0,097	752.923	454,80	0,060
Jęczmień	316.930	200,56	0,063	430.656	101,—	0,023
Owies	660.070	145,22	0,022	795.664	144,40	0,018
	3 720 647	1 189,15	0,032	3 306.390	838,20	0,025

¹⁾ Woj. Warszawskie, Łódzkie, połowa Kieleckiego, Lubelskie i Białostockie — Wydział Nasienny: Warszawa.

²⁾ Woj. Krakowskie, połowa Kieleckiego, Stanisławowskie, Tarnopolskie i Lwowskie — Sekcja Nasienna: Kraków i Lwów.

powierzchni obsianych tymi zbożami za okres 1928–1935 r.

Woj. Zachodnie ³⁾			Woj. Wschodnie ⁴⁾			Ogółem		
Powierzchnia			Powierzchnia			Powierzchnia		
zasiana w ha	kwalif. w ha	%	zasiana w ha	kwalif. w ha	%	zasiana w ha	kwalif. w ha	%
1928								
922.321	4.919,2	0,53	1.223.257	570	0,05	5.340.600	11.087	0,21
172.752	2.867,0	1,65	196.211	807	0,41	1.239.586	8.192	0,64
170.182	2.329,0	1,36	280.619	145	0,05	1.156.047	3.837	0,33
247.516	2.332,0	0,96	460.865	639	0,14	2.038.159	5.814	0,28
1.511.771	12.447,2	0,82	2.160.952	2.161	0,10	9.824.392	28.930	0,29
1929								
980.647	4.541	0,46	1.271.697	372	0,03	5.798.410	11.039	0,19
161.034	2.324	0,42	220.222	760	0,35	1.426.994	7.317	0,51
183.818	1.685	0,92	307.475	277	0,09	1.248.550	3.464	0,28
252.963	1.917	0,76	489.829	679	0,14	2.191.581	5.888	0,27
1.581.462	10.467	0,66	2.289.223	2.088	0,09	10.671.535	27.708	0,26
1930								
967.485	3.261	0,34	1.309.133	378	0,03	5.867.793	6.917	0,12
173.948	2.520	1,45	225.705	1.065	0,47	1.503.090	7.367	0,49
148.771	856	0,58	305.854	96	0,03	1.176.111	1.754	0,15
239.395	1.045	0,44	518.731	340	0,07	2.186.967	2.915	0,13
1.529.599	7.682	0,70	2.359.423	1.879	0,15	10.733.961	18.963	0,22
1931								
932.658	1.796	0,19	1.290.419	52	0,01	5.771.966	3.227	0,06
244.116	1.686	0,69	292.601	238	0,08	1.819.104	4.232	0,23
186.914	596	0,32	307.791	50	0,02	1.272.402	1.228	0,10
239.095	667	0,28	517.093	72	0,01	2.171.934	1.851	0,06
1.602.783	4.745	0,30	2.407.904	412	0,02	11.035.406	10.038	0,09
1932								
943.322	1.284,05	0,14	1.210.787	19	0,002	5.645.711	2.097,22	0,04
200.662	705,64	0,35	297.785	61,75	0,02	1.726.154	2.006,61	0,12
182.917	407,90	0,22	286.650	11	0,004	1.206.704	672,40	0,06
235.266	401,70	0,17	535.879	14	0,003	2.220.414	7.942,50	0,04
1.562.157	2.799,29	0,18	2.331.101	105,75	0,005	10.798.983	5.570,48	0,05
1933								
955.753	1.248,8	0,13	1.218.626	9,0	0,0007	5.751.444	1.939,1	0,03
198.389	753,1	0,38	29.183	38,5	0,026	1.694.457	1.768,8	0,10
172.340	345,5	0,20	276.219	12,0	0,004	1.166.484	584,1	0,05
226.093	316,9	0,14	530.815	12,1	0,002	2.204.433	621,7	0,03
1.552.584	2.700,3	0,17	2.324.843	91,6	0,0039	10.816.818	4.913,7	0,05
1934								
960.165	1.235,15	0,128	1.239.101	19,5	0,001	5.638.889	2.030,25	0,003
213.470	699,57	0,327	316.833	86,5	0,027	1.746.153	1.812,19	0,103
166.254	219,83	0,132	282.115	21,—	0,007	1.177.227	398,61	0,033
216.680	214,70	0,099	535.457	11,—	0,002	2.190.018	382,—	0,022
1.556.569	2.369,25	0,152	2.373.506	138,—	0,005	10.752.287	4.723,05	0,044
1935								
960.471	1.149,65	0,119	1.245.468	82,5	0,007	5.783.349	1.732,60	0,030
198.825	713,75	0,368	313.905	49,5	0,016	1.754.037	1.698,97	0,097
192.215	268,40	0,140	298.904	12,75	0,004	1.238.705	582,71	0,046
225.641	332,94	0,148	552.838	27,5	0,005	2.237.213	650,06	0,029
1.572.152	2.464,74	0,157	2.411.115	172,25	0,007	11.010.394	4.664,34	0,042

³⁾ Woj. Pomorskie, Poznańskie i śląskie — Wydział Nasienny: Poznań, Toruń Cieszyń.

⁴⁾ Woj. Wołyńskie, Poleskie, Nowogródzkie i Wileńskie — Sekcja Nasienna: Luck, Baranowicze i Wilno, obecnie Wydział Nasienny Warszawa i Sekcja Nasienna Wilno.

T A B L I C A 3.

Powierzchnia uprawy naslennych buraków cukrowych

Woj. CENTRALNE ¹⁾			Woj. POŁUDNIOWE ²⁾			Woj. ZACHOD	
Powierzchnia zajęta pod uprawę		Ilość majątków	Powierzchnia zajęta pod uprawę		Ilość majątków	Powierzchnia zajęta pod uprawę	
elit	wysadków		elit	wysadków		elit	wysadków
600,70	1.506,62	367	175,75	370,25	58	363,85	R o k 1.119,60
879,32	2.631,55	530	239,75	518,25	100	375,80	R o k 1.525,12
867,76	2.983,02	535	212,55	761,—	70	526,55	R o k 1.978,05
1.157,24	3.678,63	547	239,00	961,50	67	381,—	R o k 1.371,95
1.137,74	3.184,52	598	153,45	316,95	34	381,21	R o k 1.447,49
958,58	3.169,96	544	235,50	874,25	61	401,72	R o k 1.240,35
1.120,44	4.278,16	615	204,50	872,51	56	321,21	R o k 1.349,47
704,51	2.747,66	449	113,65	355,10	45	211,18	R o k 966,75
485,06	1.331,96	315	122,45	785,46	49	124,46	R o k 436,21
705,52	1.593,67	388	145,95	356,10	51	169,22	R o k 374,—
903,25	3.739,42	405	156,36	532,42	44	187,02	R o k 687,99
640,08	3.113,06	254	574,78	2.099,45	209	243,10	R o k 1.187,67

¹⁾ Woj. Warszawskie, Łódzkie, Białostockie, Lubelskie, Kieleckie.²⁾ Woj. Krakowskie, Lwowskie, Stanisławowskie, Tarnopolskie.³⁾ Woj. Pomorskie, Poznańskie, Śląskie.⁴⁾ Woj. Wołyńskie, Poleskie, Nowogrodzkie, Wileńskie.⁵⁾ Do sum tych dochodzi 118,9 ha w 8 majątkach stanowiących plantacje Sp. Akc. „Granum”.

i ilość majątków zajmujących się tą uprawą w Polsce.

NIE ³⁾	Woj. WSCHODNIE ⁴⁾			O G Ó Ł E M		
	Powierzchnia zajęta pod uprawę		Ilość majątków	Powierzchnia zajęta pod uprawę		Ilość majątków
	elit	wysadków		elit	wysadków	
1 9 2 4						
181	143,50	242,90	23	1.283,80	3.239,36	629
1 9 2 5						
182	150,95	374,40	21	1.645,82	5.049,32	833
1 9 2 6						
165	48,90	270,20	22	1.655,76	5,992,27	792
1 9 2 7						
180	60,40	300,—	17	1.837,64	6.312,08	811
1 9 2 8						
174	50,64	113,01	15	1.724,04 ⁵⁾	5.061,97 ⁵⁾	816 ⁵⁾
1 9 2 9						
184	60,75	248,—	20	1.656,55	5.532,56	809
1 9 3 0						
157	72,31	281,74	16	1.718,46	6.781,88	844
1 9 3 1						
120	28,60	108,50	19	1.057,94	4.178,01	633
1 9 3 2						
104	30,54	69,—	10	762,51	2.622,63	478
1 9 3 3						
91	18,90	27,50	9	1.039,59	2.351,27	489
1 9 3 4						
101	10,44	62,46	11	1.257,07	5.022,29	561
1 9 3 5						
134	18,18	51,83	10	1.476,14	6.453,01	607

ny został przez Komitet Jarmarku Nasiennego w Biuletynie Jarmarcznym, celem poddania go krytyce i próbie życia. W dostosowaniu do wymagań życia, normy te w okresie sprawozdawczym uległy pewnym zmianom.

Celem zapewnienia możliwie największej jednolitości w ujmowaniu zasad i przepisów kwalifikacji, w roku sprawozdawczym zostały tymczasowo uchylone, opracowane i wydane w odbicie powielaczowej „Przepisy kwalifikacji roślin”. Praca ta obejmuje 23 strony maszynopisu. Normy powyższe zostały również uzgodnione na Komisji Porozumiewawczej z przedstawicielami Ochrony Roślin i Oceny Nasion.

Wobec rozszerzającego się eksportu sadzeniaków ziemniaczanych Sekcja Centralna do Spraw Nasiennictwa opracowała ujednolicony wzór kartek kwalifikacyjnych w dostosowaniu do wymagań zagranicy.

Lista odmian zagranicznych.

Wzorem lat ubiegłych na podstawie porozumienia pomiędzy wszystkimi instytucjami kwalifikującymi, ustaloną została lista odmian zagranicznych, które mogą być kwalifikowane w Polsce w roku 1936.

W doborze odmian zagarnicznych, dopuszczonych do kwalifikacji kierowano się przede wszystkim wartością gospodarczą tych odmian, które nie można jeszcze zastąpić odmianami krajowymi oraz koniecznością honorowania praw nabytych z kwalifikacji w latach uprzednich.

Na specjalnie w tym celu zwołanych przez Prezydium paru konferencjach, ustalono kontyngenty nasion zagranicznych w Polsce niehodowanych, które mają być sprowadzone z zagranicy.

Świadectwa na ulgowy przewóz nasion.

Wydawanie świadectw na ulgowy przewóz nasion za pośrednictwem instytucji kwalifikujących koncentruje się w Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa. Sekcja Centralna prowadzi ewidencję i kontrolę wszystkich wydawanych na obszarze Państwa świadectw, ponosi też moralną odpowiedzialność wobec Ministerstwa Komunikacji za prawidłowe ich użytkowanie.

W roku sprawozdawczym wydano 20.861 świadectw ulgowych.

Poza tym Sekcja Centralna wydała instytucjom kwalifikującym 24.500 etykiet kwalifikacyjnych.

Pociąg — Wystawa.

Sekcja Centralna wzięła udział w organizacji I Pociągu - Wystawy, urządzając stoisko, mające obrazować stan nasiennictwa w Polsce, a także propagować użycie dobrego materiału nasiennego.

Wydział Nasienny Prac Zleconych przy Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa Związku Izb i Organizacyj Roln. R. P.

Rok sprawozdawczy w okresie zgłaszania do kwalifikacji zbóż był pod wpływem złych wyników sprzedaży ubiegłego roku 1934 — 1935. W wyniku tego, choć nie widać zmian w ilościach gospodarstw kwalifikujących (zwiększone o jedno), widzimy duże zmniejszenie się powierzchni zgłoszonych: o 19,7%, z czego największe zmniejszenie zanotować należy w dziale roślin innych (nie zbożowych) — 57,5%, pszenicy — 34,2%, żyta — 19,8%, owsa — 16,4%. Jedynie dwie rośliny ziemniaki i jęczmień, w wyniku dla nich dobrej konjunktury, wykazują zwiększenie powierzchni, jęczmień aż o 65,1%, co spowodowała dobra konjunktura na jęczmień browarny i propaganda Związku producentów jęczmienia, by siał bliskimi odsiewami celem otrzymania dobrego materiału browarnego, oraz ziemniaki o + 21,1% co jest wynikiem poprawiania się możliwości eksportowych na ziemniaki-sadzeniaki.

Na jesieni okresu sprawozdawczego (1935 r.) konjunktury dla ziarna siewnego już się poprawiły, nasion ozimów sprzedano już dużo, — oczywiście nie tyle ile w okresach przedkryzysowych, ale w stosunku do poprzedniego zastoju było widać znaczną poprawę. Rolnicy zaczęli się kwalifikowanym materiałem interesować. Jeszcze wyraźniej zaznaczyło się to na wiosnę (1936 r.) i tu znów na pierwszym miejscu stał jęczmień i ziemniaki. Jęczmienia kwalifikowanego odmian browarnych zabrakło. Ziemniaki kwalifikowane przeważnie sprzedano na eksport i po dość wysokich cenach. Nie pozostanie to bez wpływu na okres następny kwalifikacji (co zresztą już się zaznaczyło) pod względem ilości gospodarstw a także ilości ha w ogóle, oraz ilości ha pod poszczególnymi roślinami.

Jak z tego wynika w nasiennictwie poprawa zaczęła się od jesieni (1935) roku sprawozdawczego w ilości sprzedawanych nasion kwalifikowanych.

Przebieg zbiorów na terenie województw, na których pracował Wydział był dość normalny. Nasiona ozime i jare kielkowały dobrze, gospodarstwa produkujące pod kontrolą Wydziału dobrze wywiązywały się z dostaw i reklamacyj prawie nie było. Po laboratoryjnej ocenie kwalifikowanych nasion wyznaczono bonifikaty z ceny nasion w 34 wypadkach, zdykwalifikowano 50 ha z przedstawionych do zakwalifikowania 1648 ha.

Powierzchnie zajęte pod uprawę poszczególnych roślin kwalifikowanych były następujące:

Z E S T A W I E N I E I.

	1934-35 r.	1935-36 r.	% zmniejszenia (—) lub zwiększenia (+) w r. 1935-36 w porównaniu do r. 1934-35
Ilość gospodarstw	80	81	—
Powierzchnia zbóż kwal. w ha .	2.052,93	1.648,28	— 19,7
w czym:			
żyta	539,60	432,95	— 19,8
pszenicy	806,82	528,42	— 34,2
owsa	202,20	168,72	— 16,4
jęczmienia	129,08	213,31	+ 65,1
ziemniaków	184,70	223,55	+ 21,1
innych roślin	190,53	81,33	— 57,5

Z E S T A W I E N I E II.

Odmiany kwalifikowanych nasion zbioru 1935 r.

ODMIANA	Elita i oryg.	I-szy odsiew	II-gi odsiew	III-ci i dalsze	Razem ha
Żyto					
Dańkowskie Selekcyjne	33,4	—	—	—	33,4
Granum	43,—	33,—	—	—	76,—
Ottarzewskie	3,—	—	—	—	3,—
Puławskie Wczesne	—	10,7	—	—	10,7
Rogalińskie	—	20,—	—	—	20,—
Sobieszynskie	15,—	—	—	—	15,—
Wierzbieńskie	30,75	27,5	—	—	58,25
Petkus Lochowa	—	209,6	—	—	209,6
	125,15	300,8	—	—	425,95
żyto jare Petkus	—	—	—	7,—	7,—
					432,95
Pszenica					
Antonińska Konstancja	—	—	10,—	—	10,—
„ Wysokolitewka	—	11,—	—	—	11,—
Barbarossa	2,—	3,—	—	—	5,—
Biały Krzyż	2,—	—	—	—	2,—
Dańkowska Graniatka	48,7	56,5	22,5	—	127,7
„ Idealna	14,—	—	—	—	14,—
„ Selekcyjna	23,4	10,—	—	—	33,4
„ Zachodnia Graniatka	19,—	1,—	—	—	20,—
Edel-Epp Markowicka	—	8,4	6,—	—	14,4
Eka	9,—	6,5	5,—	—	20,5
Halina	2,—	3,—	—	—	5,—
Kanadyjka	23,—	9,—	—	—	37,—
Konstancja Granum	—	10,—	—	—	10,—
Ostka Grubokłosa	—	7,5	6,5	—	14,—
Do przeniesienia	148,1	125,9	50,0	—	324,0

ODMIANA	Blita i oryg.	I-szy odsiew	II-gi odsiew	III-ci i dalsze	Razem ha
Z przeniesienia . . .	148,1	125,9	50,0	—	324,0
Puławska wczesna	—	1,4	4,6	—	6,—
Udyczanka	2,—	—	—	—	2,—
Wołynianka	6,—	—	—	—	6,—
Wysokolitewka Ołtarzewska	13,—	9,—	—	—	22,—
„ Sobieszynska	26,—	26,3	11,—	—	63,3
Zaborzanka	9,—	—	—	—	9,—
Złota Maczuga	12,—	—	—	—	12,—
Złotka	3,—	—	—	—	3,—
	217,1	164,6	65,6	—	447,3
Pszonica jara					
Jedyna Suska-Bezostna	2,—	2,—	—	—	4,—
Kalinowiecka	12,—	4,—	—	—	16,—
Ordynatka	6,5	2,—	3,—	—	11,5
Ostka Chłopicka	—	9,7	—	—	9,7
Ostka Hildebranda	—	14,92	6,—	—	20,92
Ostka Puławska	—	—	4,5	—	4,5
Ostka Suska	7,—	5,—	—	—	12,—
Sieburczyńska Gółka	2,5	—	—	—	2,5
	30,0	37,62	13,5	—	81,12
Owies					
Antoniński Biały	—	3,—	—	—	3,—
„ Żółty	—	1,—	—	—	1,—
Biały Mazur	10,—	10,52	5,—	—	25,52
Dłużewski Podkowa	12,—	—	—	—	12,—
Kościelecki	2,—	—	—	—	2,—
Sobieszynski	26,—	10,57	—	—	36,57
Teodozja	12,5	3,—	—	—	15,5
Udycz Biały	1,75	2,—	6,—	—	9,75
Udycz Żółty	0,75	—	—	—	0,75
Złociak	0,13	3,5	—	—	3,63
Biały Orzeł	26,5	15,—	—	—	41,5
Segerhaver (Zwycięzca Sv.)	—	2,—	—	—	2,—
Gelbhaver Lochov (Żółty)	—	12,5	3,—	—	15,5
	91,63	63,09	14,—	—	168,72
Jęczmień					
Borzymowicki	10,—	14,75	—	—	24,75
Dłużewski Wanda	10,5	1,—	—	—	11,5
Hanna Gambrinus Ryxa	2,—	8,—	—	—	10,—
Hanna Hildebranda	—	3,—	—	—	3,—
Hanna Skrzyszowski	5,—	5,—	—	—	10,—
Kujawiak	5,—	—	—	—	5,—
Danubi Ackermana	40,36	14,50	—	—	54,86
4-rzędowy miejscowy	—	—	—	miejsc. 2,—	2,—
Hanna Proskowetza	—	44,—	—	—	44,—
Isaria Ackermana	—	32,—	5,7	—	37,7
Gullkorn (Złoty Svalöf)	—	0,50	10,—	—	10,5
	72,86	122,75	15,7	2,—	213,31

ODMIANA	Elita i oryg.	I-szy odsiew	II-gi odsiew	III-ci i dalsze	Razem ha
Ziemniaki					
Preussen Szlagowsk. sel. krz.	—	—	0,08	—	0,08
Parnassia	—	0,08	—	—	0,08
Hetman (rakoodporne)	4,—	3,35	6,75	—	14,1
Kmieć	2,—	8,51	14,95	—	25,46
Jubel Uchorowsk. sel. krz.	0,25	—	—	—	0,25
Dyr. Johansen Modrowa	—	0,5	2,—	—	2,5
Industria Modrowa	13,36	10,—	—	—	23,36
Parnassia Borzym. sel. krz.	5,—	—	—	—	5,—
„ Dańkows. „	12,—	—	—	—	12,—
Preussen Modrowa	—	—	—	9,6	9,6
Prof. Gisevius Modrowa	—	—	—	1,5	1,5
Prymas	—	0,25	—	—	0,25
Wiarus	0,2	—	—	—	0,2
Wohltmany Dańkowskie	23,—	0,08	—	0,56	23,64
„ Ogródzienickie s. k.	10,—	—	—	—	10,—
„ Zaturzeckie	4,—	—	—	—	4,—
165/25, 25, 50	3,5	—	—	—	3,5
Ackersegen Böhma (rakoodp.)	—	—	—	0,08	0,08
Alma	—	—	—	0,5	0,5
Deodara	—	—	—	0,2	0,2
Early Rose	—	—	—	2,—	2,—
Erdgold P. S. G. (rakoodporne)	—	0,78	6,1	18,—	24,88
Hindenburg	—	—	0,08	3,5	3,58
Jubel Richtera	—	1,—	4,—	6,—	11,—
Parnassia Kameckeg	—	2,25	0,55	23,5	26,4
Paul Wagner	—	0,1	—	—	0,1
Pepo Kameck	—	1,—	0,3	3,—	4,3
Rosafolia P. S. G.	—	3,—	0,1	2,5	5,6
Silesia	—	—	—	2,26	2,26
Wczesne Müllera	—	—	—	1,—	1,—
Weltwunder	—	—	—	1,07	1,07
Wekaragis	—	—	—	0,06	0,06
	82,31	31,—	34,91	75,33	223,55
Inne					
Rzepak Łęcki Zimotrwały	2,—	—	—	—	2,—
Groch Rychlik Wikt. Łęcki	5,—	6,—	—	—	11,—
„ Sieburczyński	1,4	—	—	—	1,4
„ Wiktorja Mahnsdorfski	—	3,—	—	—	3,—
Len Górnośląski	—	—	—	bez ods. 1,5	1,5
„ L. C. S. D.	—	—	—	bez ods. 0,3	0,3
„ Bombaj	—	2,—	—	—	2,—
Buraki ćwikłowe Egipskie	—	—	—	bez ods. 3,5	3,5
Kukurydza Kalina	1,—	—	—	—	1,—
Cykorja Półługa Kujawska	2,—	—	—	—	2,—
Cykorja Ślaska z Borzymowic	0,5	—	—	—	0,5
Lubin Róż. Wczesny Puławski	—	—	8,2	—	8,2
Gryka	—	—	—	mi-jsc. 1,—	1,—
Do przeniesienia	11,9	11,—	8,2	6,3	37,4

ODMIANA	Elita i oryg.	I-szy odsiew	II-gi odsiew	III-ci i dalsze	Razem ha
Z przeniesienia	11,9	11,—	8,2	6,3	37,4
Mak	—	—	—	miejsc. 1,—	1,—
Rzepik	—	—	—	„ 1,—	1,—
Rzepak	—	—	—	„ 3,—	3,—
Koniczyna Rychlik	—	—	—	„ 3,—	3,—
Rajgras angielski	—	—	—	„ 8,—	8,—
Wiechlina błotna	6,5	—	—	—	6,5
„ łąkowa	3,—	—	—	—	3,—
Bekmanja	1,3	—	—	—	1,3
Mielica biaława	1,—	—	—	—	1,—
Kostrzewa czerwona	3,—	—	—	—	3,—
Kupkówka Torf. Późnokwitn.	4,—	—	—	—	4,—
Salata Królowa Majowych	—	—	—	bez ods. 2,—	2,—
Marchew Karota Nantej. Ulepszona	—	—	—	„ 6,—	6,—
Proso	—	—	—	„ 0,13	0,13
Marchew Biała Olbrz. Detkensa	1,—	—	—	—	1,—
	31,7	11,—	8,2	30,43	81,33

ODMIANY ZAGRANICZNE	Stanowi %	
	1934-35 r.	1935-36 r.
w życie	30,0	48,5
w pszenicy ozimej	0,5	—
w pszenicy jarej	—	—
w owsie	37,1	35,0
w jęczmieniu	70,5	43,2
w ziemniakach	60,5	36,6

Zdyskwalifikowano w r. 1935	ha	%
żyta	32,5	7,5
Pszenicy	15,5	2,9
Jęczmienia	1,—	0,47
Marchwi	1,—	14,0

Wyznaczono bonifikatę z ceny nasion z tytułu zanieczyszczeń

przy życie	w 16 przypadkach
„ pszenicy	7 „
„ jęczmieniu	2 „
„ owsie	6 „
„ rzepaku jarym	1 „
„ lnzie	1 „
„ grochu	1 „

Z E S T A W I E N I E III.

	1934-35	1935-36
Ocen laboratoryjnych nasion ozimych dokonano	146	132
" " " jarych "	163	223
Kartek kwalifikacyjnych na oziminy wydano	7.584	7.517
" " na jarzyny "	13.925	19.016
Świadectw na ulgowy przewóz nasion wydano	4.509	5.210

Z E S T A W I E N I E IV.

**Powierzchnia plantacji nasiennych kwalifikowanych przez
Wydział Nasienny Prac Zleconych w r. 1935 według województw**

WOJEWÓDZTWO	Zyto	Pszem- nica	Jęcz- mień	Owies	Ziem- niaki	Inne	Razem	Ilość gospod.
Warszawskie . . .	191,20	325,42	158,56	68,03	118,10	32,70	894,01	41
Łódzkie	117,50	66,80	34,50	36,57	90,45	18,13	363,95	13
Lubelskie	49,75	73,—	7,—	33,—	5,—	1,—	168,75	8
Białostockie . . .	4,—	15,70	0,50	7,68	1,—	1,70	30,52	4
Wołyńskie	4,—	47,50	12,75	23,50	9,—	27,80	124,55	4
Poleskie	66,50	—	—	—	—	—	66,50	11
	432,95	528,42	213,31	168,78	223,55	81,33	1.648,28	81

Jak co roku zorganizowano wspólnie z Polskim Związkiem Wytwórców nasion ogrodowych XIII ogólnokrajowy Jarmark Nasienny w Warszawie. W Jarmarku wzięło udział 56 wystawców, w tym z Warszawy 10, z województw centralnych 25, z woj.wschodnich 2, z zachodnich 8, z południowych 11. W Jarmarku wzięli udział reprezentanci wszystkich trzech grup nasion: rolnych, ogrodowych i leśnych. W związku z Jarmarkiem wydano dwa Biuletyny — Nr. 1 na Jarmark z cenami orientacyjnymi i Nr. 2 — poJarmarczny z cenami transakcyj jarmarcznych na wszystkie nasiona.

DZIAŁALNOŚĆ PRASOWA I WYDAWNICZA ZWIĄZKU

Prasowa Agencja Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P.

Agencja Prasowa Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. uruchomiona została z myślą oddziaływania na prasę zarówno stołeczną, jak prowincjonalną, codzienną i periodyczną, w tym kierunku, aby zagadnienia dotyczące rolnictwa oświeclane były przez nią w sposób racjonalny, a więc — z jednej strony zgodnie z rzeczywistością, z drugiej — zgodnie z interesami rolnictwa. Było to tym konieczniejsze, że nawet prasa stołeczna nie rozporządza zespołem współpracowników, orientujących się w zawiłym splocie problemów rolniczych. Położenie rzeczywiste wsi jest przeważnie — poza prasą fachową — prasie ogólnej zupełnie nieznane, wobec czego najbardziej palące bolączki życia wiejskiego traktowane są bądź tylko fragmentarycznie i przygodnie, bądź najczęściej pod niewłaściwym kątem widzenia.

Zwrócić też należy uwagę i na to, że poza nielicznymi stosunkowo wyjątkami prasa ogólna goni za sensacją, a jakkolwiek życie wsi na tle naszej rzeczywistości jest jedną wielką i niezwykłą sensacją o głębokim znaczeniu, to w rozumieniu przeciętnego dziennikarza jest to szarzyzna, która tylko wyjątkowo może mieszkańca wiejskiego zainteresować. Wystarczy wskazać, że gdy stosunkowo niewielkie bezrobocie miejskie jest omawiane szeroko na łamach prasy, to bez porównania większe bezrobocie wiejskie było „odkryte” dopiero przez prasę rolniczą, przy czym prasa ogólna, obliczona głównie na czytelnika miejskiego, zagadnieniem tym zainteresowała się stosunkowo mało.

Agencja więc Prasowa Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. miała za zadanie przełamać pewne uprzedzenia, zainteresować przede wszystkim redakcje pism zagadnieniami rolniczymi, uczynić je aktualnymi, jednym słowem — wprowadzić je na warsztat codziennej pracy dziennikarskiej. Dla osiągnięcia tego celu zaprojektowano i zrealizowano następującą organizację Agencji (znanej już w redakcjach pod mianem PAZ'u).

Oddziaływanie na prasę miało pójść w trzech kierunkach: odnośnie do

prasy fachowo - rolniczej, ogólnej prasy ludowej i prasy codziennej, stołecznej i prowincjonalnej. Ze względu na odmienny charakter każdego z tych rodzajów prasy, droga działania musiała być różna.

Dla oddziaływania na prasę fachowo - rolniczą i podniesienia jej poziomu powołano do życia biuletyn dz. 1 (t. zw. biuletyn biały). Uruchomiono biuletyn w dn. 28 maja 1935 r., przy czym w okresie sprawozdawczym wydano 47 numerów tego biuletynu. W ciągu tego czasu zauważono około 150 przedruków artykułów. Ze względów oszczędnościowych i wobec zamierzonego wydawnictwa własnego tygodnika wydawnictwo biuletynu dz. I zostało zaniechane w połowie czerwca 1936 r. Pismom, które prenumerowały ten biuletyn, PAZ. przesyła biuletyn dz. II (t. zw. biuletyn różowy, ludowy, o którym będzie mowa niżej) z dodaniem 2 artykułów, utrzymanych na poziomie wymagań tych pism. Gdy tygodnik, o czym wspomniano wyżej, zacznie się ukazywać, dodatek tych 2 artykułów będzie wstrzymany. Zaznaczyć należy, że biuletyn dz. I zawierał przeciętnie 6 artykułów i kilka stron pisma maszynowego notatek. W ciągu okresu sprawozdawczego zamieszczono 280 artykułów na temat zagadnień organizacyjnych, ekonomicznych, fachowo rolniczych i t. p.

Biuletyn PAZ. tygodniowy (t. zw. różowy) przeznaczony jest dla ogólnej prasy ludowej, stołecznej i prowincjonalnej. Biuletyny zaczęły się ukazywać od dn. 12 czerwca 1935 r., w odstępach tygodniowych. W ciągu okresu sprawozdawczego wydano 52 numery biuletynu. Dopóki wydawano biuletyn dz. I, biuletyn „różowy” składał się z 8 — 10 stron pisma maszynowego. Od czasu zaniechania biuletynu dz. I., biuletyn ludowy rozszerzono do 13 — 14 stron. Ponadto chwilowo, do czasu uruchomienia wydawnictwa tygodnika, jako organu urzędowego Związku Izb i Organizacji Rolniczych R. P., do biuletynu ludowego dołączono jeszcze 2 artykuły dla prasy fachowo - rolniczej (o czym była mowa wyżej), tak iż objętość biuletynu wahała się w granicach 17 — 20 stron pisma maszynowego.

Biuletyn ludowy („różowy”) od drugiej połowy czerwca 1936 r. wydawany jest pod nazwą biuletynu „tygodniowego”. Składa się zwykle z 6 — 7 artykułów treści ekonomicznej, organizacyjnej, fachowo - rolniczej i t. p. Artykuły dostosowane są do aktualnych zagadnień chwili, bieżącej ze szczególnym uwzględnieniem spraw, dotyczących drobnego rolnictwa.

W ciągu okresu sprawozdawczego zamieszczono 360 artykułów, nie licząc drobnych notatek. Zauważonych przedruków naliczono około 1700, tak iż przeciętnie każdy artykuł został przedrukowany około 5 razy. Zaznaczyć należy, że nie wszystkie redakcje przysyłają swoje pismo regularnie, rzeczywista więc ilość przedruków z pewnością jest większa. Wśród abonentów są pisma nie tylko polskie, ale i niemieckie i ukraińskie. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, że niektóre pisma, które zagadnieniami rolniczymi dotąd zupełnie się nie zajmowały, otworzyły stałe lub perjodyczne działy rolnicze, posilając się niemal wyłącznie materiałami PAZ'u. Zaznaczyć należy, że biuletyn ludowy abonowany jest przez pisma o bardzo rozbieżnych kierunkach, — od socjalistycznych i radykalnych do

zachowawczych. Jest to poniekąd dowodem obiektywizmu w oświeceniu poruszanych przez PAZ. zagadnień.

Biuletyn „codzienny” (drukowany na papierze niebieskim), początkowo dz. III, przeznaczony jest dla pism codziennych stołecznych i prowincjonalnych. Wydawnictwo jego rozpoczęte zostało od dn. 9 sierpnia 1935 r. Ukazuje się codziennie oprócz niedziel i świąt, w objętości 2 — 3 stron maszynowego pisma. W razie potrzeby objętość biuletynu była zwiększana.

Biuletyn składa się z artykułu, omawiającego aktualne zagadnienia ekonomiczne i społeczne, oraz notatek z działalności samorządu rolniczego i organizacji, władz państwowych i samorządowych, instytucji ustawodawczych i t. p. Przy napływie materiału notatkowego numer bieżący artykułu nie zawiera. W okresie sprawozdawczym wydano tego biuletynu ogółem 268 numerów, w tym w r. 1935 — 119 i w 1936 — 149. Zauważonych przedruków naliczono około 2.000, rzeczywista jednak liczba jest wyższa, ponieważ PAZ nie otrzymuje regularnie wszystkich numerów pism, które abonują ten biuletyn.

Referat prasowy

Referat Prasowy Związku ma następujące zadania: 1) informowanie władz Związku o całokształcie spraw rolniczych, poruszanych przez prasę, zwłaszcza codzienną, 2) badanie zainteresowania prasy poszczególnymi zagadnieniami rolniczymi i gospodarczymi, ze szczególnym uwzględnieniem spraw, będących przedmiotem prac w samorządzie rolniczym, 3) dostarczanie prasie źródłowych informacji o działalności samorządu rolniczego oraz o poszczególnych aktualnych zagadnieniach rolniczych, 4) indywidualne udzielanie informacji, oraz odpowiedzi na zapytania poszczególnych pism.

W okresie sprawozdawczym, Referat Prasowy Związku wydawał przegląd prasy codziennej stołecznej i kilku ważniejszych pism prowincjonalnych, który dostarczany był Władzom i referentom Związku — codziennie do przejrzenia. Na żądanie niektórych referatów Związku, dostarczał również kompletów wycinków z prasy, dotyczących aktualnego zagadnienia, o które był zapytywany.

W celu poinformowania instytucji, wchodzących w skład Związku, o działalności Związku, wydawany był Biuletyn Informacyjny Związku. W okresie sprawozdawczym wydano 24 numery. Biuletyn ten zawierał dokładne informacje o najważniejszych posunięciach Związku, o jego wystąpieniach do władz, o opiniach składanych na żądanie poszczególnych Ministerstw czy to do projektów ustaw, czy też do zagadnień gospodarczych; oraz w wielkiej ilości notatek informował członków Związku o załatwianiu aktualnych bieżących spraw rolnictwa. Ponadto zamieszczał okólniki Centralnego Biura do Spraw Finansowo-Rolnych oraz niektóre ważniejsze zarządzenia i okólniki Ministerstwa Skarbu i Ministerstwa Rol-

nietwa i Reform Rolnych. Biuletyn ten wydawany był na prawach rękopisu, z zastrzeżeniem poufności zawartych w nim informacji.

Od chwili rozpoczęcia wydawania przez Prasową Agencję Związku biuletynów prasowych, Referat Prasowy dostarczał Agencji codziennie kilka notatek o działalności Związku, zarówno do biuletynu tygodniowego, jak i dla prasy codziennej. Zauważono wielką liczbę przedruków tych notatek, świadczącą o zainteresowaniu prasy zarówno pracami samorządu rolniczego, jak i ogółem zagadnień rolniczych.

Ponadto za pośrednictwem referatu dostarczono prasie kilku wywiadów czołowych przedstawicieli rolnictwa.

Referat Prasowy Związku dostarcza również co tydzień indywidualnych informacji o sprawach rolniczych dla Polskiego Radia, które wygłaszane są w „Gazecie Rolniczej” bądź użytkowywane do innych audycji rolniczych.

Rolnik Ekonomista

Organem oficjalnym Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. w okresie sprawozdawczym był dwutygodnik pod nazwą „Rolnik Ekonomista”.

Pismo, podobnie jak w latach poprzednich, obejmowało następujące działy: artykułowy, sprawozdania z działalności izb i organizacyj rolniczych, przegląd rynków, kronikę krajową i zagraniczną, przegląd wydawnictw i statystykę.

Szczególną uwagę w minimym okresie sprawozdawczym redakcja zwróciła na dział artykułowy, dążąc do tego, aby poruszane w nim zagadnienia były omówione wszechstronnie i wyczerpująco.

W myśl tych założeń w dziale artykułowym spotykamy w okresie sprawozdawczym szereg gruntownych opracowań z zakresu najbardziej ważnych i aktualnych zagadnień naszej polityki gospodarczej, przy czym na szczególne wyróżnienie zasługują cykle artykułów, dotyczące sprawy surowcowej w związku z obronnością Państwa, reorganizacji rynku mięsnego, spraw cukrowniczych, dostaw rolniczych do wojska. Poza tym w dziale artykułowym poruszono zagadnienia z dziedziny podatkowej, z zakresu organizacji handlu rolniczego, spółdzielczości, przemysłu rolnego, kształtowania się cen, spraw międzynarodowych i t. p.

Należy również wspomnieć o numerze specjalnym „Rolnika Ekonomisty”, zawierającym memoriał Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R. P. w sprawie wytycznych programu naszej polityki gospodarczej. Numer ten, o 127 stronicach, oprócz samego memoriału, zawiera liczne załączniki, obejmujące w formie zestawień tabelarycznych najważniejsze dane liczbowe, ilustrujące życie gospodarczo-społeczne Polski.

Następny dział pisma, zatytułowany „Działalność Izb i Organizacyj Rolniczych”, zawierał sprawozdania z odbytych posiedzeń, zjazdów, konferencji oraz działalności poszczególnych izb i organizacyj rolniczych, informu-

jąc o potrzebach poszczególnych terenów i o pracach, które w danym okręgu wysuwają się na plan pierwszy.

Drugim co do wielkości — poza działem artykułowym — był szeroko potraktowany dział przeglądu rynków. Dział ten, po za stałym orientowaniem czytelników o kształtowaniu się cen i obrotów najważniejszymi artykułami produkcji rolniczej w kraju, uwzględniał również tendencje i warunki zbytu tych artykułów na rynkach światowych.

Zadaniem tego działu było nie tylko przedstawienie sytuacji bieżącej, lecz również wysunięcie pewnych wniosków i prognozy na najbliższą przyszłość przez informowanie czytelników o nastrojach i tendencjach rynkowych, mających wpływ na przyszłe kształtowanie się cen. Dział ten obejmował sprawozdanie z rynków zbożowych, zwierzęcych, nabiałowych, rybnych, drzewnych i surowców oleistych.

W kronice krajowej, w krótkich notatkach, omawiano najaktualniejsze sprawy polityki gospodarczej i społecznej. „Kronika Krajowa” notowała więc wszelkie posunięcia ustawodawcze w rolnictwie, z dziedziny polityki kredytowej, handlowej, podatkowej i socjalnej. Ponadto podawano do wiadomości czytelników bieżące informacje z zakresu statystyki zbiorów i t.p. opracowane na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Dział kroniki zagranicznej podawał szereg wiadomości z życia gospodarczego państw obcych. Szczególną uwagę zwróconą na te posunięcia polityki gospodarczej zagranicy, które zazębiają się z interesami naszej produkcji i mogą mieć wpływ na rozwój naszego handlu zagranicznego.

Przegląd wydawnictw obejmował recenzje najnowszych prac ekonomicznych i ekonomiczno-rolniczych, wydanych zarówno w języku polskim jak i obcych. Zamieszczone recenzje z reguły podawały krótkie streszczenia omawianej pracy oraz ocenę i wartość publikacji.

Statystyka, ostatni dział „Rolnika i Ekonomisty”, zawiera tabelaryczne zestawienia cen i wskaźników cen artykułów rolniczych, stosunek cen produktów hobbowlu do cen żyta i pasz, przywóz i wywóz niektórych artykułów rolniczych, zestawienia przewozów kolejowych, produktów roślinnych i hodowlanych w poszczególnych okresach i t. p. dane charakteryzują handel i nasilenie obrotu produkcją rolniczą.

Wzrost i rozwój człowieka
i jego znaczenie dla zdrowia

Wzrost i rozwój człowieka jest procesem ciągłym, który trwa od momentu poczęcia do śmierci. Wzrost fizyczny polega na zwiększaniu się rozmiarów ciała, natomiast rozwój obejmuje zmiany w budowie i funkcjonowaniu narządów oraz w funkcjonowaniu układu nerwowego. Wzrost i rozwój człowieka jest procesem złożonym, który zależy od wielu czynników, takich jak geny, środowisko, dieta, styl życia i choroby. Wzrost fizyczny jest najbardziej widocznym wskaźnikiem rozwoju, ale nie jest jedynym. Wzrost psychiczny i społeczny jest równie ważny. Wzrost i rozwój człowieka jest procesem, który ma ogromne znaczenie dla zdrowia i jakości życia. Wzrost fizyczny jest ważnym wskaźnikiem zdrowia, ale nie jest jedynym. Wzrost psychiczny i społeczny jest równie ważny. Wzrost i rozwój człowieka jest procesem, który ma ogromne znaczenie dla zdrowia i jakości życia.

III. Władze, organizacja wewnętrzna i Biuro Związku Izb i Organizacyj Rolniczych R.P.

Władze Związku

Skład Prezydium, Zarządu oraz Komisji Rewizyjnej w okresie sprawozdawczym — po wyborach, dokonanych na zebraniu Rady dn. 30 listopada 1935 r. oraz Zarządu dn. 10 grudnia 1935 r. — był następujący:

Prezydium: Prezes Związku Izb i Organizacyj R. P. — Kajetan Morawski.

Wice-Prezesi: Dr. Kazimierz Papara (przewodniczący Sekcji Izb Rolniczych), Edward Kleszczyński (przewodniczący Sekcji Organizacyj Ogólnorolniczych), Dr. Włodzimierz Seydlitz (przewodniczący Sekcji Zrzeszeń spółdzielczości Rolniczej) i Stanisław Wańkowicz (wybrany przez zebranie Grupy Członków Nadzwyczajnych).

Członkowie Prezydium: August Serożyński, Piotr Sobczyk.

Członkowie Zarządu: Kajetan Morawski, Edward Kleszczyński, Dr. Kazimierz Papara, Dr. Włodzimierz Seydlitz, Stanisław Wańkowicz, August Serożyński, Piotr Sobczyk, Mieczysław Chłapowski, Kazimierz Fudakowski, Wojciech Gorczyca, Stanisław Kielak, Kazimierz Kierzkowski, Tadeusz Krzyżanowski, Bronisław Malik, Leon Mocek, Ludwik Myszkowski, Dr. August Popławski, Wiktor Przedpelski, Witold Staniewicz, Jan Sztwiertnia, Jerzy Waydowski, Zygmunt Weiss, Czesław Wróblewski.

Członkowie Komisji Rewizyjnej: Antoni Bądryński, Mieczysław Porowski, Stanisław Rychłowski.

Zastępcy Członków Komisji Rewizyjnej: Stanisław Mystkowski, Władysław Spychalski.

Biuro Związku

Dyrektor: Wiktor Leśniewski.

Referat spraw finansowo - rolnych, kredytowych i agrarnych:

Kierownik — Zygmunt Rusinek.

Referat danin i opłat prawno-publicznych:

Kierownik — Władysław Englicht.

Referat handlu zagranicznego:

Kierownik — Stanisław Gryziewicz.

Ref. eksportu rolnego — Janusz Wakar.

Ref. przywozu rolnego — Jerzy Danielewicz.

Ref. traktatowy — Eustachy Rylski.

Referat organizacji rynku wewnętrznego:

Kierownik — Edward Iwaszkiewicz.

Ref. — Roman Buczyński.

Statystyka — Maria Miernowska.

Referat spraw przemysłu rolnego, surowców przemysłowych pochodzenia rolniczego oraz spraw komunikacyjnych:

Kierownik — Jerzy Gościński.

Ref. przemysłu rolnego — Henryk Romanowicz.

Ref. komunikacyjny — Szczepan Siemieński.

Referat ekonomiki gospodarstw oraz statystyczny:

Kierownik — Dr. Wacław Ponikowski.

Pom. Ref. — Tadeusz Markowski.

Pom. ref. — Stefan Chyrczakowski.

Referat organizacji rolnictwa:

Kierownik — Stanisław Miklaszewski (pełnił jednocześnie funkcje Zastępcy Dyrektora Biura).

Ref. — Wacław Sobański.

Referat meljoracyjny:

Ref. — Leonard Gumiński.

Referat hodowlany:

Ref. — Włodzimierz Szczekin-Krotow.

Referat spraw kultury wsi:

Ref. — Włodzimierz Bzowski.

Dział prasowo - wydawniczy.

Rolnik-Ekonomista:

Redaktor — Dr. Wacław Ponikowski.

Sekretarz Redakcji — Edmund Czarnowski.

Administracja — Jadwiga Miklaszewska.

Agencja Prasowa:

Kierownik — Zygmunt Rusinek.

Zastępca Kierownika i Redaktor działu ludowego — Zygmunt Kmita.

Redaktor działu fachowo-rolniczego — Władysław Świeżyński (jednocześnie inspektor dla spraw organizacyj ogólnoroľniczych).

Redakcja działów pomocniczych oraz administracja i ekspedycja — Aleksander Kwiatkowski, Maria Byszewska, Antonina Puchowiczówna, Nina Kołomyjcówna.

Sekretariat:

Sekretarz Generalny — Feliks Raczkowski.

Sekretarka Prezesa i Dyrektora — Wacława Dybowska.

Kancelaria:

Kierownicza — Jadwiga Miklaszewska.

Buchalterka — Jadwiga Machnicka.

Pom. Buchalterki — Emilia Iwanicka.

Kasjerka — Janina Raciborska.

Kancelistki: Krystyna Szniersztajnowa, Irena Zygnerska, Helena Bittnerówna.

Zarząd Nieruchomego Majątku:

Kierownik — Zenon Krumm.

Buchalterka — Maria Kucharska.

Kancelistka — Kazimiera Pawlicka.

Dział Nasiennictwa.

Sekcja Centralna do spraw Nasiennictwa:

Kierownik — Dr. Edward Kostecki.

Zastępca Kierownika — Woysław Zaborski.

Sily pomocnicze — Tadeusz Łoziński, Irena Dłużniakiewiczowa.

Wydział Nasienny.

Kierownik — Dr. Marcei Rożański.

Zastępca Kierownika — Woysław Zaborski.

Sily pomocnicze — Longin Kołaczkowski, Anna Glińska.

Dział opracowania planu pomocy dla gospodarstw karłowatych.

Kierownik — Dr. Stanisław Antoniewski.

Praktykańci: Stanisław Miłkowski, Walenty Obrębski, Maria Zdancowicz, Sabina Wolamin.

Wykaz Instytucyj w których pracach uczestniczył Związek Izb i Organizacyj Rolniczych R. P.

W okresie sprawozdawczym Związek Izb i Organizacyj Rolniczych Rzplitej Polskiej brał udział bezpośredni w pracach następujących instytucyj:

1. Państwowa Rada Komunikacyjna.
2. Komisja Rewizyjna Komitetu Taryfowego Państwowej Rady Komunikacyjnej.
3. Fundusz Pracy.
4. Komisja Popierania Obrotu Produktami Rolniczymi.
5. Komisja Artykułów Zwierzęcych.
6. Centralna Komisja Przywózowa.

7. Związek zawodowy zrzeszeń eksporterów jaj.
8. Polskie T-wo Handlu Kompensacyjnego.
9. Rada Gospodarki Drzewnej.
10. Wywózowa Komisja Rozdzielcza.
11. Państwowe Zakłady Przemysłowo - Zbożowe.
12. Rada Traktatowa Samorządów i Organizacyj Gospodarczych w Polsce.
13. Główna Nadzorcza Komisja Targowiskowa.
14. Rada Gospodarcza Chłodni w Gdyni.
15. Związek Eksporterów Zboża R. P.
16. Polski Związek Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych.
17. Polski Związek Eksporterów Drobiu.
18. Międzynarodowa Komisja Rolnicza w Paryżu.
19. Międzynarodowa Komisja Stała przy Międzynarodowym Instytucie w Rzymie.
20. Komisja do spraw Spółdzielczości przy Międzynarodowej Komisji Rolniczej.
21. Komisja Pracy przy Międzynarodowej Komisji Rolniczej.
22. Komitet Energetyczny przy M. P. i H.
23. Główna Komisja Ziemska.
24. Komitet Chłodniczy przy M. P. i H.
25. Rada Spółdzielcza.
26. Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo - Gospodarczych.
27. Główna Komisja Klasyfikacyjna przy Ministerstwie Skarbu.
28. Kursy Staszica.
29. Komisja Podatkowa przy Ministerstwie Skarbu.
30. Komitet Normalizacyjny przy M. P. i H.
31. Towarzystwo Oświaty Rolniczej.
32. Izba Rolnicza Francusko-Polska.

Poza tym związek brał udział w pracach Instytucyj za pośrednictwem poszczególnych działaczy ze świata rolniczego, wybranych lub powołanych indywidualnie, a będących jednocześnie członkami Władz Związku. Wśród tych instytucyj wymienić należy Bank Polski, Państwowy Bank Rolny i Bank Akceptacyjny.

Wykaz organizacji, wchodzących w skład Związku Izb i Organizacji Rolniczych R. P.

I. Członkowie zwyczajni.

1. Izby Rolnicze:

1. Białostocka Izba Rolnicza — Białystok, ul. Br. Pierackiego 57.
2. Kielecka Izba Rolnicza — Kielce, ul. Sienkiewicza 47.
3. Krakowska Izba Rolnicza — Kraków, Plac Szczepański 8.
4. Lubelska Izba Rolnicza — Lublin, Aleja 3-go Maja 20.
5. Lwowska Izba Rolnicza — Lwów, ul. Kopernika 20.
6. Łódzka Izba Rolnicza — Łódź, ul. Piotrkowska 96.

7. Poleska Izba Rolnicza — Brześć n/B., ul. Br. Pierackiego 19.
8. Pomorska Izba Rolnicza — Toruń, ul. Sienkiewicza 10.
9. Śląska Izba Rolnicza — Katowice, ul. Juliana Ligonia 36.
10. Warszawska Izba Rolnicza, Warszawa, ul. Kopernika 30.
11. Wielkopolska Izba Rolnicza — Poznań, ul. Mickiewicza 33.
12. Wileńska Izba Rolnicza — Wilno, ul. Ofiarna 2.
13. Wołyńska Izba Rolnicza — Luck, ul. Mieczkiewicza 1.

2. Organizacje Ogólno-Rolnicze:

1. Centralne Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych — Warszawa, ul. Kopernika 30.
2. Małopolskie Towarzystwo Rolnicze — Lwów, ul. Kopernika 20.
3. Małopolskie Towarzystwo Rolnicze — Kraków, Plac Szczepański 8.
4. Wielkopolskie Towarzystwo Kółek Rolniczych — Poznań, ul. Mickiewicza 33.
5. Pomorskie Towarzystwo Rolnicze — Toruń, ul. Sienkiewicza 12.
6. Wojewódzkie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych — Białystok, ul. Br. Pierackiego 57a.
7. Wojewódzkie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych — Lublin, Aleja 3-go Maja 20.
8. Wojewódzkie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych — Kielce, ul. Sienkiewicza 47.
9. Wojewódzkie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych — Łódź, ul. Piotrkowska 96.
10. Wojewódzkie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych — Luck, ul. Sienkiewicza 17.
11. Wojewódzkie Towarzystwo Organizacyj i Kółek Rolniczych — Warszawa, ul. Kopernika 30.
12. Delegatura Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego w Tarnopolu.
13. Delegatura Małopolskiego Towarzystwa Rolniczego w Stanisławowie, ul. Gosławskiego 17.
14. Towarzystwo Rolnicze w Cieszynie.
15. Krajowe Towarzystwo Gospodarskie „Siłskij Hospodar” — Lwów, ul. Kopernika 10.

3. Zrzeszenia Spółdzielczości rolniczej:

1. Biuro Zleceń Syndykatów Rolniczych — Warszawa, ul. Kopernika 30.
2. Centrala Rolników Sp. Akc. — Poznań, Plac Wolności 18.
3. Syndykat Spółdzielni Rolniczych — Kraków, Plac Szczepański 6.
4. Związek Handlowy Spółdzielni, Składowe i Sklepów Kółek Rolniczych — Lwów, ul. Hetmańska 8.
5. Związek Gospodarczy Spółdzielni Mleczarskich — Poznań, ul. Składowa 4.

6. Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo - Gospodarczych — Warszawa, ul. Warecka 11-a.
7. Małopolski Związek Mleczarski — Kraków, ul. Freidleina 4.
8. Bank Związku Spółek Zarobkowych, — Warszawa, ul. Jasna 8 — Poznań, Plac Wolności 18.

II. Członkowie Nadzwyczajni.

1. Centralny Komitet do spraw Hodowli Drobiu — Warszawa, ul. Kopernika 30.
2. Naczelna Organizacja Związków Hodowli Koni w Polsce — Warszawa, ul. Mazowiecka 7.
3. Państwowe Zakłady Przemysłowo - Zbożowe — Warszawa, ul. Warecka 11-a.
4. Polskie Biuro Eksportu Zboża Oddział w Gdańsku — Gdańsk, Langer-Markt 19.
5. Polski Związek Eksporterów Bekonu i Artykułów Zwierzęcych — Warszawa, ul. Kopernika 30.
6. Polski Związek Zawodowy Rolników i Leśników z wyższem wykształceniem — Warszawa, ul. Kopernika 30.
7. Poznańskie Ziemstwo Kredytowe — Poznań, Al. Marsz. Piłsudskiego 13.
8. Rada Naczelna Organizacyj Ziemiańskich — Warszawa, Plac Napoleona 9.
9. Spółka producentów Krochmalu — Warszawa, ul. Kopernika 30.
10. Stowarzyszenie Zjednoczonych Ziemianek — Warszawa, ul. Chmielna 29.
11. Syndykat plantatorów Chmielu — Warszawa, ul. Czerniakowska 217.
12. Towarzystwo Hodowli Konia Arabskiego — Warszawa, Al. Ujazdowska 39 m. 5.
13. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie — Warszawa, ul. Kredytowa 1.
14. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie — Lwów, ul. Legionów 33.
15. Towarzystwo Lniarskie — Wilno, ul. św. Jacka 2.
16. Towarzystwo Zachęty do Hodowli Koni w Polsce — Warszawa, ul. Mazowiecka 16.
17. Zrzeszenie Producentów Spirytusu — Warszawa, ul. Traugutta 11.
18. Zrzeszenie Związków Właścicieli Lasów — Warszawa, ul. Kopernika 30.
19. Związek Eksporterów Zboża R. P. — Poznań, ul. Podgórna 10.
20. Związek Organizacyj Rybackich — Warszawa, ul. Kopernika 30.
21. Związek Polskich Zrzeszeń Ogrodniczych — Warszawa, ul. Bagatela 3.
22. Związek Stowarzyszeń Plantatorów Buraka Cukrowego — Warszawa, ul. Kopernika 30.

23. Związek Stowarzyszeń Plantatorów Buraków Cukrowych Wielkopolski i Pomorza — Poznań, Plan Wolności 9.
24. Związek Wytwórców Jęczmienia Browarnego R. P. — Warszawa, Plac Napoleona 9.
25. Związek Zachodnio - Polskiego Przemysłu Cukrowniczego — Poznań, ul. Seweryna Mielżyńskiego 7.
26. Związek Zawodowy Cukrowni b. Królestwa Polskiego, Wołyń, Małopolski i Śląska — Warszawa, ul. Moniuszki 11.
27. Związek Zawodowy Polskich Hodowców i Wytwórców Nasion — Warszawa, ul. Kopernika 30.
28. Związek Producentów Nasion Oleistych — Warszawa, Plac Napoleona 9.
29. Związek Ziemian — Warszawa, ul. Kredytowa 1.
30. Związek Ziemian — Kraków, ul. Batorego 21.
31. Kresowy Związek Ziemian — Warszawa, Plac Napoleona 9.
32. Związek Ziemian Wołyń — Łuck, ul. Marsz. J. Piłsudskiego 12.
33. Wielkopolski Związek Ziemian — Poznań, ul. Ratajczyka 12.
34. Wileński Bank Ziemi — Wilno, ul. Mickiewicza 8.
35. Towarzystwo Oświaty Rolniczej — Warszawa, ul. Zielna 22.

III. Członkowie Korespondenci.

1. Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach.
2. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego — Warszawa, ul. Rakowiecka 9.

SPIS RZECZY:

Str.

I. Ogólna sytuacja rolnictwa.

Warunki klimatyczne i stan zasiewów	5
Powierzchnia upraw	6
Ogólna powierzchnia zasiewów w latach 1931 — 1935	7
Przeciętne plony z ha	8
Zbiory	8
Plony z 1 ha w kwintalach	9
Zbiory w latach 1931 — 1935	10
Światowe zasiewy i zbiory zbóż	11
Ceny głównych zbóż i produktów zwierzęcych w złotych za 1 q	12
Ceny	13
Stan pogłowia inwentarza żywego	13
Ogólna ilość zwierząt gospodarskich	14
Handel zagraniczny artykułami rolniczymi	14
Handel zagraniczny ziemiopłodami i ich przetworami (w tys. q.)	15
Handel zagraniczny ziemiopłodami i ich przetworami (w tys. zł.)	16
Handel zagraniczny zwierzętami i produktami zwierzęcymi	17
Walka z kryzysem	18
Wskaźniki cen wg. Państw. Instytutu Badania Konjunktur Gospod. i Cen	19

II. Działalność Związku Izb i Org. Rolniczych R. P.

Uwagi ogólne	29
<i>Prace w dziedzinie polityki gospodarczej.</i>	
Memoriał w sprawie wytycznych programu polityki gospodarczej	31
Wielka narada gospodarza	34
Referat rynku wewnętrznego	38
Popieranie i organizacja eksportu artykułów zwierzęcych	41
Sprawy traktatowe	45
Preferencje dla krajowych surowców rolniczych	50
Polityka przywózowa	52
Przemysł Rolny	53
Zagadnienia komunikacyjne	57
Prace statystyczne	61
Działalność na terenie międzynarodowym	64
<i>Prace w dziedzinie ustawodawstwa gospodarczego i organizacji rolnictwa.</i>	
Sprawy finansowo - rolne	69
Komisja do spraw ustroju rolnego	70
Sprawy danin i opłat prawno - publicznych	70
Prace referatu organizacji rolnictwa	74
Sekcja Izb Rolniczych	81
Sekcja organizacji ogólnie - rolniczych	83
Sekcja Zrzeszeń Spółdzielczości rolniczej	86
<i>Prace w dziedzinie zagadnień fachowo - rolniczych.</i>	
Dział melioracyjny	88
Prace nad zagadnieniami hodowlanymi	91
Biuro studiów nad gospodarstwami karłowatymi	93
Referat kultury wsi	95
Prace Sekcji Centralnej do Spraw Nasiennictwa	96
Wydział Nasienny Prac Zleconych przy Sekcji Centralnej Związku	109
<i>Działalność prasowa i wydawnicza Związku.</i>	
Prasowa Agencja Związku Izb i Organizacji Rolniczych	115
Referat prasowy	117
Rolnik - Ekonomista	118

III. Władze, organizacja wewnętrzna i Biuro Związku Izb i Organizacji Rolniczych R. P.

Władze Związku	121
Biuro Związku	121
Wykaz instytucji w których pracach uczestniczył Związek Izb i Org. Roln.	123
Wykaz Organizacji, wchodzących w skład Związku Izb i Org. Rolniczych	124

Marie Curie - Skłodowskiej
w Lublinie

566

CZASOPISMA